

**SARUZ BÖLGESİ'NİN KIRSAL KALKINMASINDA
TURİZM AKTİVİTELERİNİN ROLÜ
Nursel TÜRKSÖY
Doktora Tezi
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı
Danışman: Yrd.Doç.Dr. Harun HURMA
2018**

T.C.
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ

**SAROZ BÖLGESİ'NİN KIRSAL KALKINMASINDA TURİZM
AKTİVİTELERİNİN ROLÜ**

Nursel TÜRKSOY

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: Yrd.Doç.Dr. Harun HURMA

TEKİRDAĞ-2018

Her hakkı saklıdır.

Yrd. Doç. Dr. Harun HURMA danışmanlığında Nursel TÜRKSÖY tarafından hazırlanan “Saroz Bölgesi'nin Kırsal Kalkınmasında Turizm Aktivitelerinin Rolü” isimli bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof.Dr. Derman KÜÇÜKALTAN

İmza:

Üye: Prof.Dr. Ahmet KUBAŞ

İmza:

Üye: Prof.Dr. M. Ömer AZABAĞAOĞLU

İmza:

Üye: Doç.Dr. İknur KUMKALE

İmza:

Üye: Yrd.Doç.Dr. Harun HURMA

İmza:

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu adına

Prof. Dr. Fatih KONUKCU

Enstitü Müdürü

ÖZET
Doktora Tezi

**SARUZ BÖLGESİ'NİN KIRSAL KALKINMASINDA TURİZM AKTİVİTELERİNİN
ROLÜ**

Nursel TÜRKSOY

Namık Kemal Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Harun HURMA

Günümüzde fiziki alan bakımından büyük çoğunluğu kırsalda gerçekleştirilen turizm aktiviteleri kırsal kalkınmada önemli bir rol oynamaktadır. Saroz körfezi ve kıyılarını içine alan Saroz Bölgesi, kıyı turizmi ağırlıklı turistik hareketliliğinin yaşandığı Ege Denizinin kuzeyini oluşturan önemli bir turizm merkezi haline gelmiştir. Son yıllarda özellikle İstanbul'dan günübirlik veya konaklamalı turistik seyahatlerin yoğunlaşması bölgede ekonomik hareketlilik yaratmıştır. Ancak bu kontrolsüz yoğunlaşma bölgede bazı kapasite aşımı sorunları yaratmıştır. Bu çalışmanın amacı; turizm faaliyetlerinin kırsal kalkınmayı ne şekilde etkilediğini araştırmak, Saroz Bölgesi turistik aktiviteleri ile turistik alt ve üst yapısını değerlendirmek, bölge halkının ve turistlerin turizminden beklentilerini ortaya koymak ve sorunlarını irdelemek olarak belirlenmiştir. Çalışmanın materyalini Edirne ve Çanakkale illerinde kıyıları bulunan Saroz körfezi kıyılarında yer alan köyler ile tatil kasabalarında turistik seyahatlerde bulunan kişiler ve buralardaki yaşayan halktan elde edilen veriler oluşturmaktadır. Bu kapsamda araştırma sahasındaki 171 yerel halk ve 271 turist ile görüşülmüştür. Çalışmanın sonucunda bölgede deniz turizmi başta olmak üzere turizm potansiyelinin yüksek olduğu ve bu potansiyeli doğası, yöresel - kültürel değerleri, sahil şeridi, dalış noktaları gibi etmenlerin arttırdığı belirlenmiştir. Bu özelliklerine rağmen bölgede kontrolsüz nüfus artışının kapasite sorunlarına yol açtığı belirlenmiştir ki bu sorunlar; yol, su eksikliği, çöp kontrolsüzlüğü ile konaklama yetersizliği gibi bazı alt ve üst yapı eksikliğinden kaynaklanan sorunlardır. Bu potansiyelin değerlendirilmesi için eksikliklerin giderilmesi, yerel halkın turizme dahil edilmesi ve bölgeyi ziyaret eden turistlerin beklentilerinin göz önüne alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Saroz Körfezi, kırsal kalkınma, turizm aktiviteleri

2018, 131 sayfa

ABSTRACT

Ph.D. Thesis

THE ROLE OF TOURISM ACTIVITIES IN RURAL DEVELOPMENT OF SAROS REGION

Nursel TÜRKSOY

Namık Kemal University
Institute of Science and Technology
Department of Agricultural Economics

Supervisor: Asst. Prof. Harun HURMA

Nowadays, the tourism activities mostly occurred in the country have an actual part in rural development. The Saros Region, which includes Saros Bay and the coasts, has become an important tourism center that covers the northern part of the Aegean Sea, where it is experienced touristic actions dominated costal tourism. In recent years, the concentration of daily or longer trips with accommodation from Istanbul has caused economic activity in the region. However, this uncontrolled concentration has created some overcapacity problems in the region. The purpose of this study is; to investigate how tourism activities affect rural development, to evaluate Saros Region tourist activities and touristic substructure and superstructure, to reveal the expectations of the people in the region and also the tourists from the tourism and to investigate their problems. The material of the work is the data obtained from the villagers living near the coasts of Saros Bay, which is bordering on the Edirne and Çanakkale provinces, and the villages living in resorts. In this context, 171 local people and 271 tourists were interviewed. As a result of the work, it was determined that tourism potential was quite high primarily in sea tourism of the region ,and ,the factors like nature, local and cultural values, coastline, diving points make this potential increase. Despite this potential, it was determined uncontrolled population growth in the region caused some overcapacity problems such as lack of accommodation, motorways, water and garbage uncontrollability because of lack of superstructure and substructure. In order to assess this potential, it was foreseen the necessity to overcome the deficiencies, to make local people include in tourism and to consider the expectations of tourists visiting the region.

Keywords: Saros Region, rural development, tourism activities

2018, 131 Pages

ÖNSÖZ

Kırsal alanların kalkınmasında turizm aktivitelerinin önemi artmaktadır. Bu alanların çevresel değerlerinin korunması, yerli halkın istihdama katılımı sağlanarak ek gelirlerinde artış sağlanması kalkınma için gereklidir. Özellikle kırsal kesimde yaşayan halkın, turizm ve çevre konularında eğitimi ve iş hayatına kazandırılmasıyla göç ve bölgenin yapısal sorunlarının azaltılması sağlanacaktır. Ancak yerel kültürün dejenere olması önlenerek korunması, halkın sosyal ve modern anlamda gelişiminin sağlanması turizm politikalarının doğru yürütülebilmesine bağlıdır. Bu çalışma, bölgeyle ilgili tüm paydaşlara kırsal kalkınma ve turizmin geliştirilmesi konularında fikir oluşturmak amacıyla taşımaktadır.

Bu çalışmada öncelikle Saroz Körfezi'nin mevcut turizm yapısı, kültürel, doğal zenginlikleri alt ve üst yapı değerleriyle incelenmiştir. Turizm faaliyetlerinin kırsal kalkınmaya etkisi, turizm türlerinin kırsal kalkınmaya etkisi incelenmiş, bölgenin sorunları çözüm önerileri sunulmuştur.

Doktora eğitimim ve tez çalışmalarım boyunca her türlü destek ve yardımını esirgemeyen değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Harun HURMA'ya gösterdiği sabır ve verdiği emekten dolayı teşekkür ederim. Tezimle ilgili çalışmalarını destekleyen sayın hocalarım Prof.Dr. Ahmet KUBAŞ, Prof.Dr. M. Ömer AZABAĞAOĞLU, Prof. Dr. Derman KÜÇÜKALTAN ve Doç.Dr. İlknur KUMKALE'ye, katkı ve yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Ayrıca Saroz Körfezi çevresinde ikamet eden anket ve araştırmama katılan yerli halka ve bölgeyi ziyaret eden turistlere, bilgi edinmemde yardımcı olan kurum ve kuruluşların çalışanlarına katılımlarından dolayı teşekkür ederim.

Tüm eğitim hayatım boyunca her türlü maddi manevi desteği ve sonsuz sabrını eksik etmeyen rahmetli annemi saygıyla anıyorum. Araştırmamda ve eğitimimde beni sürekli teşvik eden, bu konuda her türlü anlayış ve desteği sunan sevgili eşime ve kızıma çok teşekkür ederim.

Ocak 2018

Nursel TÜRKSOY
Öğretim Görevlisi

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
ÇİZELGE DİZİNİ	vi
ŞEKİL DİZİNİ	ix
1.GİRİŞ	1
2. KAYNAK ÖZETLERİ	4
3.MATERYAL ve YÖNTEM	11
3.1 Materyal.....	11
3.2 Yöntem	11
3.2.1 Verilerin Toplanması Aşamasında ve Analizinde Uygulanan Yöntemler	11
3.2.1. Verilerin Değerlendirilmesinde Kullanılan Analizler	13
4. KIRSAL KALKINMA ve TURİZM	24
4.1. Kırsal kalkınma	24
4.1.1 Kırsal Kalkınma Politikaları	28
4.2 Turizm ve Başlıca Turizm Türleri	31
4.2.1 Kültür Turizmi	36
4.2.2 Deniz ve Su Sporları Turizmi	37
4.2.3 Sağlık Turizmi; Termal Turizm, Mağara Turizmi.....	38
4.2.4 Kongre-İş Turizmi	39
4.2.5 İnanç Turizmi	40
4.2.6 Kırsal – Sürdürülebilir Turizm	40
4.3 Kırsal Kalkınma ve Turizm İlişkisi	42
5. ARAŞTIRMA ALANI HAKKINDA GENEL BİLGİLER	46
5.1. Bölgenin Doğal Kaynak Yapısı	46
5.2. Bölgenin Tarihi Ve Kültürel Yapısı	49
5.3 Bölgenin Tarımsal Yapısı	51
5.4. Turizmin Bölgede Önemi ve Bölgede Yapılabilecek Turizm Faaliyetleri.....	54
6. ARAŞTIRMA BULGULARI	60
6.1. Saroz Bölgesindeki Yerel Halktan Toplanan Veriler	60
6.1.1. Genel Bilgiler	60
6.1.2. Tarım İşletmelerinin Üretim Faaliyetleriyle İlgili Genel Bilgiler	63
6.1.3. Tarım İşletmelerinin Bölgenin Turizmiyle İlgili Genel Yargıları	66

6.1.4. Turizm Faaliyetlerinin Bölgeye Etkisinin Ölçülmesi	75
6.1.5. Bölgede uygulanabilecek Turizm Türleri ve Bunların Kırsal Kalkınmaya Katkısı	76
6.1.6. Bölgedeki Turizm Faaliyetleri İçin Öneriler (Bulanık Eşli Karşılaştırma)	79
6.2. Saroz Bölgesine Gelen Turistlerden Toplanan Veriler.....	81
6.2.1. Genel Bilgileri	81
6.2.2. Saroz Körfezi'ne Geliş Sebeplerinin Önem Düzeyi.....	84
6.2.3. Saroz Körfezi'nde Turistlerin İlgisini Çekebilecek Özellik ve Aktiviteler.....	86
6.2.4. Saroz'da Kalış Süresi.....	86
6.2.5. Saroz Körfezi'ndeki Mavi Bayraklı Plajlar	87
6.2.6. Hizmet Alınması İstenen Mekan ve Çevre.....	87
6.2.7. Tercih Edilen Konaklama Şekilleri	88
6.2.8. Yapılan Ortalama Harcama	88
6.2.9. Yöresel Ürünler İçin Yapılan Harcamanın Oranı.....	89
6.2.10. Ziyaretçilerin Bölgeye Tekrar Gelme İsteği	90
6.2.11. Saroz'da Uygulanabilecek Turizm Türleri	90
6.2.12. Saroz Bölgesindeki Turizmde Yaşanan Sorunların Değerlendirilmesi.....	91
6.2.13. Bölgede Tercih Edilen Yöresel ve Geleneksel Ürünler.....	92
6.2.14. Turistlerin Bölge Turizmine Bakış Açısı.....	95
6.2.15. Kırsal Kesime Katkı Sağlayan Faaliyetler.....	98
6.2.16. Kırsal Kalkınmaya Katkı Sağlamak İçin Yapılması Gerekenler.....	98
6.2.17. Saroz Bölgesine Gelen Turistlerin Ziyaret Amaçlarına Göre Bölümlenmesi	100
6.SONUÇ VE ÖNERİLER	108
8. KAYNAKLAR.....	114
EK 1. SAROZ KÖRFEZİ'NDE YASAYAN HALKIN TURİZME BAKIŞ AÇILARININ ANALİZİ ANKET SORULARI	124
EK 2. SAROZ KÖRFEZİ TURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ ANKET SORULARI.....	127
ÖZGEÇMİŞ	131

ÇİZELGE DİZİNİ

Çizelge 3.1. Araştırma Çevresine Göre Anket Yapılan İlçe ve Köyler.....	11
Çizelge 3.2. Stress Değerleri ve Uyumluluk Stress Değeri.....	19
Çizelge 5.1. Bölgenin Orman Verileri.....	47
Çizelge 5.2. Araştırma Alanına İlişkin Nüfus Verileri.....	48
Çizelge 5.3. Saroz ve Çevresinde Arkeolojik Sit Alanları Verileri.....	50
Çizelge 5.4. Edirne İli Doğal Sit Alanları	51
Çizelge 5.5. Keşan İlçesinde Yetiştirilen Ürünler(2016)	51
Çizelge 5.6. Keşan İlçesi Köyleri Hayvan Verileri (2016).....	52
Çizelge 5.7. Enez İlçesinde Yetiştirilen Ürünler (2016)	52
Çizelge 5.8. Enez İlçesi Köyleri Hayvan Verileri (2016).....	53
Çizelge 5.9. Gelibolu İlçesindeki Tarım Ürünleri Verileri (2016).....	53
Çizelge 5.10. Keşan Konaklama Verileri	55
Çizelge 5.11. Gelibolu ilçesi Belediye Belgeli Oteller (2016).....	56
Çizelge 5.12. Tesislere Geliş Sayısı, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi Ve Doluluk Oranının İllere Ve İlçelere Göre Dağılımı(2015)	57
Çizelge 5.13 Enez İlçesi Belediye Belgeli Oteller (2016).....	57
Çizelge 6.1. Halkın Cinsiyet Dağılımları	60
Çizelge 6.2. Halkın Yaş Dağılımları	61
Çizelge 6.3. Halkın Medeni Durum Dağılımları	61
Çizelge 6.4. İşletmelerin Brüt Gelir Durumu	62
Çizelge 6.5. İşletmelerin Gelir Dağılımı	62
Çizelge 6.6. Meslek Grupları.....	63
Çizelge 6.7. Halkın Öğrenim durumu	63
Çizelge 6.8. Tarımsal üretim çeşidi	64
Çizelge 6.9. Tarımsal İşletmelerin Arazi Durumları	65
Çizelge 6.10. Tarımsal İşletmelerde Yetiştirilen Ürünler.....	66
Çizelge 6.11. Turizm Amaçlı Faaliyetlere Katılım	66
Çizelge 6.12. Bölgede Yapılan Turizm Amaçlı Faaliyetler	67
Çizelge 6.13. Turizm Amaçlı Faaliyetlere Katılım	67
Çizelge 6.14. Bölgede Gelecekte Yapılmak İstenen Turizm Amaçlı Faaliyetler.....	68
Çizelge 6.15. Bölgede Taş Evleri Bulunanların Kiralama veya Pansiyonculuk İsteği	68
Çizelge 6.16. Güvenirlilik Analizi.....	71
Çizelge 6.17. Saroz Körfezi'nde Turizm Etkinliklerine Halkın Bakış Açısı KMO ve Bartlett Testi.....	71
Çizelge 6.18. Açıklanan Toplam Varyans.....	72

Çizelge 6.19. Döndürülmüş Bileşen Matrisi	74
Çizelge 6.20. Turizm Faaliyetlerinin Bölgeye Etkisinin Ölçülmesi.....	75
Çizelge 6.21. Tarım Üreticilerinin Bölgedeki Turizm Türlerini Algısı.....	77
Çizelge 6.22. Stress Değeri.....	77
Çizelge 6.23. Turizm Türlerinin Bölgeye Uygunluğunun Ölçülmesi	79
Çizelge 6.24. Turizmin Gelişmesi İçin Yapılması Gereken Faaliyet Önerileri ve Ağırlıkları	80
Çizelge 6.25. Kruskal-Wallis Testi	81
Çizelge 6.26. Cinsiyet dağılımı	82
Çizelge 6.27. Meslek Grupları.....	82
Çizelge 6.28. Yaş Dağılımları	83
Çizelge 6.29. Turistlerin Eğitim Durumu.....	83
Çizelge 6.30. Ortalama Gelir.....	84
Çizelge 6.31. Yaşanılan Yer.....	84
Çizelge 6.32. Saroz Körfezi'nde Kalış Süreleri	87
Çizelge 6.33. Saroz Körfezi'ndeki Mavi Bayraklı Plajları Bilme Durumu	87
Çizelge 6.34. Hizmet İstenen Mekan ve Çevre	87
Çizelge 6.35. Saroz'da Geceleme Söz Konusu Olduğunda Kalmak İstenen Mekanlar	88
Çizelge 6.36. Saroz'da Kaldığınız Süre Boyunca Yapılan Ortalama Harcama	88
Çizelge 6.37. Saroz'da Kaldığınız Süre İçinde Yöresel Ürünler İçin Yapılan Harcama Miktarı	89
Çizelge 6.38. Saroz'da Kaldığınız Süre İçinde Yöresel Ürünler İçin Yapılan Harcama Oranı	89
Çizelge 6.39. Ziyaretçilerin Bölgeden Memnuniyet Oranları	90
Çizelge 6.40. Turistlerin Satın Aldığı Gıda ve Geleneksel Ürünler.....	93
Çizelge 6.41. Güvenirlilik Analizi.....	95
Çizelge 6.42. Bölgenin Turizm Potansiyeline İlişkin KMO ve Bartlett Testi.....	96
Çizelge 6.43. Açıklanan Toplam Varyans.....	96
Çizelge 6.44. Döndürülmüş Bileşen Matrisi	97
Çizelge 6.45. Kırsal Kalkınmaya Katkı Sağlamak İçin Ziyaretçilerin Yapması Gerekenler ...	99
Çizelge 6.46. Saroz bölgesine geliş sebepleri.....	101
Çizelge 6.47. Güvenilirlik analizi.....	101
Çizelge 6.48. KMO ve Bartlett's Testi Faktör Analizi.....	101
Çizelge 6.49. Açıklanan Toplam Varyans.....	102
Çizelge 6.50. Döndürülmüş Bileşen Matrisi	103
Çizelge 6.51. ANOVA Sonucu.....	104
Çizelge 6.52. Nihai Küme Merkezleri.....	104
Çizelge 6.53. Box's M Testi.....	105
Çizelge 6.54. Özdeğer İstatistiği.....	105

Çizelge 6.55. Wilks' Lambda.....	105
Çizelge 6.56. Sınıflandırma Sonuçları.....	106
Çizelge 6.57. Profil Özelliklerine Göre Turistlerin Gruplanması	106

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 3.1. Anket Yapılan Köyler (Saroz Körfezi)	12
Şekil 3.2. A ve B Arasında Karşılaştırma Yapmak Amacıyla Kullanılan Bulanık Eşleme Yaklaşımı.....	23
Şekil 6.1. Araştırma Alanında Uygulanabilecek Aktiviteler	69
Şekil 6.2. Saroz Körfezi'nde Turizm Etkinliklerine Halkın Bakış Açısı	70
Şekil 6.3. Turizm Faaliyetlerinin Bölgeye Olan Etkisi	75
Şekil 6.4. Turizm Türlerinin Bölgeye Uygunluğunun Ölçülmesi	76
Şekil 6.5. Turizm Türlerinin Tarım Üreticileri Tarafından Algılanma Durumu	78
Şekil 6.6. Saroz Körfezi'ne Geliş Sebepleri	85
Şekil 6.7. Saroz Körfezi'nde Turistlerin İlgisini Çekebilecek Aktivitelerin Önem Derecesi ..	86
Şekil 6.8. Saroz Körfezi'nde Uygulanabilecek Turizm Türleri.....	91
Şekil 6.9. Bölgedeki en Önemli ve En Önemsiz Sorun (Best/Worst Analizi)	92
Şekil 6.10. Turistlerin Saroz Körfezi ile İlgili Değerlendirmeleri.....	94
Şekil 6.11. Turistlerin Kırsal Kesimde Katıldığı Faaliyetler	98
Şekil 6.12. Kırsal Kalkınma Sağlayabilmek İçin Yapılması Gerekenler	100

1.GİRİŞ

Dünyada ticaretin, iletişimin ve teknolojik gelişmelerin hızla artması ekonomik ve sosyal alanda refahın yaşanabilmesi için gösterilen çabalar rekabeti zorunlu hale getirmiştir. Gelişmiş ülkeler özellikle teknolojinin gelişmesiyle birlikte üretimlerini de arttırarak, siyasi ve ekonomik avantajlar elde etmişlerdir. Bu sayede kentsel ve kırsal alan arasındaki kalkınmışlık farklılıklarını da azaltabilmişlerdir.

Gelişmekte olan ülkelerde artan nüfus, ekonomik ve siyasi sorunlar istenilen kalkınma seviyesine ulaşmayı güçleştirmiştir. Bunun sonucu olarak da kentler ve kırsal bölgeler arasındaki kalkınma düzeyleri açısından farklar oluşmaya başlamıştır. Kırsal alanlardaki kısıtlı istihdam olanakları, hizmetlere ulaşmadaki sorunlar, üreticilerin gelir seviyelerinin düşüklüğü, bu alanlarda yaşayanların kentlere göç etmelerine neden olmuştur. Dolayısıyla kentlerde hızlı nüfus artışının getirdiği, altyapı ve hizmet sorunlarıyla karşılaşmıştır.

Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, kırsal alanlarda yaşayan bireyleri kentlerde olduğu gibi asgari geçim şartlarına ulaştırma isteği kırsal kalkınmayı son derece gerekli hale getirmiştir.

Kırsal kalkınma anlayışındaki değişimler Türkiye'yi de yakından etkilemektedir. Türkiye'nin kırsal kalkınma politikalarında, uygulamalarında merkezden yaklaşımı değil tabandan-tavana yaklaşımı ve kırsal kesimin katılımcı olarak kalkınmayı benimsemesi durumuna gelmiştir. Gelişmeler ve değişimlerin ulusal dinamikler ve öncelikler dikkate alınarak uygulamaya aktarılması, özgün politikaların belirlenmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması açısından önemlidir (Gülçubuk vd. 2006).

Büyük şehirlerde kalkınmayı sağlayan sanayi, turizm gibi endüstriyel iş kolları kırsal alanlarla paralel olarak gerçekleştirilememektedir. Ancak doğal kaynakların kullanımına bağlı gerçekleştirilen turizm faaliyetleri bakımından kırsal alanlar avantaj sağlamaktadır.

Turizm, döviz gelirleri etkisiyle ülkelerin ekonomik kalkınması yanında bölgesel kalkınmanın arttırılmasında da hizmet endüstrisinin önemli bir iş kolu haline gelmiştir. Turizm önümüzdeki dönemlerde de bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi, yoksullukla mücadele ve istihdam olanaklarının geliştirilmesi konusunda güçlü bir planlama ve uygulama aracı olarak kullanılacaktır. Bu açıdan farklı kurumlar tarafından yapılacak yatırımların birbirleri ile tutarlı olması sağlanacaktır (Anonim 2017a). Kısacası turizm sektörü; sosyo- ekonomik ve

kültürel gelişmeyi hızlandıran, hizmet sektörünün yan kollarında üretim ile ülke genelinde istihdamı arttıran, yabancı sermaye girişi ve döviz girdisi sağlayan iktisadi kalkınmada önemli bir unsurdur (Özgen 2010).

Dünya genelinde değişen yaşam koşulları, hızlı değişen teknolojik gelişmeye bağlı iletişim kanalları, ulaştırma sistemlerinin hızlı ve konforlu hale gelmesi turizm talebini de etkilemiştir. Yoğunlaşan iş temposu ve monotonluğu tatil ihtiyacını zorunlu ihtiyaç haline getirmiştir. Bu gelişmelerle birlikte insanlar şehir merkezlerindeki lüks binalar yerine doğal kaynaklardan daha fazla yararlanabilecekleri, bireysel veya toplu halde yapabilecekleri ilgi alanlarına yönelebilecekleri, doğada daha fazla zaman geçirebilecekleri alternatif turizm faaliyetlerine yönelmişlerdir.

Deniz, orman, nehir gibi doğal kaynakların çoğu kırsal alanlar sınırlarında bulunmaktadır. Günümüzdeki turizm hareketleri incelendiğinde deniz turizmi başta olmak üzere birçok turizm türünün kırsal alanlara yakın ya da bu alanların içinde yapıldığı görülmektedir. Bu durum kırsal alanlar için önemli fırsatlar yaratmaktadır.

Saroz Körfezi gibi sahil şeridine ve doğal kaynaklara sahip kırsal alanlarda turizm faaliyetleri önemli bir fırsat yaratmaktadır. Bölgenin konumu itibarıyla sınır kapılarına ve büyük illere yakın olması, uzun sahil şeridi ve denizi önemli bir potansiyel oluştururken bu potansiyelden planlı ve fonksiyonel turizm yönetimiyle olumlu sonuçlar almak mümkün olabilecektir.

Başta sayfiyecilik ile başlayan, çevre şehirlerde ikamet edenler olmak üzere ikincil konut yazlıklarda konaklama sağlanan, deniz kum güneşten yararlanma esasına bağlı deniz turizmi hareketliliği zaman içerisinde doğal kaynaklardan yararlanmayı amaçlayan alternatif turizm faaliyetlerine yönelmiştir.

Bu araştırma ile Saroz Körfezinde, deniz turizmi başta olmak üzere kırsal alanları da içine alan diğer turizm türlerinin, bölgenin ve yerel halkın sosyo-ekonomik gelişmesine olan olumlu-olumsuz etkileri incelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda Saroz körfezinin doğal kaynak, kırsal alan ve tarımsal yapısı turizm açısından değerlendirilmiştir. Bölgedeki deniz turizmi faaliyetlerinin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi, kalkınmayı sağlamada önemli araçlar olarak ele alınmıştır. Kırsal alanda uygulanabilen kültür ve deniz turizmi çeşitlerinin yanı sıra çevreye en az zarar verebilecek turizm türleri, kırsal turizm ve diğer özel ilgi turizm çeşitleri

(trekking, kuş gözlemciliği, sualtı aletli dalış, olta balıkçılığı, yayla turizmi, agro turizm vb.) incelenerek, bölgeye sosyo-ekonomik etkileri değerlendirilmiştir.

Saros Körfezi'nin turizm potansiyeli ortaya konularak, bölgeyi ziyaret eden turistlerin ve kırsal kesimde yer alan bireylerin turizm faaliyetleriyle ilgili yaklaşımları değerlendirilmiş, mevcut turizm hareketlerinin kırsal kalkınmayı sağlayacak bir biçimde sürdürülebilir olarak yönetilmesine ilişkin önerilerde bulunulmuştur. Çalışmada söz konusu tarafların (turistler ve kırsal kesim) turizmin gelişmesi yönündeki beklentileri, karşılaşılan sorunlar ve çözüm yolları da yer almaktadır.

Çalışma yedi bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde giriş kısmı yer almaktadır. Araştırmanın amacı ve önemi açıklanmıştır. İkinci bölümde konu ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı kaynaklar incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmada kullanılan materyal ve analiz yöntemlerine değinilmiştir. Dördüncü bölümde kırsal kalkınma, kırsal kalkınma politikaları, turizm, turizm yönetimi, turizm türleri ile kırsal kalkınma ve turizm arasındaki ilişki incelenmiştir. Beşinci bölümde araştırma alanı hakkında genel bilgiler; Saroz Körfezi'nin doğal kaynak yapısı, tarihi ve kültürel yapısı, tarımsal yapısı, turizmin bölgede önemi ve bölgede yapılabilecek turizm faaliyetleri açıklanmıştır. Altıncı bölümde araştırma bulguları yapılan iki anketten elde edilen bulgular analiz edilerek yorumlanmıştır. Yedinci bölümde araştırma sonuçları ve bu sonuçlara bağlı olarak öneriler sunulmuştur.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Gümüş (2015), ‘Yerel Halkın Bakış Açısıyla Kırsal Kalkınmada Tarım Turizmi: Tekirdağ İli Örneği’ başlıklı yüksek lisans çalışmasında tarım turizminin (agriturizm) Tekirdağ ilindeki tarım işletmelerinde uygulanabilirliğini araştırmıştır. Tarım turizmini üreticilerin köyün tanınması, borçlarının ödenmesi ve gelir artışı sağlaması açısından önemli bulunduğunu belirtmiştir. Ancak sonuçlara göre bölgedeki tarım üreticilerinde genel anlamda tarım turizmine yönelme olmadığını bunun sebepleri arasında altyapı ve tanıtım eksikliği ile tarım ürünlerini pazarlama eksikliği üzerinde durmuştur.

‘Sürdürülebilir kırsal kalkınma için kırsal alan planlaması genel modeli ve kop bölgesi kırsal kalkınma öneriler’i isimli çalışmada, Kut E.(2013), KOP bölgesi (Konya, Karaman, Aksaray, Niğde) üzerinde bir model oluşturmuş, bu modelde; ilkeler, bölge Seçimi ve bölgenin İncelenmesi, bölgedeki kırsal alanların başlıklandırılması, kırsal alanlara özgü analizler ve senaryolar, bölge bütünü kalkınma bileşenlerini içermektedir. Bölge belirli alanlar için kırsal kalkınma önerileri getirilmiştir.

Kuter ve Ünal (2013), ‘kırsal kalkınmada kırsal turizmin önemi’ adlı çalışmalarında kırsal alanlarda kalkınma sağlayacak turizm faaliyetlerinin uygulanmasının önemi üzerinde durulmuştur. Kırsal kalkınmada doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması konusunda çözüm önerileri getirilmiştir. Kırsal kalkınmanın; kırsal alanlarda tarım dışı istihdam olanaklarının ve gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve girişimcilerin desteklenmesi; bölgeler arası kültürel ve sosyo ekonomik dengesizliklerin azaltılması, kırsal alanda yaşayan kadınların statüsünün iyileştirilmesi, kırsal alandaki nüfus göçünün azaltılması, kültürel değerlerin korunması ve tanıtımına katkıda bulunması açısından önem taşıdığı üzerinde durulmuştur. Bu önemli değerlerden faydalanabilmek için getirilen önerilerden birkaçı; alternatif turizmin uygulanacağı pilot bölgelerin seçilmesi, halkın turizme katılması sağlanması ama öncelikle gerekli eğitimlerin verilmesi ve tarımsal, kültürel değerleri, çeşitliliği turizm potansiyeli olarak değerlendirilmesi gereklidir.

Küçükaltan ve Ultanır (2012) Saroz Körfezi’ne yakın bir coğrafya olan Şarköy’de kırsal turizmin uygulanabilirliğini incelediği çalışmalarında, kırsal turizmi tarım üreticilerinin ekonomik faaliyetlerini çeşitlendirmesinde, istihdamın artırılmasında gelir getirici bir araç olduğunun üstünde durmuştur. Şarköy doğal, kültürel yapısıyla özellikle iç turizmde önemli bir potansiyele sahip olması açısından önemli sayılmıştır. Şarköy’ün kırsal turizm potansiyeli yüksek yerleri olarak Gaziköy, Uçmakedere, Mürefte, Hoşköy, belirlenmiştir. Şarköy

köylerinin tarımsal üretim yapısı, kültürel, arkeolojik değerleri ve kırsal turizm faaliyetleri, rüzgar sörfü ve yamaç paraşütü olarak açıklanmıştır. Sonuç olarak Şarköy'ün kırsal turizm potansiyelinin yüksek olduğu ancak etkin ve doğru pazarlama-planlama araçlarıyla turizm faaliyetlerinin düzenlenmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Ün E., Tutar F., Tutar E., Erkan Ç., (2012), 'Ekonomik kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü: Türkiye örneği' adlı çalışmalarında kırsal turizmin ilkelerinin Türkiye'ye ekonomik katkıları ayrı ayrı incelenmiş ve Türkiye'de uygulanan kırsal turizm projeleri araştırılarak amaçları ve sonuçları değerlendirilmiştir. Ayrıca IPARD projesi kapsamında Türkiye'de değerlendirilebilecek alanların potansiyeli ortaya konulmuştur. Edirne'nin de IPARD proje kapsamına alınmasıyla tarım ve turizm alanında yapılabilecek çalışmalar açısından değerlendirilmesi önemlidir.

Birleşmiş Milletler Ortak Programı 'Herkes için insana yakışır iş: ulusal gençlik istihdam programı ve Antalya pilot bölge uygulaması' çerçevesinde 'Türkiye'de Kırsal İstihdamın Yapısı' Olhan E. Tarafından 2011 yılında incelenmiş, Türkiye'nin istihdam yapısında geçmişten günümüze düşüş yaşanmasına rağmen tarımın istihdamda önemli yeri olduğu belirtilmiştir. Kırsal alanda istihdam edilenlerin çoğunluğunu ücretsiz aile işçileri oluşturmaktadır. Bu işçilerin çoğunluğu sosyal güvenlik kapsamı dışındadır. Tarımda gelir düzeyi düşüktür. Nüfus artış hızının yüksek olması, genç nüfusun yüksek olması gibi nedenlerle ekonomideki büyüme istihdama yansıtılmamaktadır. Türkiye'nin kırsal alanlarındaki istihdam durumunu yansıtması açısından çalışma önemlidir. Tarım istihdamının yanında gerek ek iş olarak gerekse kadın istihdamını artırması açısından turizm yatırımlarının kırsal alanlarda gerçekleştirilmesi önemlidir.

Yaşar (2011), 'Saroz Körfezi Kıyılarında Su Altı Dalış Turizmi' isimli çalışmada, turizm sezonunu uzatması ve uluslar arası boyut kazandırması için dalış turizmini en önemli turizm türü olarak görmektedir. Çalışmada Saroz Körfezi kıyılarında dalış turizmini etkileyen coğrafi etkenler, dalış mevkileri ve çekicilikleri ele alınmıştır. Ayrıca bölgenin dalış potansiyelinin yüksek olduğu ancak bu potansiyelin korunması gerektiği üzerinde durulmuştur. Gerekli reklam ve tanıtımlarla turizmin artırılması gerektiği, denize ve deniz canlılarına zarar veren trolle avlanma ve zıpkınla avlanmanın önlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Ceylan S. (2009), 'Enez (Edirne) İlçesi'nin Turistik Çekicilikleri ve Sürdürülebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi' adlı çalışmada Enez ilçesinin tarihi ve turistik değerlerini araştırmış, çeşitli turizm tipleri ve özellikle sürdürülebilir turizm açısından

potansiyelini coğrafi yöntemler olarak harita ve fotoğraflardan yararlanarak ortaya koymuştur. Enez'in turizmin gelişmesi yönündeki sorunları, turizm sezonun kısa sürmesi, bölgedeki yazlıkların ekonomik olarak fayda sağlamaması, gittikçe artan yoğunluğun betonlaşma ve çevre kirliliğinin turizmin sürdürülebilir gelişmesine engel olduğu belirtilmiştir. Çözüm olarak, konaklama kapasitesinin artırılması, Gala Gölü ve çevresindeki sulak alanların çevreye uygun bir planlama yapılması ve bu sayede bölgede canlılık kazanması, Enez-İpsala karayolunun tamamlanması, Enez limanının genişletilmesi, askeri yasak bölgelerin ziyaretlerde kısıtlamaları ile ilgili düzenlemenin yapılması, bölgenin altyapısının geliştirilerek plansız yapılaşmanın önüne geçilmesi ve turizmin alternatif dallarını bölgede geliştirmek için çeşitli kampanyalar yapılması olarak sıralanmıştır.

Atakişi (2007), 'Avrupa Birliği Bölgesel Ve Kırsal Kalkınma Politikası'nın Finansmanı Çerçevesinde Trakya Bölgesi'nin Analizi: Edirne İli Örneği' adlı doktora tezinde Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam üyelik sürecinde kırsal kalkınma uygulamalarının güçlü ve zayıf yönlerini incelemiştir. Edirne ilinde tarım üreticileriyle yaptığı araştırmada gelir dağılımı çarpıklığı, tarımsal faaliyetten kopma sonucunda göç etme eğilimi ile üretim ve verimlilik sağlayan ve sağlayamayan kesimleri karşılatırmiş ve analiz etmiştir. Araştırma sonucunda bölgede göç olgusunun yüksek olduğunu, sosyo-ekonomik iyileşmenin sağlanabilmesi için bölge yatırımlarının genişletilmesi önemli olduğu üzerinde durulmuştur.

Geray (1999), Çağdaş Yerel Yönetimler dergisinde yayınlanan 'Kırsal Kalkınma Yöneltileri, İlçe Yerel Yönetimi ve İlçe Köy Birlikleri Önerisi' isimli çalışmasında kalkınma, büyüme, gelişme kavramlarını karşılaştırarak açıklamış, Türkiye'nin kırsal gelişme sorunları ve politikalarını incelemiş, yerleşme düzeninden kaynaklanan sorunları çözmeye yönelik yaklaşımlar olarak; köykent, merkez kent, tarım kent yaklaşımları, gönüllü, katılımcı, demokratik, yöntemlere dayalı toplum kalkınması yaklaşımı, hizmet ağırlıklı yaklaşımlar üzerinde durmuştur. Sonuç olarak kırsal alanda yönetimin yeniden yapılandırılması gerektiği demokratik, katılımcı bir yapıya kavuşturulması açısından önemli görülmüştür.

Velander K. 2017, 'The Role of Tourism in Rural Development' isimli çalışmada kırsal turizmi sportif turizm, agri-turizm, eğitim ve gönüllülük esaslı turizm olarak dört kategoriye ayırmış, kırsal alandaki turizmin olumlu ve olumsuz etkilerini çevresel, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik olarak sıralamıştır. Piyasa bilincinin eksikliği, girişimcinin yerel rekabet ve gelecekte gelişim potansiyelinin gözetenip gözetenmediği, konukların ihtiyaçlarına göre eğitim eksikliği, amaca ve yere uygun ürün, pazar yerinde duyulan maliyet gibi konularda

sorunların yaşandığını belirtmiştir. Sonuç olarak; hâlâ girişimcinin turizm hakkındaki bilgi eksikliğinden muzdarip olduğu, genel yön ve liderlik eksikliği, yerlerin parçalanması, uygun becerilere ve eğitime erişim gibi sorunların önüne geçilmesi ve ürünün kaliteli olmasının yeterli olmadığı talep edenlerin önemli olduğu üzerinde durulmuştur.

‘The role of tourism in rural development (Case Study: Rural Tamin) isimli Moslah H.T. vd. tarafından 2015 yılında yapılan araştırmada, SWOT kullanarak, özellikle Sistan ve Baluchistan'da Tamin kasabasındaki turizmin güçlü yanları, zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri değerlendirilerek, ülkenin kalkınması ve köylere daha fazla dikkat etmek için açıklayıcı bir analitik ve saha çalışması uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre agresif strateji önerilmiştir. Ayrıca diğer stratejiler olarak; Ülkedeki bölgesel kapasitelerin ve yeteneklerin tanınması, Bölgesel turistik yerlerin güçlendirilmesi ve turist çekmek için başkentleri ve hatta yabancı yatırımcıların değerlendirilmesi olarak verilmiştir.

‘Second-Home Tourism and Its Role in Rural Development-Views of the Host Communities: the Case of Noshahr, Nur, Mohamoudabad Villages in Iran’ isimli 2014 yılı yüksek lisans çalışmasında Bahareh Hassanzadeh ikincil konutlar olarak adlandırılan yazlık evlerin kırsal kalkınma kapsamında rolünü incelemiş, İran’ın kuzeyindeki turistik bölgelerde ikincil konutlarda tatil yapan kişilerin görüşlerine başvurmuştur. Hazar denizi kıyısında uzanan yerleşimlerin erişilebilirlik, sos-kültürel özellikleri ve doğal zenginliğiyle dikkat çektiği belirtilmiş olup bu özellikler bakımından Saroz Körfezi ile benzerlikler göstermesi bakımından çalışma önemlidir. Yazlıklarda konaklayanlarla yapılan anket sonucunda plansız ve kontrolsüz bir şekilde gelişen emlak ve pazarlama şirketlerinin bölgede yaratabileceği tahribat ve çevre sorunlarına karşı yatırımcıların ve kamu kuruluşlarının önlem alması gerekliliği belirtilmiştir.

Dong vd., 2013 yılında yazdığı kırsal turizm pazar bölümlendirilmesi, USA Pensilvanya örneğini aldığı çalışmada kırsal alanlarda sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın bir çeşidi olarak kırsal turizm görülmekte, kırsal turizme ilginin artmasıyla birlikte kırsal turist motivasyonları hakkında fazla bilgi olmadığından çalışmanın önemli olduğu üzerinde durulmuştur. Çalışmada kırsal turizm motivasyonları ve özellikleri incelenmiş ve sonuç olarak seyahat tercihlerinin geniş olması nedeniyle homojen olmayan kırsal turist davranışları bulunmuştur. Kırsal turistlerin bölgeyi ziyaret etme amaçlarının başında tatil veya gezi olduğunu (%56.6) ve diğer (arkadaş ziyaretleri, etkinlik, festivaller vb.), bölge çekicilikleri ve

etkinlikleri bakımından da restoranlar, alışveriş, yürüyüş, tarihi alanlar, balıkçılık vb. gelmektedir. Araştırma alanı olan Potter Contry, açık hava etkinlikleri ve zengin doğal kaynaklara sahip olmasına rağmen şaşırtıcı olarak araştırma sonucunda turistlerin seyahat motivasyon faktöründe ilk sıralarda yer almaması nedeniyle bölgede kırsal turizmden ziyade kırsal alanda turizm kavramının üzerinde durulması gerekliliği önerilmiştir.

‘Integrating Tourism with Rural Development Strategies in Western Kenya’ isimli çalışmada Obonyo G.O. ve Fwaya E.V.O. (2012), Batı Kenya’daki kırsal kalkınma stratejileri ile entegre olabilmenin yollarını ve bu entegrasyonda kırsal halka nasıl ulaşılabileceğini araştırmış, doğal ve sosyo-kültürel potansiyele sahip köylerin iyi planlandığı ve entegre edildiğinde gelir yaratma, istihdam fırsatları, altyapı yatırımları, çevrenin korunması gibi faktörlerle kırsal kalınmayı sağlayacağı ifade edilmiştir. Çalışmada ayrıca bir grup soru oluşturularak tartışma gruplarına yöneltilerek veri oluşturulmuştur.

Devesa M. vd., 2010 yılında yaptıkları ‘Ziyaretçi memnuniyetinde motivasyonun rolü: Kırsal turizmde ampirik kanıtlar’ isimli çalışmada turizm motivasyonu ve ziyaretçi memnuniyeti arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. İspanya’da kırsal bir bölgede ziyaretçilere bir anket formu dağıtılmış ve veriler ANOVA, faktör ve küme analizleri ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak motivasyonun ziyaretçi memnuniyetini belirlemede önemli bir etken olduğu bulunmuştur. Ziyaretçi örnekleri dört Pazar bölümünü karakterize etmiştir; huzur, dinlenme ve doğayla ilişki arayışında olan ziyaretçi, kültürel ziyaretçi, gastronomik yakınlığı olan ve doğa ziyaretçisi, dönüş turistidir. Bu tipolojiler, İspanya’daki belirli bir kırsal bölgeye ilişkin motivasyon faktörleri kullanılarak tanımlanmıştır. Sonuçlar, bireylerin belirli faktörlerin, etkinliklerin ve hedef özniteliklerinin geziyi motive eden veya belirleyen nedenlerle ilişkisine bağlı olarak farklı değerlendirmeler yaptıklarını göstermiştir.

Udovč A. ve Perpar A. (2007) kırsal alanların gelişiminde kırsal kalkınmanın rolünü inceleyen çalışmalarında Slovenya’da turistik faaliyetlerin geliştiği ve gelişmediği iki bölgeyi sistemin kararlılığı, esnekliği, sağlamlığı, bütünlüğü olarak karşılaştırmıştır. Kırsal turizmi her iki bölgede de sürdürülebilir kırsal kalkınmayı sağlayan en önemli faktörlerden biri olarak belirlenmiştir.

Naghiu A. vd., 2005’te Romanya’da kırsal kalkınma faaliyetleri ve stratejilerini iç talep için bir fırsat olarak değerlendirdiği çalışmasında bölgenin doğal peysaj ve kültürel zenginlikleriyle dikkat çekmesi ve özellikle Güneydoğu Avrupa’nın ilgisini çekmesi açısından önemli bir potansiyeli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca yerel yani iç pazarın yeni işletmelerin

pazar fırsatları yakalayabilmek için dış pazardan daha fazla etkili olduğu üzerinde durulmuştur.

Baidal J.A.I., (2004) İspanya'da turizm planlaması ile ilgili yazdığı yazıda 70'lerde başlayan demokratikleşme hareketleriyle bölgesel turizm planlaması ile ilgili yeni yollar oluşturulduğunu bildirmiştir. Bölgesel turizm politikalarının pekiştirilmesi planlamadaki en zayıf noktayı oluşturmaktadır. Bu durumun nedenleri arasında turizmin çeşitli (sektörel, bölgesel, ekonomik, sosyokültürel veya çevresel) boyutlarının mevcut güç dağılımına uyma zorluğu olması, koordineli ve teknik anlamda çözümler gerektirmesidir. İspanya'da turizm planlamasını kronolojik olarak incelemiştir. Planlamanın temel alt yapı ve şehir planlaması dahil geniş kapsamlı bir yaklaşımı içerdiğini ifade etmektedir.

MacDonald R. ve Jolliffe L.(2003), Doğu Kanada'daki bir adada bulunan Fransız Acadian bölgesinde kırsal turizmin gelişimini izlemiş, dört aşamalı gelişme ve üç hipotez üzerinde durmuştur. Sonuçlara göre ilk hipotez, kültürel kırsal turizmin gelişmesinin, kırsal topluluklar için potansiyel kısa ve uzun vadeli bir ekonomik araç olduğunu ortaya koymaktadır.(H2) için, kültür turizmi, farklı kırsal toplulukları turizm için eğitim, eğlence ve zenginleştirme hedefleri olarak tanımlamak için bir anahtar olabilir. Yurtdışı örneklerinde Kanada'nın Prince Edward Adasının ekonomik kalkınmasında kültürel kırsal turizm faaliyetlerinin önemli olduğu üzerinde durulmuştur.

Briedenhann J. ve Wickens E. 2003 yılında yaptıkları çalışmada; kırsal fakirlik koşullarından etkilenen az gelişmiş ülkelerde keşfedilmemiş doğal kültürel zenginliği olan alanlarda yeni otantik deneyimler arayanlar için önemli bir turist çekme potansiyele sahip olduğu üzerinde durmaktadır. Toplulukların katılımı ve kamu desteğiyle az gelişmiş alanlarda küçük ölçekli yerli turizm projelerinin geliştirilmesi için fırsatlar sunmaktadır. Yazıda Güney Afrika'da kırsal turizm güzergahlarının gelişimi sorgulanmakta ve başarı için kritik faktörler vurgulanmaktadır. Ayrıca Open Africa projesiyle yeni kırsal güzergahlar keşfedilmesi ve yeni turizm rotalarının oluşturulması mümkün olabileceği üzerinde durulmuştur.

Ellis F. ve Biggs S. 2001 yılında yaptıkları çalışmada 1950'lerden 2000'li yıllara kırsal kalkınma kavramının gelişen temalarını incelemiş, düzgün bir geçiş sağlanamamasına rağmen, 1960'ları modernleşme, 1970'leri devlet müdahalesi, 1980'ler pazar liberalizasyonu ve 1990'ları katılım ve güçlendirme, popüler fikirlerin ve kırsal politikaların etkin olduğunu vurgulamıştır. Özellikle bir süredir devam eden 'küçük çiftlik verimliliği' paradigmasının

başarısı vurgulanmıştır. Makale, sürdürülebilir geçim kaynaklı yaklaşımların gelecekteki kırsal kalkınma için yeni veya farklı bir yol sağlama olarak yorumlanmasının mümkün olup olmayacağını sorarak sonuçlandırıyor. Bu yaklaşımlar, düşük gelirli ülkelerdeki çağdaş kırsal geçim kaynaklarının sektörler arası ve çoklu mesleki niteliklerinin, kırsal yoksulluğun azaltılmasına yönelik çabaların merkezinde yer almasına potansiyel olarak izin verdiği için, temkinli olarak evet cevabını veriyor.

Ashley (2000), turizmin kırsal yaşam üzerindeki etkilerini Namibya örneği ile incelediği çalışmasında iki amaç bulunmaktadır. İlk amaç geçim kaynaklarına odaklanmanın yerel faydaları attırmak için turizmde yararlı bir bakış açısı sunduğunu göstermektir. İkinci amaç, turizmin geçim kaynaklarına nasıl katkıda bulunduğu, nelerin geliştirildiği ve insanların geçim önceliklerini yansıtacak şekilde kararlar vererek nasıl güçlendirilebileceğini göstermektir. Namibya'daki deneyim, belirgin görünen fakat zorlayıcı sonuçlar doğuran üç olgunun önemini vurgulamaktadır. Öncelikle, turizmin kalkınma etkisini 'iş ve nakit' olarak özetlemek aşırı basitleştirmektedir. İkincisi, farklı toplumsal turizm girişim türleri, farklı geçim kaynakları türlerine sahiptir. Ve üçüncü olarak, farklı insanlar farklı geçim önceliklerine sahiptir.

Kastenholz vd. (1999) Kırsal Alanda Turizmin Bölünmesini Kuzey ve Orta Portekiz Örneği ile incelediği çalışmada turizm endüstrisinin yeni eğilimleri karşılamak için hedefler koyduğunun ve turistlerin beklentileri üzerinde durmuş, pazar segmentasyonu için demografi, coğrafya, davranış biçimleri gibi kriterlerin baz alındığını ifade etmiş, pazar segmentasyonu ile hizmet sağlayıcıların rekabet, kar avantajı gibi faydaların sağlanması açısından önemli olduğunu ifade etmiştir. Çalışmanın sonunda, bulgularda ilk olarak turistlerin aranan temel faydalarına göre pazarın dört turist bölümüne ayrılabilirliğini göstermektedir. Bu bölümlerden ikisi, sosyalleşme ve eğlenceyle daha çok ilgilenmekte ve çoğunlukla genç turistler ve Portekizlilerden oluşmaktadır. İlk iki bölüm kültür yapısıyla ilgiliyken diğer ikisi çevreci yönleri, barış ve sessizliği oluşturmaktadır.

3.MATERYAL ve YÖNTEM

3.1 Materyal

Araştırmanın materyali, Saroz körfezine turizm amaçlı gelen kişiler ve kırsal alanda yaşayan yerel halk ile yüz yüze yapılan anket çalışmalarından elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır.

İkincil veri kaynağı olarak da bölgedeki il kültür ve turizm müdürlüklerinden, gıda, tarım ve hayvancılık müdürlüklerinden, il ve ilçe belediyelerinden, çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarından elde edilen bilgilerden ve konu ile ilgili daha önce yapılmış makaleler, projeler ve raporlardan yararlanılmıştır.

3.2 Yöntem

3.2.1 Verilerin Toplanması Aşamasında ve Analizinde Uygulanan Yöntemler

Çalışma kapsamında araştırma alanı Saroz körfezi olarak belirlenmiştir. Bu amaçla bölgede konaklayan veya günübirlik faaliyetlerde bulunan turistlerle ve bölgede yaşayan yerel halkla olmak üzere 2 farklı anket uygulaması yapılmıştır. Söz konusu anketler, Çizelge 3.1’de araştırma çerçevesince belirlenen ilçe ve köylerde yapılmıştır.

Çizelge 3.1. Araştırma Çevresine Göre Anket Yapılan İlçe ve Köyler

İl	İlçe	Köy
Çanakkale	Gelibolu	Adilhan* Kocaçeşme Koruköy Bolayır Ocaklı Güneyli* Yeniköy
Edirne	Keşan	Sazlıdere* Gökçetepe* Danışment* Erikli* Yayla* Mecidiye beldesi*
	Enez	Karaincirli* Vakıf* Büyükevren* Gülçavuş* Sultaniçe*

* Turist anketleri yapılan köyler

Şekil 3.1. Anket Yapılan Köyler (Saroz Körfezi)

Çizelge 3.1’de belirtilen tüm köylerde yerel halkla anketler yapılmış, Adilhan, Güneyli, Sazlıdere, Gökçetepe, Danışment, Erikli, Yayla, Mecidiye, Karaincirli, Vakıf, Büyükevren, Gülçavuş, Sultanıçe köylerinde ise turistlerle de anket çalışması yapılmıştır. Bölgeye gelen turistlerle “Saroz körfezi turizm potansiyelinin belirlenmesi anketi”, bölgede yaşayan tarım üreticileri ile de “Saroz körfezinde yaşayan halkın turizme bakış açılarının analizi anketi” uygulanmıştır (Şekil 3.1). Anketler tez araştırmasında belirlenen soru ve yargılardan oluşturulmuş, hazır anket kullanılmamıştır. Araştırmada kullanılan anket formları Ek-1 ve Ek-2’de verilmiştir.

Araştırmanın evrenini oluşturan bireylerin tümüne ulaşmanın bir takım zorlukları gündeme getirmesinden dolayı belirlenen bu evren üzerinden örneklem seçme yolu tercih edilmiştir. Genel olarak araştırmalarda örneklem sayısının belirlenmesinde dikkat edilmesi gereken temel unsur, esas alınan örneklemin hedef kitle olarak alınacak yığının özelliklerini yansıtacak nitelikte olmasıdır. Örneklem büyüklüğü; kullanılacak örnekleme yöntemi, evrenin büyüklüğü, araştırma değişkenleri açısından evrenin yapısının homojen ya da heterojen bir

özellik göstermesi vb. gibi birçok faktör dikkate alınarak hesaplanmalıdır (Balcı 2005, Başer ve Başçı 2012). Araştırmada toplum hacminin 1000'den küçük ve tüm birimlerin türdeş olduğu 'Basit Tesadüfi Örneklemeye' yöntemi kullanılarak hem anket yapılacak turist hem tarım üreticileri belirlenmiştir (Özdamar 2003).

Bölgede yapılacak anketler için uygulanan örneklemeye formülü olarak;

$$n = \frac{z_{\alpha/2}^2 * p * (1 - p)}{d^2}$$

kullanılmıştır.

Turist anketleri

$z_{\alpha/2}$: Güven aralığı, %90 için 1,645

p: Araştırılan olgunun araştırma biriminde gerçekleşme yüzdesi. Bu değer en fazla örnek hacmine erişebilmek için 0,5 olarak alınır.

d: Örneklemeye hatası %5

Örnek Hacmi: **271**

Yerel halk anketleri

$z_{\alpha/2}$: Güven aralığı, %95 için 1,96

p: Araştırılan olgunun araştırma biriminde gerçekleşme yüzdesi. Bu değer en fazla örnek hacmine erişebilmek için 0,5 olarak alınır.

d: Örneklemeye hatası %7,5

Örnek Hacmi: **171**

3.2.1. Verilerin Değerlendirilmesinde Kullanılan Analizler

- Tanımlayıcı İstatistikler

Araştırma verilerinin analizinde frekans dağılımları ve ortalamalar gibi tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır.

- Best/Worst Scaling (En İyi /En Kötü) Analizi

İlk defa 1987'de, Jordan Louviere tarafından geliştirilen ve bir ayrık seçim modeli olan En iyi-En kötü (Best-Worst) analizidir. Çalışmada, En iyi-En kötü analizi, Saroz Körfezi'nde tatil amaçlı seyahatler yapan turistlerin bölgede gördüğü veya tecrübe edindiği en fazla problemi ve en az etkileyen problemi ortaya koymak amacıyla kullanılmıştır. Bu yöntemle katılımcılara biz dizi öğeler gösterilerek aralarından en önemli /en önemsiz veya en

iyi/en kötü değerleri seçmesi istenir. Böylece bu uç noktadaki değerler orta halli olan değerlerden ayrılır (Özüdoğru vd.2015).

- Faktör Analizi

Faktör analizi çok sayıdaki veri üzerinde birbiriyle ilişkili değişkenleri bir araya getirerek, az sayıda ilişkisiz değişken elde etmeye yarayan bir istatistik tekniğidir. Faktör analizinde, gözlenen fazla sayıda değişken, daha az sayıda faktör ile açıklanmaya çalışıldığından, öncelikle değişkenler arası korelasyonlar göz önünde bulundurulur. Faktör analizi, boyut indirgeme ve bağımlılık yapısını yok etme amacını gerçekleştirmekle birlikte, p değişkenli bir olayda birbiri ile ilgili değişkenleri bir araya getirerek, az sayıda yeni (ortak) ilişkisiz değişken bulmayı amaçlar (Tatlídil 2002).

Korelasyon Matrisi; Gözlenen değişkenlerden üretilen korelasyon matrisine gözlenen korelasyon matrisi (observed correlation matrix), faktörlerden üretilen korelasyon matrisine üretilmiş korelasyon matrisi (reproduced correlation matrix) adı verilir. Gözlenen ve üretilmiş korelasyon matrislerinin arasındaki fark ise, hata (artık) korelasyon matrisi (residual correlation matrix) olarak isimlendirilir. Hata korelasyon matrisi önemli faktörlerce açıklanamayan varyansa ilişkindir. İyi bir faktör analizinde artık matristeki korelasyonlar küçüktür ve bu durum gözlenen ve üretilen matrisler arasındaki yakınlığı gösterir (Hovardaoğlu 2000).

Öz Değer (Eigen Value); öz değer, her bir faktörün faktör yüklerinin kareleri toplamı olup, her bir faktör tarafından açıklanan varyansın oranının hesaplanmasında ve önemli faktör sayısına karar vermede kullanılan bir katsayıdır. Öz değer yükseldikçe, faktörün açıkladığı varyans da yükselir (Tabachnick ve Fideli 2001).

Ortak Faktör Varyans (Common Factor Variance, Common Variance); faktör analizinde varyansın açıklanmasıyla ilgili olarak üç varyanstan söz edilebilir. Bunlar ortak faktörlerce açıklanabilen ortak varyans ya da ortak faktör varyans; bir testte ya da değişkende gözlenen varyansı tanımlayan özgül varyans (specific variance); veri setine ilişkin varyansın açıklanamayan kısmını gösteren hata varyansıdır (error variance) (Hovardaoğlu 2000). Ortak varyans ile özgül varyansın toplamı, testin güvenilirliğini yorumlamada kullanılır. Bir değişkene ilişkin faktörlerin açıkladıkları ortak varyans (communality), değişkenin faktör yük değerlerinin kareleri toplamına eşittir.

Faktör Yük Değeri (Factor Loading); faktör yük değeri, maddelerin faktörlerle olan ilişkisini açıklayan bir katsayıdır. Maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerlerinin yüksek olması beklenir. Bir faktörle yüksek düzeyde ilişki veren maddelerin oluşturduğu bir küme var ise bu bulgu, o maddelerin birlikte bir faktörü ölçtüğü anlamına gelir. Bir değişkenin faktör yükü genel olarak, işaretine bakılmaksızın 0,60 ve üstü yük değeri yüksek; 0,30-0,59 arası yük değeri orta düzeyde büyüklükler olarak tanımlanabilir ve değişken çıkartmada dikkate alınır.

Döndürme (Rotation); elde edilen m kadar önemli faktör, "bağımsızlık, yorumlamada açıklık ve anlamlılık" sağlamak amacıyla bir eksen döndürmesine (rotation) tabii tutulabilir. Faktör döndürme, çözümün temel matematiksel özelliklerini değiştirmez. Eksenlerin döndürülmesi sonrasında maddelerin bir faktördeki yükü artarken diğer faktörlerdeki yükleri azalır. Böylece faktörler, kendileriyle yüksek ilişki veren maddeleri bulurlar ve faktörler daha kolay yorumlanabilir (Tabachnick ve Fideli 2001).

Dik (orthogonal) ve eğik (oblique) olmak üzere iki tür döndürme yaklaşımı vardır. Faktörler arasında ilişki olmadığı düşüncesine dayalı olan dik döndürmede, faktörler, eksenlerin konumu değiştirmeksizin (aynı açıyla) döndürülür. Faktörlerin birbirleriyle ilişkili olduğu düşüncesi üzerine kurulu olan eğik döndürmede ise, eksenlerin döndürülmesinde farklı açılar kullanılır. Döndürme sonunda değişkenlerle ilgili açıklanan toplam varyans değişmezken, faktörlerin açıkladıkları varyanslar değişir.

Faktör analizi dört temel aşamada gerçekleştirilmektedir;

1) Verilerin faktör analizi için uygunluğunun araştırılması

a) Korelasyon matrisinin hesaplanması: Faktör analizinde, değişkenler arasında yüksek korelasyon ilişkisi aranır. Değişkenler arasında korelasyon azaldıkça, faktör analizinin sonuçlarına olan güven o denli azalır. Aralarında korelasyon ilişkisinin çok güçlü olduğu değişkenler genel de aynı faktör içinde olacaklardır. Bunun bir sonucu olarak da, bu değişkenlerin, içinde buldukları faktörle de ilişkileri güçlü olacaktır (Nakip 2003).

b) Bartlett Testi (Bartlett Test of Sphericity): Korelasyon matrisinin, bütün köşegen (diyagonal) terimleri 1, köşegen dışındaki terimleri 0 olan birim matris olup olmadığını test etmek amacıyla kullanılır. Söz konusu test, verilerin çoklu normal dağılımdan gelmiş olmasını gerektirir. H_0 hipotezi ilişkinin olmadığını (korelasyon matrisi birim matrisi olduğunu), H_1 de ilişkinin var olduğunu gösterir. Bu test sonucunda katsayı düşük çıkarsa H_0

hipotezi, yüksek çıkarsa da alternatif hipotezi kabul edilir. H_0 hipotezi reddedilmezse, faktör analizine devam edilmez. Bu durumda, faktör modelinin kullanılması yeniden gözden geçirilmelidir (Akgül ve Çevik 2003).

c) Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) testi: Bu test, örneklem yeterliliğini ölçer ve örneklem büyüklüğüyle ilgilenir. Bunun için, gözlenen korelasyon katsayılarının büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştırır. Bu testin değeri küçük çıkarsa, çift olarak değişkenler arasındaki korelasyon ilişkisinin diğer değişkenlerce açıklanmayacağını gösterir. Bu durumda da faktör analizine devam etmek doğru olmaz (Nakip 2003).

$$KMO = \frac{\sum_{i \neq j} \sum r_{ij}^2}{\sum_{i \neq j} \sum r_{ij}^2 + \sum_{i \neq j} \sum a_{ij}^2}$$

Bu formülde r_{ij} i'nci ve j'nci değişken arasındaki korelasyon katsayısını, a_{ij} ise i'nci ve j'nci değişken arasındaki kısmi korelasyon katsayısını göstermektedir.

KMO testinde bulunan değer 1,00 - 0,90 arasında ise mükemmel, 0,89 ile 0,80 arasında ise çok iyi, 0,79 - 0,70 arasında ise iyi, 0,69 – 0,60 arasında ise orta, 0,59 - 0,50 arasında ise zayıf olduğunu ve 0,50'nin altında olduğunda ise veri setinin faktör analizi için uygun olmadığını göstermektedir.

2) Faktör Sayısının Belirlenmesi

Bu aşamada amaç değişkenler arasındaki ilişkileri en yüksek derecede temsil edecek az sayıda faktör elde etmektir. Kaç faktör elde edileceği ile ilgili çeşitli kriterler söz konusudur:

a) Öz değere (Eigenvalues) Göre Belirleme: Öz değeri bir ve birden büyük olan faktörlerin hesaba katılması yaygın olarak kullanılan bir kriterdir. Joliffe kriteri, 0,7 ve daha büyük değerli, öz değer sayısı kadar faktör alınmasının uygun olacağını ileri süren bir yaklaşımdır. Öz değer; bir faktör tarafından açıklanan toplam varyansı gösterir.

b) Serpilme Diyagramı (Scree test) ile Belirleme: Bu yöntemde; öz değerlerin grafiği incelenir ve düşey çizginin yataylaştığı yere kadar olan faktörler çözüme dahil edilir. Başka bir deyişle; varyansı açıklama oranlarındaki hızlı düşüş belirlenerek faktör sayısına karar verilmektedir. Diyagramda, x eksenine faktörler, y eksenine öz değerler yazılır.

c) Varyansın Oranına Göre Belirleme: Analiz sonunda elde edilen varyans oranları ne kadar büyükse faktör yapısı da o kadar güçlü olur. Bu düzeyin sosyal alanlarda %40 ile %60

arasında olması yeterli kabul edilmektedir (Tavşancıl 2002). Tıp ve ilaç sektörü gibi hassas sektörlerde bu oran %95'lere kadar çıkabilmektedir (Nakip 2003).

3) Rotasyonlu (Döndürülmüş) Faktör Matrisi

Faktör rotasyonundan amaç; isimlendirilebilir ve yorumlanabilir faktörler elde etmektir. Modelin kaç faktörden oluştuğu belirlendikten sonra, her faktörde yer alacak değişken sayısı ve değişkenlerin bu faktörlere dağılımı belirlenir. Paket programlardan bazıları, faktör yüklerini gösteren matrisi verir. Bu matrise faktör modeli matrisi (factor pattern matrix) adı verilir.

Faktör modeli matrisinde faktör yükleri olarak tanımlanan katsayılar, faktörlerle ilgili olarak standardize edilmiş bir değişkeni ifade etmede kullanılan değerlerdir. Faktör yükleri, değişkenlerin her faktördeki ağırlığını göstermektedir. Birer korelasyon katsayısı olan bu değerler, değişkenlerle, seçilen faktörler arasındaki ilişki derecesini gösterir. Bir değişkenin hangi faktörle en güçlü korelasyon ilişkisi varsa, değişken o faktörün elemanı (üyesi) demektir (Nakip 2003).

Faktörlerin daha iyi yorumlanmasına yönelik yapılan döndürme işlemlerinde Varimax, Quartimax, Orthomax, Biquartimax, Equamax gibi dik döndürme, Oblimax, Quartimin, Oblimin gibi eğik döndürme tekniklerinden yararlanılmaktadır (Özdamar 1999). Bu çalışmada yorumlanmasının kolaylığı ve kullanım sıklığından dolayı, orthogonal rotasyon yöntemlerinden varimax yöntem tercih edilmiştir. Varimax yöntemi ile basit yapıya ve anlamlı faktörlere ulaşmada faktör yükleri matrisinin sütunlarına öncelik verilir. Her sütundaki bazı faktör yükleri 1'e yaklaştırılırken, geriye kalan çok sayıda değeri 0'a yaklaştırılır. Kaiser tarafından önerilen bu yöntemde, faktör varyanslarının maksimum olmasını sağlayacak şekilde döndürme yapılır (Çokluk vd. 2010).

4) Faktörlerin Adlandırılması

Faktörde yer alacak değişkenlerin sayısı ve değişkenlerin bu faktörlere dağılımı belirlendikten sonra, sıra faktörlere ad verme işlemine gelir. Faktörlere ad verme her zaman kolay bir iş değildir. Örneğin, ilgisiz değişkenler bir faktörde toplanabilir. Bu durumda, faktör yükü en fazla olan değişkeni esas alarak adlandırma yapılabilir.

- Çok Boyutlu Ölçekleme

Çok boyutlu ölçekleme analizi (ÇBÖ), nesne ya da birimler arasında gözlemlenen benzerlikler ya da farklılıklardan oluşan uzaklık değerlerine dayalı olarak bu nesnelerin tek ya da çok boyutlu uzaydaki gösterimini elde etmeyi amaçlayan, böylece nesnelere arasındaki ilişkilerin belirlenmesini sağlayan çok değişkenli bir istatistiksel analiz yöntemidir. ÇBÖ, kişisel tercihler, tutumlar, eğilimler, inançlar ve beklentiler gibi davranışsal verilerin analizinde sıkça kullanılmaktadır (Oğuzlar 2001). ÇBÖ, kümeleme analizi ve ayırma (discriminant) analizi gibi sınıflama ve gruplama analizlerinin içinde yer almaktadır (Tatlıdil 1996, Oğuzlar 2001). ÇBÖ metodlarının çoğu farklılıkların analiz edilmesi için geliştirilmiştir (Mead 1997). ÇBÖ'nin öncelikli amacına orijinal verilerin mümkün olduğunca az boyutlu bir koordinat sistemine yerleştirilmesidir (Johnson ve Wichern 1999). Böylece farklılıklar bir grafik ile görselleştirilmekte ve açıkça görülmektedir.

ÇBÖ, n adet nesne (birey-gözlem) ya da birim arasındaki p değişkene göre belirlenen uzaklıklara dayalı olarak nesnelerin k boyutlu ($k < p$) bir uzayda gösterimini elde etmeyi amaçlayan ve böylece nesnelere arasındaki ilişkileri belirlemeye yarayan bir yöntemdir. ÇBÖ analizinin genel amacı, mümkün olduğunca az boyutla, uzaklık değerlerini kullanarak, nesnelerin yapısını orijinal şekle yakın bir biçimde ortaya koymaktır (Özdamar 2004, Tatlıdil 1996, Aytac ve Bayram 2001).

ÇBÖ analizi uzaklık matrislerinden yararlanarak çözüm yapmaktadır. Bu nedenle veri tipine göre uygun uzaklık matrislerini hesaplamak gerekmektedir (Doğan, 2003). Bu çalışmada Öklidyen (Euclidean) uzaklığı alınmıştır. Öklidyen uzaklığı, her bir boyuttaki (değişken) farkın karesinin ve bu kareli farkların toplamının karekökünü alınmasıyla hesaplanan bir geometrik uzaklık ölçüsüdür.

$$\text{Öklidyen Uzaklığı } d = \sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - y_i)^2}$$

Uyumun veya uyum iyiliğinin bir ölçüsü olan Kruskal tarafından geliştirilen gerginlik (stress) ölçüsü, ÇBÖ analizinde geniş bir kullanıma sahiptir ve analiz sonucu elde edilen grafiksel düzenlemede kullanılan boyut sayısının uygun olup olmadığının belirlenmesinde önemli bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır (Filiz ve Çemrek 2005).

$$stress = \sqrt{\frac{\sum \left(\hat{d}_{ij} - d_{ij} \right)^2}{\sum \left(d_{ij} \right)^2}}$$

\hat{d} = i. ve j. bireyler arasındaki veri uzaklığı,

d_{ij} = i. ve j. bireyler arasındaki yapılandırma uzaklığı olarak yansıtılmaktadır (Doğan, 2003).

Çizelge 3.2. Stress Değerleri ve Uyumluluk Stress Değeri

Stress değeri	Uyumluluk
$\geq 0,20$	Uyumsuz gösterim
0,100 - < 0,200	Düşük uyum
0,050 - < 0,100	İyi uyum
0,025 - < 0,050	Mükemmel uyum
0,000 - < 0,025	Tam uyum

ÇBÖ gözlemsel uzaklıklar ile yapılandırma uzaklıklarının uyumluluğunu Sheppard diyagramı adı verilen bir grafikte göstererek değerlendirme imkânı sağlar. Sheppard diyagramında, gözlenen uzaklıklar Y ekseninde ve fark (disparite) değerleri X ekseninde yer alacak biçimde bir dağılım (scatterplot) grafiği oluşturulur (Şahin vd. 2006).

- Kümeleme Analizi

Çok değişkenli analiz tekniklerinden biri olan kümeleme analizinin temel amacı birey ya da nesnelerin temel özelliklerini dikkate alarak onları gruplandırmaktır. Bireyler ve nesneler arasındaki benzerlikleri saptamak amacıyla uzaklık ölçüleri, korelasyon ölçüleri veya benzerlik ölçüleri kullanılmaktadır. Kümeleme analizi, önceden belirlenen seçme kriterine göre birbirine çok benzeyen birey ya da nesnelere aynı küme içinde sınıflandırır. Analiz sonucunda oluşan kümeler kendi içinde homojen, kümeler birbiri arasında ise heterojen bir yapıdadır. Yani bir kümeyi oluşturan nesnelere birbiriyle benzerken, diğer küme veya kümelerin nesnelere benzememektedirler (Kalaycı vd. 2005).

Kümeleme analizinde anketler üreticilerin tarımsal arazi satın almadaki yargıları benzerlik düzeylerine göre gruplanmıştır. Gruplar da kendi içerisinde elde edilen sonuçlara göre kümeler oluşturmaktadır. Bulunan analiz sonuçlarından yararlanarak üreticilerin arazi satın alma davranışlarına ilişkin düşüncelerini istatistiksel olarak değerlendirmek mümkün olabilmektedir.

Kümeleme analizine ilişkin olarak yararlanılan formül aşağıda verilmiştir. Buna göre yapılan analiz sonuçları değerlendirilerek yorumlamıştır.

d_{ij} =Euclid uzaklık ölçüsü

x_i :Birinci nitelik

x_j :İkinci nitelik

k :Gruplandırılacak örnek sayısı (Malhotra 1999).

Kümeleme Yöntemleri; Kümeleme yöntemleri iki ana grupta incelenebilir. Bunlar hiyerarşik kümeleme ve hiyerarşik olmayan kümelemedir. En çok kullanılan yöntemler hiyerarşik kümeleme yöntemleridir.

Hiyerarşik kümeleme; Hiyerarşik kümeleme yöntemleri birimleri birbirleri ile değişik aşamalarda bir araya getirerek ardışık biçimde kümeler belirlemeyi ve bu kümelere girecek elemanların hangi uzaklık (ya da benzerlik) düzeyinde küme elemanı olduğunu belirlemeye yarayan yöntemdir. Hiyerarşik kümeleme iki grupta incelenebilir, bunlar yığılmalı hiyerarşik kümeleme ve bölünmeli hiyerarşik kümelemedir. Yığılmalı hiyerarşik kümeleme verideki her bir gözlemi bir küme olarak düşünür. Birleştirme işlemleri uygulanarak kümeler tek bir küme elde edilinceye kadar devam ettirilir. Bölünmeli hiyerarşik kümelemede, başlangıçta tüm birimlerin bir küme oluşturduğu kabul edilerek, birimleri aşamalı olarak kümelere ayırır. Yığılmalı hiyerarşik kümeleme yöntemleri aşağıdaki gibi verilebilir (Kalaycı 2009, Lorr, 1983).

a) Tek bağlantı yöntemi: En yakın komşuluk tekniği olarak da bilinir. En kısa mesafe esasına dayanır. Bu yöntemde uzaklıklar matrisi kullanılarak birbirine en yakın kümeler birleştirilmek suretiyle birleştirmeler art arda tekrarlanmaktadır.

b) Tam bağlantı yöntemi: En uzak komşuluk tekniği olarak da bilinir. Tek bağlantı yöntemine çok benzer ancak burada iki küme arasında uzaklık olarak her kümedeki eleman çiftlerinin arasındaki uzaklığın en büyüğü alınır.

c) Ortalama bağlantı yöntemi: Bu yöntemde ayrı gruplarda yer alan gözlem çiftleri arasındaki ortalama uzaklık iki küme arasındaki uzaklık olarak alınır.

d) Ağırlıklı ortalama bağlantı yöntemi: Bu teknikte ortalama bağlantı tekniğinden farklı olarak, yeni oluşan küme ile diğer kümeler arasındaki uzaklık her bir kümedeki küme sayısı ile ağırlıklandırılır.

e) Merkezi bağlantı yöntemi: İki küme arasındaki uzaklık kümelerin kendi merkezleri arasındaki uzaklık olarak alınır.

f) Medyan bağlantı yöntemi: İki küme arasındaki uzaklık, iki kümenin merkezleri arasındaki uzaklığın eşit ağırlıklı olarak hesaplanmasıyla elde edilir.

g) Ward's bağlantı yöntemi: Bir kümenin ortasına düşen gözlemin, aynı kümenin içinde bulunan gözlemlerden ortalama uzaklığını esas alır.

Hiyerarşik kümeleme tekniklerinde kümeler art arda birleştirilir ve bir grup diğeri ile bir kez birleştirildikten sonra, devam eden adımlarda bir daha ayrılmaz. Bu teknikler ele alınan değişkenler için hiyerarşik bir yapı oluştururlar. Hiyerarşik kümeleme tekniklerinde küme sayısına görsel olarak karar verilir. Bu durumda genellikle dendogram olarak bilinen ağaç diyagramı kullanılır (Everitt, 1992).

Hiyerarşik olmayan kümeleme: Küme sayısı konusunda ön bilgi var ise ya da araştırmacı anlamlı olacak küme sayısına karar vermiş ise bu durumda hiyerarşik olmayan kümeleme yöntemi kullanılabilir. Bu kümeleme yönteminde birimlerin kümelere parçalanması rastgele yapılabilir. Birimlerin ayrılacakları küme sayısı belirlendikten sonra, küme belirleme kriterine göre birimlerin hangi kümelere gireceklerine karar verilir ve atama işlemleri yapılır. Hiyerarşik olmayan kümeleme yöntemleri aşağıdaki gibi verilebilir (Everitt, 1992)

a) k-ortalama tekniği: Mac Queen tarafından geliştirilmiştir. Bu yöntemde önce araştırmacının ön bilgisine ve tecrübesine dayanarak küme sayısı belirlenir. Sonra her kümenin tipik bir gözlemi seçilir, benzer gözlemler tipik gözlemin etrafında birer birer kümelendirilir. Burada bazı istatistiksel testler kullanılarak her kümeyi oluşturan gözlemlerin değişkenlere göre ortalamalarına bakılır. Güvenilir olması en belirgin üstünlüğüdür. Buna karşılık yorumlaması zordur.

b) En çok olabirlik tekniği: Her bir gözlem (birey) en büyük olabirlik değeri verecek biçimde daha önceden belirlenen kümelere atanmaktadır. Bu yöntem kuramsal dayanağı güçlü bir yöntemdir.

- Diskriminant Analizi

Diskriminant analizi, bir araştırmacının aynı anda çeşitli değişkenlere göre iki veya daha fazla örnek grup arasındaki farklılıklar üzerinde çalışmasına olanak sağlayan bir istatistiksel tekniktir. Genel olarak birimlerin gruplanmasında bazı matematiksel eşitliklerden

faidalanılır. Diskriminant fonksiyonu olarak adlandırılan bu eşitlikler, birbirine en çok benzeyen grupları belirlemeye olanak sağlayacak şekilde grupların ortak özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Grupları ayırmak amacıyla kullanılan karakteristikler ise diskriminant değişkenleri olarak adlandırılmaktadır. Kısaca, diskriminant analizi, iki veya daha fazla sayıdaki grubun farklılıklarının diskriminant değişkenleri vasıtasıyla ortaya konması işlemidir. Birbiriyle yakından ilişkili birkaç istatistiksel yaklaşımı kapsayan geniş bir kavramdır (Klecka 1980).

Diskriminant analizi aracılığıyla elde edilen diskriminant (ayırıcı) fonksiyonları, tahmin değişkenlerinin doğrusal bileşenlerinden oluşur. Diskriminant fonksiyonları gruplar arası farklılığa etki eden tahmin değişkenlerinin hangileri olduğunu ortaya çıkarır. Gruplar arası farklılığa etki eden bu değişkenlere diskriminant (ayırıcı) değişkenler denir. Diskriminant analizinin bir diğer işlevi ise, gruplardan herhangi birisine ait olan fakat hangi gruptan geldiği bilinmeyen bir birimin ait olduğu grubu en az hata ile saptamaktır.

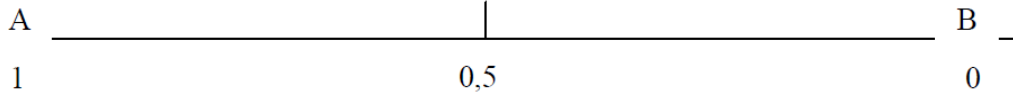
Diskriminant analizi, farklılığın en fazla hangi değişkenlerde yoğunlaştığının belirlenmesi ve böylece grupların farklılaşmasında etkili olan faktörlerin saptanmasını da sağlar. Analiz sonucunda yapılan sınıflama ile orijinal grup üyeliklerinin karşılaştırılması, bilinen fonksiyonun yeterli olup olmadığını test etmeye olanak sağlar (Erçetin 1993).

Diskriminant analizi, Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) yönteminde olduğu gibi grupları ortalamalarına (ortalama vektörlerine) göre ortak ortalamadan (ortalama vektöründen) farklı olmalarını sağlayacak bir ayırma kriteri geliştirmeyi amaçlayan bir yöntemdir. Bu nedenle veri setlerine diskriminant analizi uygulanabilmesi için veri setlerinin aşağıdaki varsayımları taşıması gereklidir.

- X veri matrisi çok değişkenli normal dağılım göstermelidir.
- Değişkenlerin varyans ve kovaryansları homojen olmalıdır. X matrisinde yer alan değişkenler ortak kovaryans matrisine sahip çok değişkenli ana kütlede çekilmiş örnekler olmalıdır.
- Değişkenlerin ortalamaları ve varyansları arasında bir korelasyon bulunmamalıdır.
- Değişkenler arasında çoklu bağlantı (multicollinearity) bulunmamalıdır.
- X matrisi grupların birbirinden ayrılmasında rol oynamayacak gereksiz değişken içermemeli, grupların birbirinden ayrılmasını sağlayacak kadar doğru ve gerekli değişkenleri içermelidir.

- **Bulanık Eşli Karşılaştırma (FuzzyPairwise)**

Söz konusu yöntem tüm faktörlerin sayısal değeri karşılaştırılan amaçlar kümesine dayalıdır (Özüdoğru ve Tatlıdil 2012). Bulanık küme teorisi belirsiz tercihlere dayanmaktadır. Bulanık kümeler, keskin olmayan sınırlara sahip bir sınıflandırmadır. Bulanık kümeler kavramında 0 ile 1 arasında değişen üyelik derecelerinden de söz etmek mümkündür. Üyelik derecesi klasik kümelerde, kümeye ait olup olmama durumunu gösterirken, bulanık kümelerde ise 0 ile 1 arasındaki değişimin her bir eleman için değerini ifade etmektedir. Yöntemde birinci aşama, veri toplama aşamasında Şekil 3.1'deki diyagram kullanılmaktadır (Günden ve Miran 2007).

Şekil 3.2. A ve B Arasında Karşılaştırma Yapmak Amacıyla Kullanılan Bulanık Eşleme Yaklaşımı

4. KIRSAL KALKINMA ve TURİZM

4.1. Kırsal kalkınma

Dünyada artan nüfusla birlikte doğal kaynakların ve besin kaynaklarının hızla azalmaya başlaması ülkeleri üretimin artırılmasına yönlendirmiştir. Artan ticari rekabet, ekonomik kaygılar ve bölgesel geri kalmışlık, kalkınma mecburiyetini meydana getirmiştir. Gülçubuk (2013)'a göre dünyada kalkınma kavramının ön planda olmasının sebepleri arasında fakirleşme, bölgesel gelişmişlik farkları ve ekonomik dengesizlik ile adaletsizlikler, doğal kaynakların hızla kirlenmesi ve tükenmesi yer alır.

Ekonomik geri kalmışlık özellikle kırsal alanlar etrafında yoğunlaştığından ülke hedeflerinde ekonomik kalkınma, bölgesel hedeflerde kırsal kalkınma ön plana çıkmıştır. Kırsal kalkınma ile ulusal ve uluslara arası düzeyde birçok kamu ve gönüllü kuruluşlarca gündeme getirilerek çeşitli projeler ve çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Kırsal kalkınma kavramını daha iyi ifade edebilmek için kırsal alan kavramının iyi anlaşılması gerekir.

Ülkeleri karşılaştırabilmek için standart tanımlar geliştirilmiştir. OECD'nin geliştirdiği ve AB tarafından da en yaygın kullanılan tanıma göre, idari sınırları dahilinde nüfus yoğunluğu km başına 150 kişiden az olan yerler kırsal alan olarak kabul edilmektedir. Kentler nüfusu 20 binden fazla olan yerleşim birimleri olarak kabul edilirken, 20 binden az olan yerleşim birimleri kırsal alan kabul edilmektedir (Anonim 2011). Kırsal alanlar şehirlerin dışında kalan köy, mücavir alan gibi yerleşim alanları ile tarım alanlarını kapsayan, orman, nehir gibi doğal kaynaklara yakın arazilerden oluşmaktadır. Kırsal alalarda yaşayanlar çoğunlukla geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlamakta olup, teknolojik gelişimin daha yavaş ilerlediği bu nedenle sosyal iletişimin daha yoğun görüldüğü mekanlardır. Mücavir alanlar ise köyleri de kapsayabilen, belediye sınırları dışında kalan korunması gereken alanlardır.

Çoğunlukla 'köy kalkınması' ile eş anlamlı kullanılan 'kırsal gelişme ya da kalkınma' kavramı kırsal alanlarda yaşayan insanların toplumsal, ekonomik yapısını değiştirecek biçimde üretim, gelir ve refah seviyelerinin geliştirilmesini, insan-toprak ilişkilerindeki dengesizliklerin giderilmesini, kentsel alanlarda varolan fiziksel ve toplumsal altyapının kırsal alanlarda da yaratılmasını, tarımsal ürünlerin daha iyi değerlendirilmesini amaçlayan, çok yönlü süreçleri, etkinlikleri, örgütlenmeleri anlatmaktadır (Geray 1999).

Büyüme ve gelişme kavramlarıyla birlikte kullanılan kalkınma kavramı, sadece gelirlerin rakamsal boyutta artışı değil, toplumun sosyo-ekonomik ve eğitim olarak artışı ve çeşitlenmeyi de içermektedir. İnan vd.(2010)'a göre kalkınma çok boyutlu bir kavramdır. Sadece ekonomik değil, toplumun bütün unsurlarıyla ilerlemesini, refah artışı içerir. Örneğin bir fidanın ağaç olması büyüme, meyve vermesi ise kalkınma olarak tanımlanabilir.

Kırsal kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için kırsal alanda yaşayan toplumların eğitimi ile farkındalığının ve bilinç düzeyinin artırılması, kamu ve sosyal kurumların halkı ve doğal yapıyı hedef alan sürdürülebilir yaklaşımlar ve politikalar oluşturması ve uygulaması gerekir. Kırsal kalkınma kavramını ele almadan önce kalkınma kavramı üzerinde durmak gerekir. Acar (2008)'e göre ekonomik kalkınma, büyük oranda kırsal ve tarımsal yapıya dayalı bir ekonomiden kentsel, sanayi ve hizmetlere dayalı ekonomiye geçiş sürecini ifade etmektedir.

Kalkınma, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde vatandaşların sosyo-ekonomik refahını arttırmaya yönelik çabalardır. Harris (1992), kalkınmayı ülkelerin ekonomilerinin değişerek büyümesi, gelir dağılımının düzeltilmesi ile kültürel, yönetsel alanda iyileştirmeler yapılması olarak tanımlamaktadır. İnan (1980), kalkınma kavramını çok boyutlu, büyüme ve yapısal gelişmeyi de içeren kapsamlı bir kavram olarak ele almıştır. Bu nedenle kalkınma ve büyüme kavramını ayrı ele almak gerekir. Büyüme kavramı ekonomik gelir artışı üzerinde dururken, kalkınmanın ekonomi yanında sosyo-kültürel yapının da ilerlemesini ifade etmektedir.

Şehirler kırsal alanlardan daha fazla sosyal ve ekonomik olanaklara sahiptir. Kırsal alanlarda yaşayan toplumun yaşam şartlarının iyileştirilebilmesi için gerçekleştirilen yapısal, sosyal ve kültürel değişiklikler kırsal kalkınma olarak tanımlanabilir (Uzunpınar 2008, Işık ve Baysal 2011).

Türkiye'de günümüze kadar gerçekleşen kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmeye çalışıldığı yerlerde kırsal kalkınma çabaları tarımsal üretimin artırılması olarak ele alınmıştır. İnsanların mutlu ve refah içinde yaşadığı ortamın sağlanması için ekonomik üretim faaliyetlerinin artırılması yanında sosyo-kültürel kalkınmanın da sağlanması gereklidir. Bu açıdan kırsal alan ile kentsel alan arasındaki gelişmişlik farkının azaltılması, geçim kaynakları ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı yönetimde sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin karar alma sürecine etkin katılımının sağlanması kırsal kalkınmada kapsamına

dahil edilmeye çalışılmıştır. Kırsal kalkınma çabalarının sürdürülebilir biçimde oluşturularak uygulanması önemlidir. Gürlük 2001'e göre genellikle kalkınmışlığı kriter olarak alan modeller kısa süreli olmuş, uzun dönemde yeterli fayda sağlanamamıştır. Sürdürülebilir kalkınma; uzun bir süreçtir ve ekolojik denge ile ekonomik büyümeyi birlikte ele alır, doğal kaynakların etkin kullanımını sağlayıp çevresel kaliteye de önem veren bir kavramdır. Gürlük (2001), sürdürülebilir kalkınma yaklaşımında dört anahtar kavram üzerinde durmuştur:

- 1) Yoksulluk ve mahrumiyetin giderilmesi,
- 2) Çevre kalitesinin artırılmasını sağlayan kalkınma,
- 3) İnsana önem veren kalkınma,
- 4) Her kademedeki kararlarda ekonomi ve ekolojiyi birleştiren kurumsal yapılanma.

Kalkınmanın uzun süreli olabilmesi için ilk önce yoksulluğun kaldırılması, insanların temel ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. Tarımsal üretimde ve günlük hayatta çevreyi tahrip etmeden çevreden en fazla biçimde yararlanmayı esas alan, her insanı eşit bir biçimde üstün tutan ve ekonomik faydayla çevre kalitesini denge tutan yaklaşımlar sürdürülebilirlik için değerlidir.

Dünya Bankası tarafından Moskova'da 15-16 Mart 2001 tarihlerinde gerçekleştirilen "Doğu Avrupa ve Orta Asya Bölgesi (ECA) için Kalkınma Stratejileri Danışma" toplantısına göre kırsal kalkınmanın temel amacı;

- Ekonomik verimliliğin sürdürülebilir biçimde artırılması,
- Sosyal çevre ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi olarak belirlenmiştir.

Ayrıca Dünya Bankası tarafından finansmanı sağlanan katılımcı projelerin temel bileşenleri olarak,

- küçük ve toplumsal açıdan ortak değerlere sahip olan toplulukların katılımı üzerinde bu projelerin yoğunlaşılması
- Etkili örgütlenme,
- Yararlanıcı kaynaklarının kapasite artırılması bileşeninin geliştirilmesi,

- İlgili personelin eğitilmesi olarak belirlenmiştir.

Kırsal Kalkınma kavramı, kaynakların dağılımına ilişkin olarak geleceğin tasarımında, aslında uyumsuzluk yaratacak bir potansiyel taşımaktadır. Bu sebeple, gücün yeniden dağılımına ilişkin olarak, özellikle kırsal sistemi dönüştürmeyi ve dış faktörlerin de yeniden biçimlenmesini önermektedir. Bu da güçsüz bulunan ve daha çok küçük ve orta çiftçinin güçlendirilmesi ile yakından ilgilidir (Agah 2013).

Dünya Bankası, belirlediği kırsal kalkınma stratejisine göre yoksulluğun azaltılması misyonunu gerçekleştirmek için; kırsal alanda yaşayanların kentlerde yaşayanlarla eşit yaşam koşullarına, ekonomik fırsatlara sahip olduğu, kırsal alanda yaşam ve iş koşullarının cazip olduğu, kırsal alanların zayıflıklarının giderildiği, her türlü sosyo-kültürel, teknolojik gelişmelere açık olduğu bir dünya hedeflemiştir. Dünya bankasının belirlediği geçmişteki öğrenimlerle ileriki dönemlerde göz önünde bulundurulması gereken sürdürülebilir kırsal kalkınma yaklaşımları; çoğulcu ve çok disiplinli, sektöre özgü, kırsal altyapının iyileştirilmesi öncelikli ve toplum katılımını sağlayan kırsal sorunların çözümüne yönelik olarak belirlemiştir (Giray vd. 2004).

Kırsal kalkınmayla ilgili gelişmeler Birleşmiş Milletleri de harekete geçirmiş, özellikle gelişimini tamamlamamış ülkelerin gelişmiş ülkeleri yakalayabilmesi için bazı uygulamaların yapılmasını gündeme getirmiştir. Birleşmiş Milletlerin 2000’de gerçekleşen Milenyum Zirvesi’nde tüm ilkelerin imzaladığı kırsal kalkınmada önemli konular ele alınmış, “iyi yönetim ve demokrasi, insan hakları, silahlı çatışmaların önlenmesi ve barışın yapılandırılması” gibi konularda uzlaşmayı yansıtmıştır. Milenyum Kalkınma Hedefleri olarak; yoksulluk, açlık, hastalıklar, okuma yazma bilmeyenler, çevresel bozulma, toplumsal dışlanmışlık ve kadınlara karşı ayrımcılık gibi evrensel konulara çözüm getirmek amacıyla bir takvime bağlanan ve ölçülebilir olan Türkiye’nin de taraf olduğu ülkeler tarafından belirlenmiştir (Gülçubuk vd. 2006) .

Eğitim ve örgütlenme esasına göre kırsal, alanda toplum ihtiyaçlarını göz önünde tutularak kırsal kalkınma politikalarıyla ilgili yapılacak planlamada yerel halkın gönüllü katılımı sağlanmalıdır. Tarımsal çalışmalar, beslenme, eğitim, kooperatifler, el sanatları, küçük sanayiler, sosyal güvenlik çalışmaları, planlama ve sağlık politikaları nitelikleri kırsal alan politikalarıyla bütünlük sağlamalıdır. Sürdürülebilir kalkınma, ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel kaynakların sürdürülebilir kullanımına bağlıdır (Anonim 2017b).

Kırsal hayatta kentte olduğundan daha fazla iş yükü kadında olmaktadır. 2011 yılı verilerine göre kente göre (%24,8) kırsal alanda daha çok kadın işgücüne katılıyor (%37,5) Ancak kırdaki 100 kadından 84'ü tarım kesiminde olup bunların % 80'i herhangi bir ücret almaksızın ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. 2011 yılında kayıt dışı olarak ücretsiz aile işçisi konumunda tarımsal faaliyetlerle uğraşanların % 19,5'ini erkekler oluştururken; % 80,5'ini kadınlar oluşturmaktadır. Dünyada ve Türkiye'de tarımsal üretimde ve kırsal hayatın sürekliliğinin sağlanmasında en önemli rol kırsal alanlardaki kadınlardadır. Tarımsal üretimde ve yönetimde olduğu gibi kalkınma projelerinin tasarımına ve uygulamasına her düzeyde kadınların katılımının sağlanması yoksulluğun önlenmesi kadar hakların ve fırsatların geliştirilmesi açısından da önemlidir (Dersan 2013).

4.1.1 Kırsal Kalkınma Politikaları

Kırsal kalkınma, geçimini ağırlıklı olarak tarım sektöründen sağlayan kırsal alanda yaşayan halkın hayat şartlarının iyileştirilmesi ve refahın artırılması, kırsal alanlarla şehirlerin oluşturduğu alanlar arasında gelişmişlik farklılığının azaltılması, tarım üretim yapısının iyileştirilmesi, tarımın sanayi ve hizmet sektörü ile bütünleştirilmesi, göçün önlenmesi ve işsizliğin azaltılması amaçlarını taşır (Özkan 2007).

Kırsal kalkınma politikaları; kırsal alan olarak ifade edilen şehir merkezleri ve çevrelerinde yaşayan bölgeler dışındaki küçük yerleşim birimlerinde yaşayan halkın, ekonomik ve sosyo-kültürel olarak kalkınmasını sağlamak, yerel halkın kalkınma seviyesini ulusal sınırlara taşımak amacıyla yürütülen eğitim, sağlık, sosyal yaşam gibi konularla ilgili düzenlemelerdir.

Ellili yıllarda başlayan kırsal kalkınma yaklaşımları, zaman içinde teknolojik ve sosyo-ekonomik faktörlerin değişmesiyle birlikte farklılığa uğramıştır. Altmışlı yıllarda “modernizasyon”, yetmişlerde “devlet müdahaleleri”, seksenlerde “serbest pazar” ve doksanlarda “katılım ve yetkilendirme” ile karakterize edilebilecek bu farklılaşma ile birlikte öne çıkan popüler fikirler ve terminolojiler de dikkat çekici olmuştur. Örneğin, seksenli yıllarda gıda güvenliği ve açlık analizleri, 1990'larda sürdürülebilir geçim türemiştir. Bazen de kullanılan terminolojide, zaman içinde değişiklikler olduğu gözlenmektedir. Örneğin, seksenlerde yoksulluğun hafifletilmesi, 1990'larda yoksulluğun azaltılması şeklinde kullanılırken, 2000'lere gelindiğinde bu kavram, yerini yoksulluğun ortadan kaldırılmasına bırakmıştır (Giray vd.2004). Aslında baskın ve popüler olan kırsal alanların gelişim fikirleri

belli bir zaman dilimine sıkışıp kalmamaktadırlar. İlk on yılda ilk kez ortaya çıkan fikirler, önümüzdeki on yılda güç kazanır ve Kırsal kalkınma pratiğini ilk on yıl veya onbeş yıl sonra yaygın bir şekilde etkilemeye başlamaktadır (Ellis ve Biggs 2001) .

Son 20-30 yıldır sürdürülebilir kalkınma, katılım, katılımcılık, tabana dayalı örgütlenme ve yönetim gibi kavramlar kırsal kalkınma politikalarını şekillendiren kavramlar olmuştur. Kalkınma alanında dünyadaki değişimler Türkiye'yi de etkilemektedir (Gülçubuk 2013). Türkiye'de kırsal kalkınma konusunda çok fazla yöntem ve model uygulanmıştır. Sektörel gelişmeye ve üretimi arttırmaya yönelik merkezden yönetilen yöntemlerin çoğu istenen amaçlara ulaşamamıştır. Bu nedenle toplumdaki tüm bireylerin katılımını öngören yerelliği ön planda tutan yaklaşımlar aranmıştır. Kalkınmanın dünya çapında değişmesi Türkiye'yi de etkilemiş; göç, işsizlik, yoksulluk, bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesi gerekliliği çalışmalara duyarlılık kazandırmıştır. Toplumdaki tüm bireylerin katılımı ve faydalanması sağlayan, tarım dışı faaliyetleri de kapsayabilecek uygulamalar gerekli hale gelmiştir. Yerelde sorunların belirlenmesi, üreticilerin örgütlenmesi etkinlik kazanması, sivil toplumun kalkınma konusunda harekete geçirilmesi kırsal kalkınmada yeni arayışları önemli hale getirmiştir (Gülçubuk vd. 2006).

Türkiye'de kalkınmanın önemi çok önceleri fark edilmiş, 1930'lu yıllarda uygulamaya başlanmıştır. Cumhuriyetle başlayan kalkınma ve çağdaşlaşma çabaları özellikle 1929 ekonomik buhranı ile başlayan ekonomik sıkıntılardan etkilenmiş özellikle tarıma dayalı ihracatı olumsuz etkilemiştir. Ekonomik sıkıntıların atlatılması, kırsal kesimde kalkınmanın sağlanması için kaynak yaratılması gerekliliği kararı alınmıştır. Köylüye yönelik kalkınmanın sağlanabilmesi için önemli bir adım olarak 18 Mart 1924'te 442 sayılı Köy Kanunu çıkarılmıştır (Eren 1992, Gürlük 2001). Bu yıllarda okuryazarlık oranı düşüktü böylece köylere gerekli eğitimin verilmesi için 1940'ta köy enstitüleri kurulmuştur. Bu dönemde 1945'te çıkan önemli yasalardan biri de toprak düzenlemesi sağlayan Çiftçiyi Topraklandırma Yasasıdır.

Az olan kamu kaynaklarından ve altyapı hizmetlerinden etkin olarak yararlanabilmek için 1950-60'lı yıllarda köy enstitüleri, 1970'li yıllarda Köy Kentler ve Tarım Kentleri, 1980'li yıllarda ise Merkez Köyler çözüm aracı olarak oluşturulmuştur. Bu politikaların yanı sıra kurumsal değişiklikler de yapılmıştır. Kırsal alt yapının iyileştirilmesinde 1950-85 yıllarında YSE ve TOPRAK-SU Genel Müdürlükleri, 1985 sonrasında ise Köy Hizmetleri

başta olmak üzere Tarım Reformu, Toprak- İskan ve Or-Köy Genel Müdürlükleri çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur (Doğan 2011).

Türkiye'de planlı dönemde kırsal kalkınma çabaları kırsal kalkınma projeleriyle gerçekleştirilmek istenmiş, projelerin finansmanı yabancı kaynaklardan sağlanmıştır. Ancak bölgesel düzeyde kalan bu projeler yerel dinamikleri ortaya çıkartmaktan uzak ve halkın ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin toplumsal ve ekonomik problemi olan göç sorununu engellenememiştir. Karmaşık ve çok boyutlu olan köy ve köylü sorunları bölgesel bazda değişiklik gösterdiği gerçeği göz önünde tutulduğunda, köyün kalkınması için buraya götürülen hizmetlerin bir bütünlük içinde ve birbirini destekler biçimde götürülmesi önem taşımaktadır. Dağınık, plansız ve eşgüdümsüz hizmet götürme politikalarıyla kalkınma sorununun çözülemeyeceğini planlı dönemin deneyimleri açıkça göstermektedir. Gelip geçici, birbirinden kopuk ve dağınık çalışmalarla götürülen hizmetler amacına ulaşamamanın yanı sıra kaynak israfına da yol açmıştır (Gürlük 2001).

AB, aday ve potansiyel aday ülkelerin Avrupa Birliği'ne katılımına yönelik hazırlıklarına destek sağlamak amacıyla, Katılım Öncesi Yardım Aracı'nı (IPA) oluşturmuştur. Aday ülke olarak Türkiye, bütün IPA bileşenlerinden yararlanabilmektedir. IPA yardımları aşağıda verilen bileşenlerden oluşmaktadır;

- 1) Geçiş Dönemi Desteği ve Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi
- 2) Sınır Ötesi İşbirliği
- 3) Bölgesel Kalkınma
- 4) İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi
- 5) Kırsal Kalkınma

IPA'nın beşinci bileşeni olan Kırsal Kalkınma Bileşeni (IPARD)'ın hedefi AB Ortak Tarım Politikası, kırsal kalkınma politikası ve ilgili diğer politikalarının uygulanması ve yönetimi için katılım öncesi dönemde aday ülkelerin bu yöndeki kurumsal kapasite gelişimini ve yapısal uyumunu arttırmaktır. Bu amacın gerçekleştirebilmesi için, tarım sektörünün modernize edecek ve kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmayı sağlayabilecek şekilde IPARD kapsamında aday ülkelere mali destek sağlanmaktadır (Anonim 2011).

Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın yanı sıra, AB'ye uyum sürecinde Türkiye'nin IPARD programından yararlanacak olması da önemlidir. Desteklerle beraber IPARD programdan gelecek mali desteklerin kırsal kalkınma için uygun projelerde kullanılmasının özelde kırsal kalkınma, genelde de bir bütün olarak ülke kalkınmasına katkı sağlayacağı söylenebilir (Işık ve Baysal 2011).

Tarım ve kırsal kalkınma politikaları arasında geçmişe göre günümüzde hedef kitlesi farklılaşan özellikler arasında en görünür ilişki tarımsal destekler konusunda olmuştur. 2006-2010 dönemini kapsayan Tarım Stratejisi belgesinde de belirtildiği gibi, Türkiye'de kırsal kalkınmanın sağlanmasındaki araçların başlarında tarımsal destekler gelmektedir. Tarım Stratejisi belgesinde yer alan tarımsal destek türleri arasında gösterilen “kırsal kalkınma destekleri” tarımsal destekleri tamamlayıcı nitelikte geliştirilen ve uygulanan desteklerdir. “Tarımsal destekler” kapsamında değerlendirilen kırsal kalkınma desteklerinin başlıcaları; finansmana dayalı proje destekleri, yayım hizmetleri, tarımsal altyapı yatırımları ve mikro girişimcilik destekleri olarak tanımlanmıştır (Anonim 2011). Bu destekler sayesinde tarım üreticilerinin gelir seviyesinin artırılması, kırsal alanda yatırımların yapılmasıyla kalkınmanın sağlanması amaçlanmıştır.

4.2 Turizm ve Başlıca Turizm Türleri

Turizm sözcüğünün Latince dönme hareketini ifade eden, dönüp dolaşma anlamlarını karşılayan “tournus” sözcüğünden türediği anlaşılmaktadır. Fransızcada dönmek anlamına gelen “tourner” ve “tour” kelimeleri halen kullanılmaktadır (Dinçer 1993, Aydın 2012).

Turizm olayının tarihi ilk seyahatlerin ortaya çıkmasıyla başlamış olup günümüze kadar geçen sürede pek çok amaçla turizm faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle turizmin tanımı da zaman içerisinde değişmiştir. Turizm olayının gerçekleştiren turist, evi dışındaki yerlere dinlenme, eğlenme, farklı kültürleri tanıma gibi birçok amaçla konaklamalı seyahatler yapan kişidir.

Turizmin tanımıyla ilgili farklı birçok tanımlamalar olmakla birlikte ilk tanımlardan biri Guyer-Feuler tarafından 1905 yılında yapılmıştır. Bu tanıma göre ‘gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme ihtiyacı, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğine; doğanın insana mutluluk verdiği inancına dayanan ve özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi

ve ulaşım araçlarının kusursuz hale gelmelerinin bir sonucu olarak ulusların ve toplulukların birbirlerine daha çok yaklaşmasına olanak veren modern çağa özgü bir olaydır' (Kozak 2001).

Turizm kazanç sağlama amacı taşımayan ve gidilen yere sürekli yerleşmemek koşuluyla yabancıların bir yere seyahatleri ve konaklamaları sonucu ortaya çıkan olay ve ilişkilerin bütünüdür. Kısaca turizm, sürekli yaşanılan yer dışında turistik tüketici olarak yapılan seyahat ve konaklama olayıdır (Barutçugil 1989).

Seyahat ve Turizm Konseyi, dünyadaki dokuz çalışandan birinin turizm sektöründe çalıştığını ve tüm çalışanların 212 milyon kişiyi aştığını tahmin etmektedir. Turizm endüstrisi en büyük işveren kuruluşudur ve bu ülkelerin çoğunda turizm sektöründe en büyük işveren haline gelmiştir (Bahrami ve Noori 2013).

Turizm kavramının iki temel bileşeni; çeşitlilik (variety) ve benzerlik (familiarity) dir. Turizm ancak II. Dünya savaşından sonra ulaştırma devrimiyle ekonomik ağırlığı oluşmuştur. Gelirlerin el değiştirmesiyle turizm ekonomisinin gelişmesini etkilemiştir. Ancak önemli olan sadece kitlesel turizm pazarında insan ihtiyaçları gidermek değil, uzun dönemde çağdaş turizm işletmeciliğiyle tüketici ve ulusal çıkarları gözetmek önemlidir (Akat 2000). Turizm sektörü dünya genelinde ülkelerin ekonomik kalkınmasını sağlamakta ve gelişmektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) verilerine göre Uluslararası turist sayısı 2015'te % 4.6 oranında artarak 1.184 milyona ulaşmıştır. 2015 yılında uluslararası turizm, 1,5 trilyon ABD Doları ihracat kazancı üretti. 2030'da uluslararası artarak 1.8 milyara ulaşması beklenmektedir (Anonim 2017c). Özgen (2010)'a göre turizm sektörü; toplumsal, ekonomik ve kültürel gelişmeyi hızlandıran, hizmet sektöründe üretimi ve istihdamı arttırması, yabancı sermaye girişi ve döviz girdisi sağlamasıyla ekonomik kalkınmanın önemli bir unsurudur.

Gannon (1994), Kieselbach ve Long (1990)'e göre turizmin gelişimi birçok sorunu çözebileceği düşünülmektedir;

- Ekonomik büyüme, ekonomik çeşitlilik ve istikrar;
- Birincil gelir kaynağı, ancak en önemlisi ikincil gelir kaynağı olarak istihdam yaratma;
- Göçe geçiş ve muhtemelen yeniden nüfus artışını azaltma;
- Kamu hizmetlerinin bakımı ve geliştirilmesi;

- Altyapı iyileştirmeleri;
- Zanaat, gelenek ve kültürel kimlikleri canlandırmak,
- Sosyal iletişim ve değişim fırsatlarını arttırmak,
- Doğal ve binalaşmış çevrenin korunması ve geliştirilmesi,
- Kırsal öncelikler ve potansiyelin politikacılar ve ekonomik plancılar tarafından artan bir şekilde tanınması (Holland vd. 2003).

Barutçugil (1989)'a göre turistik mal ve hizmetlerin doğrudan veya turizm aracılıları yardımları ile üreticiden, son tüketici olan turiste akışı ve yeni turistik tüketim gereksinimlerinin ve arzularının yaratılması ve karşılanması ile ilgili faaliyetlerin tümü turizm pazarlaması olarak ifade edilmektedir. Ayrıca turizm pazarlamasına ilişkin amaçları üç grupta incelemek mümkündür;

- 1- Mevcut pazarı korumak,
- 2- Pazardaki potansiyel talebi fiil talebe dönüştürmek,
- 3- Yeni pazarlar yaratmak.

Turizm planlaması, turizm idareleri için mevcut olan bütçelerin imkanlarının çok ötesinde, temel alt yapının inşası veya şehir planlama telafileri de dahil olmak üzere kapsamlı bir yaklaşım gerektirir (Baidal 2004).

T.C. Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı'nda (2014-2018) Türkiye'nin Turizm sektöründe hedefleri şu şekilde özetlenmiştir:

- Turizmde işgücü, tesis ve hizmet kalitesi niteliğinin artırılarak uluslararası bir marka haline getirilmesi; daha üst gelir grubuna hitap edecek şekilde turizm ürün ve hizmetlerinin çeşitlendirilmesi ve iyileştirilmesi;

- Turizmin her bir kademesinde kalitenin artırılması ve bölgesel kalkınmada sürdürülebilir olarak öncü bir sektör haline gelmesi temel amaçtır (Anonim 2015).

2014 yılına kadar turist sayısı ve gelirlerde artış sağlanarak ivme yakalanmış ancak daha sonra Türkiye'ye coğrafi yakın ülkelerde kaos ortamının ve terör olaylarının artması, güvenlik endişeleri yaratmış, sonraki yıllarda hedeflenen gelişmeyi yakalamak zorlaşmıştır.

Turizm pazarı turistik ürüne yönelen taleptir veya turistik ürünü arz edenlerle talep edenlerin karşılaştığı yerdir (Barutçugil 1989, Akat 2000). Turizm pazarında, turistlerin turistik üründen beklentileri, ihtiyaç ve istekleri farklı olduğundan, ürün satın almada da farklı davranışlar söz konusudur. Bu nedenle, tüm tüketicilere hitap edebilecek mal ve hizmetleri sunmak çoğunlukla turizm işletmelerinin gücünü aşmaktadır (Yükselen 2003, Aygün 2006). Bununla birlikte konaklama işletmelerinin ve turizm işletmelerinin pazarlama bütçelerinin sınırlı olması da, pazarlama faaliyetlerini etkilemektedir. Bu durumda, pazarlama çalışmalarının verimliliğini ve etkinliğini artırmanın bir yolu; doğru ürünlerle ve mesajlarla, doğru zamanda, doğru müşterilerin hedeflendiğinden emin olmaktır (Aygün 2006).

Farklı turistik ürünlerin varlığı, bu ürünlere yönelecek ve mevcut ve potansiyel talebin ayrı ayrı belirlenmesini yani bölümlendirilmesini gerektirmektedir. Pazarın bölümlendirilmesi (segmentasyon- segmentation), toplam pazarın farklı özelliklere sahip alt kısımlara ayrılması anlamına gelir. Pazarın bölümleri turistlerin turizme katılma amaçlarına, sosyo-ekonomik özelliklere ve diğer niteliklere göre belirlenebilir (Akat 2000). Ziyaretçiler, benzer seyahat motivasyonları ile homojen alt gruplara bölünür ve böylece turizm planlamacıları ve sağlayıcıları, kıt pazarlama kaynaklarını etkili bir şekilde tahsis etmek için turist davranışlarını daha iyi anlayabilirler (Kastenholz vd. 1999, Dong vd. 2013).

Turizm endüstrisi, pazardaki yeni eğilimlere karşılık gelen yeni, çekici hedefler ve ürünler aramaktadır. Turistler, ilgi alanlarının ve zaman dilimlerinin artması için otantik, yeni ve farklı yerler ve deneyimler yaşamak istemektedir. Turizmde Segmentasyon için kullanılan birincil bazlar demografik, coğrafi, davranışsal, yaşam biçimi, kişilik ve aranan fayda değişkenlerini içerir. Fayda temelli bölümlenmenin; davranışları, demografik ve coğrafi alan gibi diğer açıklayıcı değişkenlerden daha iyi tahmin ettiği bulunmuştur. Pazar segmentasyonunun başlıca çekiciliği, planlamacıları ve hizmet sağlayıcılara rekabet avantajı sağlayacak bir araç olması ve kârlı pazarlama kaynaklarını yüksek derecedeki turist kesimlerini çekmek ve korumak için verimli bir şekilde tahsis etmesine yardımcı olmaktır (Kastenholz vd. 1999).

Turizm endüstrisini oluşturan turizm işletmelerinde üretimin artırılması, kaynakların verimli kullanılabilmesi için yönetim kavramının işlevi önemlidir. Şener (2001) yönetimi, işletmenin belirlediği amaçlara ulaşmasında karlılığını arttırmak, iş görenin ve işletmenin amaçlarını birleştirmek ve motivasyonu arttırmak, işletmeye olumlu imaj sağlamak için

faaliyetlerin planlanması, organize edilmesi, yöneltmesi, koordinasyon ve denetiminin sağlanması olarak tanımlamıştır. Tosun (1990)'a göre yönetim süreci bir ya da birden fazla amaca ulaşabilmek için çalışanları işbirliği yapmaları ile ilgili faaliyet ve düzenlerin toplamıdır. Yönetim sürecinin nitelikleri şu şekilde ortaya konulabilir;

- Yönetim amaçlara yönelmiş bir süreçtir,
- Yönetim bir grup sürecidir, dolayısıyla insan faktörü önemli bir süreçtir,
- Yönetim bir işbirliği sürecidir,
- Yönetim bir uyum sağlama sürecidir,
- Yönetim bir yöneltme (emir-komuta) sürecidir,
- Yönetim bir rasyonellik sürecidir,
- Yönetim bir iş bölümü ve uzmanlaşma sürecidir (Batman 1999).

Turizm işletmelerinin amacına ulaşabilmesi için yönetim fonksiyonlarının aktif bir şekilde işlerlik kazandırılması gerekir. Bu görev tüm çalışanların amaçlarıyla işletme amaçlarının bütünleştirilmesi ile sağlanabilir. Bu durumda turizm işletme yöneticilerinin/yöneticisinin yönetime işlevlik kazandırması önemlidir. Turizm yöneticisi, “turizmle ilgili bir işletmede kar ve riski başkalarına ait olmak üzere, turistik mal ve hizmet üretmek için gerekli girdileri sağlayan ve bunları belirli bir ihtiyacı karşılama amacına yönelik olarak bir araya getiren, işgören çalıştıran ve işletmedeki faaliyetleri amaca yönelik olarak planlayan, örgütleyen, düzenleyen ve denetleyen kişi” olarak tanımlanabilir (Akat 2000).

Turizm bilimi; işletme, ekonomi, tıp, sosyoloji, psikoloji, mimari, hukuk gibi birçok bilim dalından faydalanmakta olması turizmin çok yönlü yapısından kaynaklanmaktadır. Turizmin çok yönlü yapısı sınıflandırılmasında da farklılık yaratmaktadır. Turizm sınıflandırılmasındaki amaçlara göre turizm türleri değişir. Turistin geldiği yere göre turizmi iç turizm ve dış turizm olarak ikiye ayrılabilir. İç turizm kişilerin yaşadıkları ülkenin sınırları içinde yapılan seyahatten doğan turizm türüdür. Dış turizm ise kişilerin yaşadıkları ülke dışına yaptıkları seyahatten doğan turizm türüdür.

Turizm olayına katılanların sayısına göre turizm üçe ayrılır; ferdi (bireysel) turizm; kişinin bireysel veya ailesiyle genellikle özel ilgi gösterdikleri turizm faaliyetlerini

gerçekleştirmek için katıldıkları turizm türüdür. Kollektif turizm; belirli bir grup, dernek veya klüp tarafından kolektif düzenlenen turizm şeklidir. Kitle turizmi ise; yakınsak çekim ülkelerine düzenlenen, uluslar arası ulaşımda genellikle hava yolu ve charter seferlerin kullanıldığı, daha çok kültürel bölgelerin ve doğal çekim merkezlerinin tercih edildiği, konaklama olarak tatil köylerinin ve kıyı otellerinin oluşturduğu turizm türüdür (Aktaş 2002).

Herhangi bir kriter ele alınmadan turizmin amaca göre genel türleri olarak; sağlık turizmi, sosyal turizm/kitle turizmi, dağ ve kış turizmi, gençlik turizmi, üçüncü yaş turizmi, yat turizmi ve dini turizm/inanç turizmi sayılabilir (Akat 2000).

Turizmin çok yönlü yapısı, insanların sosyal yaşam ve iş hayatı koşullarının zaman içinde değişimi turizm olayına katılımı çeşitlendirmiştir. İnsanları seyahate iten etkenlerin de farklı olması turizmin çeşitlenmesine, çok farklı turizm türlerinin meydana gelmesine neden olmuştur. Bu türleri arttırmak mümkündür. Ancak en belirgin turizm olayına katılma amacına göre yapılan başlıca turizm türleri olarak; kültür turizmi, deniz ve su sporları turizmi, sağlık-termal turizm, kongre-iş turizmi, dinsel turizm ve kırsal turizm faaliyetlerini sıralamak mümkündür.

4.2.1 Kültür Turizmi

Kültür kelimesi Latince tarım anlamına gelen *cultura* kelimesinden türemiş, zaman içinde insanların düşünüş, yaşayış birikimleri (fikir, inanç, davranış, gelenekler, sanat eserleri) olarak ilerlemiştir. Dolayısıyla kültür somut olan (insan yapımı eserler; binalar, arkeolojik sitler vb.) ve somut olmayan(fikir, yaşayış, gelenek) olarak iki boyutu bulunur (Okuyucu 2011).

Ülkelerin sahip olduğu tarihsel birikim arkeolojik eserlerin, sit alanların zenginliği kültür turizminde önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Farklı ülkelerin yaşam kültürü, müziği, yemeği, gelenek görenekleri bunlara uzak olan kişilerde merak unsuru oluşturarak insanları turizme çekmektedir. Dünya Turizm Örgütü (WTO)'ne göre kültür turizmi; kişilerin temelde inceleme gezisi, gösteri sanatları, kültürel turlar, festival ve diğer sanatsal organizasyonlara katılmak, doğa incelemeleri, folklor, sanat, dini amaçlı yolculuklar gibi güdülenmeler sonucunda gerçekleştirdiği hareketlerdir (Okuyucu 2011).

Kültür turizmi, kıyı turizminin aksine az bulunan bir üründür ve savaş, terör gibi olumsuz durumlar dışında talebi istikrarlıdır ve getirisi yüksektir. Kültür turizmi için yapılan kişi başına harcama, kitle turizmi için yapılanın üç katı kadar olabilmektedir (Altınığne vd. 2005). Anadolu ve Trakya toprakları en eski devirlerden başlayarak farklı kültürlerle ev sahipliği yapmış, çeşitli devletlerin, uygarlıkların doğuşuna, yaşayışına ve çöküşüne tanıklık eden tarihi mekanlar ve yapılar bakımından oldukça zengindir. İlk yerleşik hayattan bu yana tarih öncesi çağlardan başlayarak, Hatti-Hititler, Sümerler, Urartular, Lidyalılar, Likyalılar, Frigler, İyonlar, Romalılar, Bizanslar, Selçuklular ve Osmanlılara kadar birçok uygarlık Anadolu topraklarında yaşamış ve çok zengin tarihi miras bırakmıştır. Bu eserlerin birçoğu arkeolojik çalışmalar sonucunda yeryüzüne çıkarılmış, müzeler, Açık hava müzeleri, sit alanlarında ziyaret edilebilmektedir. Ayrıca farklı kültürlerin geçmişten bu yana yaşanmasıyla toplumların gelenek, görenekler, örf ve adetler, müzik, folklor ve danslar, el sanatları Türkiye topraklarının kültürel zenginlikleri içerisinde yer almaktadır.

Kültürel mirasın korunması, gelecek nesillere aktarılabilmesi, eserlerin dünya çapında tanıtılabilmesi için ulusal ve uluslararası düzeyde birçok önlem alınmıştır. Birçok ülkenin katılımıyla Dünya Kültür ve Doğal Mirasını Koruma Sözleşmesi halen yürürlükte olup güncellenmekte, Türkiye'den 16 eser kültürel ve doğal miras listesine ve 69 tarihi eser doğal, kültürel ve karma geçici listeye eklenmiştir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğu altında tarihi alanlarla ilgili çalışmalar yürütmektedir.

4.2.2 Deniz ve Su Sporları Turizmi

Türkiye'nin 8333 kilometreyi bulan uzun sahil şeridi, güneşli gün sayısı fazla olması denizden birçok amaçla faydalanmayı mümkün kılmış deniz turizmi potansiyelini arttırmıştır. Sportif faaliyetler turizm faaliyetleri içinde bir paya sahiptir. Spor faaliyetlerinin turizm içindeki yeri üç başlık altında incelenebilir. Bunlardan ilki, olimpiyatlar veya dünya kupaları gibi spor organizasyonları; ikincisi dağcılık, trekking, dalma gibi belli mekanların kullanımını gerektiren sporlar; üçüncüsü ise yüzme gibi sağlıklı olmak ve vücudu zinde tutmak için yapılan sporlardır (Hinch ve Higham 2001, Yaşar 2016).

Turistin ikamet ettiği yerden farklı bir deniz çevresine eğlenme ve dinlenme amaçlı seyahatlerini kapsayan turizm türü deniz turizmi olarak ifade edilmektedir. Denizdeki faaliyetler çok sayıda aktiviteyi kapsamaktadır. Bu aktiviteler; aletli ve serbest dalış, balıkçılık faaliyetleri, rüzgâr sörfü, deniz canlılarını ve kuşlarını gözlemleme, kruvaziyer turizmi ve

feribot endüstrisi, yelkencilik, yat turizmi, kutup turizmi, deniz müzeleri, tüm kumsal aktiviteleri ve daha fazlasıdır (Orams 2002, Kozan vd. 2014).

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de seyahatlerin büyük çoğunluğu deniz turizminden yararlanmak amaçlı gerçekleştirilmektedir ve turizm gelirlerinin yaklaşık %20’lik bir kısmını deniz turizmi gelirleri oluşturmaktadır. Aynı zamanda talebin en fazla olduğu turizm türü de deniz turizmidir. Türkiye’yi ziyaret eden turistlerin yaklaşık %90’ı denizden yararlanma amacıyla seyahat etmektedir. Türkiye’nin sahip olduğu uzun kıyıları, temiz denizi ve kumsalları, doğal ve tarihi çekicilikleri ve uygun iklim koşulları sayesinde deniz turizmi konusunda elverişli olmasını ve gelişmesini sağlamıştır (Kozak ve Kozak 2000, Kozan vd. 2014).

Aktif spor turistleri ya da rekreasyonel amaçlı su sporlarıyla ilgilenen turistlerin en fazla yöneldikleri su sporları; yüzme, yelkencilik, rafting, kano, sualtı dalış (diving), rüzgar sörfü (windsurfing) ve uçurtma sörfü (kitesurfing)’dür (Yaşar 2016).

Su sporları, su altı, su üstü ve su yüzeyinde gerçekleştirilen sportif faaliyetlerdir. Su altı dalış sporu, su altının bitki, hayvan çeşitliliğinin mağara gibi doğal oluşumların görülmesi, fotoğraflanması amacıyla aletli (scuba diving) veya serbest yapılan dalışlardır. Aletli dalışlarda dalış kurumlarından kullanılan aletlerle ilgili sözlü ve uygulamalı eğitimden geçilmesi gereklidir. Sörf veya rüzgar sörfü, rüzgar ve dalgaların etkisiyle uzun bir tahtanın üzerinde durmaya çalışılan sportif bir etkinliktir. Yelken veya kano da yüzer bir araçla su üstünde yapılan veya kürek çekme gibi sportif etkinlikler bulunmaktadır.

4.2.3 Sağlık Turizmi; Termal Turizm, Mağara Turizmi

Tedavi görmek amacıyla yapılan bu turizm türünde tedavinin türüne göre farklı yöntemler turizmin çeşitlenmesine ne sebep olmuştur. Örneğin termal turizm şifalı su kaynaklarından tedavi uygulanmak amacıyla gerçekleştirilen turizm türüdür. Mağara turizmi de hem sportif hem de sağlık nedeniyle yapılan seyahatlerden oluşan bir turizm türüdür.

Klimatizm, açık ve temiz havanın şifa verici etkisinden yararlanmak için dağ istasyonlarında ve deniz kenarlarında uygulanan bir tedavi yöntemi olup “temiz hava tedavisi” yöntemi de olarak ta adlandırılmaktadır. Termalizm, kaplıca, ılıca, içmeler gibi şifalı doğal su kaynaklarının sağlık kurallarına uygun bir biçimde tedavi aracı olarak kullanılmasıdır. Bilinen en eski tedavi ve güzellik yöntemlerinden biridir. Üvalizm, bazı yörelerin belli başlı ürünü

olan meyve ve sebzelerle yapılan kür (tedavi) yöntemi ya da bu ürünlerin kullanımının bundan hoşlananlara sunulmasıdır (Aydın 2012).

Dünyada sağlık turizmi son 10 yılda hızla gelişmiştir. Sadece tıp turizmi için seyahat edenlerin sayısı 10 milyonu aşmış ve yıllık 100 milyar dolarlık ciroya ulaşmıştır. Dünyada uluslararası hasta sayısı bakımından sırasıyla ilk 5 ülke; ABD, Almanya, Tayland, Hindistan ve Türkiye'dir (Anonim 2017d).

4.2.4 Kongre-İş Turizmi

İkinci dünya savaşından sonra bilimsel ve teknolojik gelişmeler sonucu iş kollarının faaliyetlerini geliştirmesi yapılan toplantı sayısını arttırmış, kongrecilik meslek haline gelmeye başlamıştır. İnsanların kongrelere katılmak için yaptığı seyahatler kongre turizmin meydana gelmesine neden olmuştur. İnsanların belirli bir konuda bilgi alışverişi yapmak, görüşmelerde bulunmak amacıyla yaşadıkları yerden farklı mekanlarda yaptıkları seyahatler ve konaklamalar ile bunların yanında, farklı kültürleri, tarihi, turistik mekanları görmek amaçlı yapılan faaliyetlerdir. Kongreler yapılış biçimleri, içerikleri yönünden birçok toplantıdan oluşmaktadır. Meeting, konferans, forum, sempozyum, seminer, panel, workshop, zirve, konvansiyon, fuar toplantı türlerinden birkaçıdır.

Türsab (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği) verilerine göre 2013 yılında 34.9 milyon ziyaretçi ve 32.3 milyar dolarlık turizm geliri elde eden Türkiye, artık sadece kum, deniz, güneş değil tarih, kültür ve kongre turizmi ile sesini duyurmaktadır. İstanbul başta olmak üzere Antalya, Ankara, İzmir, Bursa, Kuşadası'nda bulunan kongre merkezleri yıl içinde onlarca uluslararası kongreyi ağırlar hale gelmiştir. 10 yıl önce Türkiye'de 500 ve üstü kişiyi bir araya getiren uluslararası ölçekte 80 kongre yapılırken, 2012'de bu rakam 179'a, 2013 yılında ise 196'ya ulaşmıştır (Anonim 2017e).

Kongreler, toplantıların gerçekleşmesi, konaklamaları ve seyahatleri ile büyük organizasyonlar gerektirmektedir. Kongre tatil paketi fiyatı ortalama tatil paketi fiyatının iki katıdır. Kongre katılımcıları ortalama bir turiste oranla üç katı harcama yapmaktadır. Ziyaretçiler kongre öncesi ve sonrasında genellikle şehir turlarına katılmaktadırlar (Aymankuy 2003).

4.2.5 İnanç Turizmi

İnsanların sürekli ikamet ettikleri ve olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışında dini inançlarını, ibadetlerini gerçekleştirmek amacıyla kutsal kabul edilen yerlere yapılan seyahatlere inanç turizmi denilmektedir (Şenol 2008). Kültür ve Turizm Bakanlığı inanç turizmi projesi ile üç semavi dinin (Müslümanlık-Hıristiyanlık-Musevilik) günümüze kadar ulaşan önemli ziyaret merkezlerinin çevre düzenlemesi, aydınlatma, ulaşım vb gibi açılardan ele alınarak iyileştirilmesi ve tanıtımının yapılarak ziyaretçi sayısının artırılmasını hedeflemektedir (Anonim 2017f).

En çok ziyaret edilen başlıca kutsal mekanlar olarak başta; Brahmanlıkta Benares; İslamiyet'te Mekke ve Medine; Hıristiyanlıkta Roma ve Efes; İslamiyet, Hıristiyanlık ve Musevilikte Kudüs gelmektedir. Özellikle müslümanların, Kurban Bayramı'nda Mekke şehrinde yaptığı ibadetler Suudi Arabistan'ın petrolden sonra hac gelirlerinden büyük kazanç sağlamasında etkili olmaktadır. Musevilerin Noel'de Kudüs'teki Ağlama Duvarı'nı ziyaret etmeleri, Hıristiyanların Vatikan'da Papa'nın yönetiminde Aralık'tan itibaren bir hafta süren Noel ziyaretleri, dini mekânların özellikle kutsal günlerde yoğun ziyaretçi akınına uğramasına sebep olmaktadır (Sargın 2006). Dünya İnanç Turizmi Örgütü (World Religious Travel Association-WRTA) verilerine göre yalnızca Hıristiyanların katıldığı inanç turizm pazarının üç yüz milyon turisti olduğu bildirilmektedir. Bu dini turizm pazarının büyüklüğü ise yirmi milyar dolara ulaşmaktadır (Şahiner 2012).

4.2.6 Kırsal – Sürdürülebilir Turizm

Günümüzde doğal kaynakların hızla tükenmeye başlamasıyla ve turizm olayının yarattığı çevre sorunları nedeniyle bir takım önlemleri almak zorunlu hale gelmiştir. Çakılcıoğlu (1996)'ya göre sürdürülebilir turizmdeki temel yaklaşım, insanın doğal çevre üzerindeki etkisini en aza indirmek değil, doğal çevrenin insan üzerindeki etkisini en üst noktaya çıkarmaktır. Sürdürülebilir turizmin gelişmesindeki ana amaç ise turizm faaliyetleri sonucu ekonomik kalkınmanın sağlanması ve çevresel değerlerin korunmasıdır (Karaaslan ve Özelçi 1996, Demir ve Çevirgen 2006).

Sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için, turizm işletmelerinin, turistlerin, yerel kamu işletmelerinin ve yerel halkın bir araya gelerek ortak sorumluluk alarak faaliyetlerin planlanması ve uygulanması gerekir. Özellikle doğa koruma alanlarının, benzersiz doğal eserlere sahip yerlerin çevresinde ikamet eden halkın bölgesel

kalkınmaya katkı sağladığı gibi bölgenin turizmden elde ettiği gelirlerde pay sahibi olmalıdır. Bölge turizmine dışardan transfer olmaması yerel halka istihdam sağlanması kırsal kalkınmada önemlidir. Çakır (2011)'a göre turizme farklı bakış açısı getirerek; turizm potansiyelini artırmak, ekonomiye desteği fazlalaştırmak, halkın bu sektörden maddi ve manevi kar sağlanmasını gerçekleştirmek ve ekolojiyi bozmadan turizmi yaygınlaştırmak adına yeni bir turizm anlayışı geliştirilmiştir. Turizmi sürdürmek özveri ve bilinçli uygulamalar gerektirmektedir. Son yıllarda ekolojiye ve turizmde çevrenin korunmasına yönelik duyarlı turistler artmıştır. Çakır vd.(2011)'ya göre kırsal coğrafi ortamlar; doğal ve kültürel yapılarıyla, özellikle kent insanının giderek artan rekreasyon ihtiyaçlarına geçmişten günümüze cevap vermeye çalışmaktadır. Kent insanları, kırsal alanlara çoğunlukla; rekreasyonel amaçlı günübirlik veya akraba-tanıdık ziyaretleri için gitmektedirler. Bu gibi nedenlerle kırsal turizm türü doğmuş ve önem kazanmıştır.

Küçükaltan (2002a)'ın kırsal turizm tanımına göre, “insanların devamlı ikamet ettikleri yerler dışındaki ziyaretleri, buralardaki tarım üreticilerinin ürettikleri mal ve hizmetleri yörenin doğal dokusuna uygun mekanlarda talep ederek ve yörede para arttırma arzularını minimize ederek geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkilerin bütünü”dür.

Çiftlik turizmi ve tarım turizmi, günümüzde kırsal turizmle iç içe geçmiş ve kırsallığı çağrıştırdığından kırsal turizm yerine kullanılan iki turizm türüdür. Kırsal alanlarda konaklama ve etkinlikler köy yerine çiftliklerde yapılıyorsa bu turizm türüne çiftlik turizmi, herhangi bir kırsal yerleşmede ekonomik etkinlik tarım ise ve turistik uygulamalarda ağırlıklı olarak tarıma dayalı programlar yer alıyorsa, bu turizm türü de tarım turizmi (tarımsal turizm) olarak adlandırılmaktadır (Ahipaşaoğlu ve Çeltek 2006, Hoşcan 2011). Tarım turizmi (Agri-turizm), tarımsal üretimin yapıldığı yörelerde gerçekleştirilen ve yerel üreticilere ekonomik katkı sağlayan bir turizm türüdür. Böylece tarımsal üretimin turizm ile bütünleştirilmesi amaçlanmakta, yörede tarımla birlikte turizm de geliştirilmektedir. Rio-Gündem 21'in hedeflerinden biri de kırsal alanlarda; kırsal sanayi, dokuma sanayi ve kırsal turizm gibi tarım dışı istihdam olanaklarının yaratılmasıdır (Küçükaltan 2002b, Gökalp ve Yazgan 2013).

“Ekolojik tarım/eko-tarım” veya “organik tarım” kavramları da tarım faaliyetlerinin planlanma, uygulanma ve denetlenmesini kapsayan sürdürülebilir tarım anlayışı içerisinde kırsal turizmle bütünleşmektedir. Tatilini çiftlikte geçirecek turistin, çiftliğin seçimi; çiftliğin uzaklığı, konumu, tarımsal etkinlikler, mutfak, konaklama kadar tarımsal ürünlerin kalitesi de

etkilemektedir. Çalışma alanında da tarımsal ürünlerin yerel yetiştirme ve işletme teknikleri ile kırsal kültür bağlamında katılımcılara sunulması ile yörenin potansiyeli daha da artacaktır (Soykan 2002). WTO (Dünya Turizm Örgütü)'ya göre turizmde en hızlı büyüyen alan doğa turizmi ve onun bir alt dalını oluşturan ekoturizm, yılda ortalama % 10-50 arasında gelişme göstermektedir (Başak 2004).

OECD raporuna göre kırsal turizm etkinlikleri olarak; yürüyüş, tırmanış, yön bulma etkinliği, kuş gözlemciliği, kano-rafting, çim kayağı, doğa fotoğrafçılığı, avcılık, bisiklet turları, ata binme, kırsal miras çalışmaları, kır manzarası izleme, kırsal alan gerektiren rahatlama tatilleri, küçük ölçekli konferanslar, kırsal festivaller, nehir ve göl balıkçılığı örnek verilebilir (Çelik vd. 2013).

4.3 Kırsal Kalkınma ve Turizm İlişkisi

Bugün turizm sektörü, bölgesel bir gelişme stratejisi olarak değerlendirilmektedir. Turizm faaliyetlerinden elde edilen çıktılar, az gelişmiş bölgelerin gelişmesine, genel anlamda ekonominin yeniden yapılandırılmasına, dolayısıyla kalkınmaya katkı sağlamaktadır. Bu katkının, ulusal ve bölgesel düzeyde olmak üzere iki ayrı boyutta ele alınması mümkündür. Ulusal düzeyde, bir ülkede turizm sektöründen sağlanan gelirin artması, o ülkenin ekonomik kalkınma ve büyüme çabalarını olumlu yönde etkileyecektir. Bölgesel düzeyde ise, turizm bölgesinde yeni istihdam alanlarının gelişmesi, gelirin yeniden dağılımı ve bölgesel gelişmenin dengelenmesi gibi etkiler söz konusudur. Dolayısıyla, turizm sektörü, gerek ulusal, gerekse bölgesel ölçekte, ekonomik olduğu kadar çevresel ve sosyal-kültürel yapının da gelişmesine katkı sağlamaktadır (Bahar 2007, Özaslan 2013).

Turizm, istihdam ve geliri arttırıcı etkisiyle, yalnızca sanayileşme sürecindeki ülkelerde değil, gelişmiş ülkelerde de ekonomik kalkınmaya yardımcı olan bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda, gelişmiş ülkeler turizmi temelde ekonomik bir girdi olarak ele alırken; gelişmekte olan ülkeler, sektörü, kalkınmada izlenen bir yol olarak görmektedir (Özaslan 2013).

Kırsal alanlarda tarım ve hayvancılık faaliyetleriyle geçimini sağlayan ailelerde turizm yoluyla ek gelir yaratabilir. Kırsal alanlarda gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinde konaklama küçük aile işletmelerinde ya da kır otellerinde gerçekleşmekte böylelikle iş olanakları artmaktadır. Turizm kırsal bölge halkına çok farklı kazançlar sağlamaktadır. Bunlar:

- Tarım ürünlerine ek talep olacağından tarım ürünleri için ek piyasa yaratılmış olacaktır.

- Turistik mal ve hizmetlerle kamu hizmetlerinin çoğaltılması, hem kişisel hem de kamu gelirlerini arttırır.

- Kırsal yörelerde ev ve el sanatları ürünlerinin üretimi artar, esnaf ve sanatkar sayısı artar, ek gelirler çoğalır.

- Konaklama, yeme-içme ve seyahat işletmelerinin sayısının artması, istihdam ve ücret gelirlerini arttırır.

- İnşaat sektörü geliştiği için ona bağlı yan sektörler ve gelirler artar.

Kırsal alanların mevcut geçim kaynakları olan tarım, ormancılık, el sanatları, hayvancılık gibi geçim kaynaklarından vazgeçilmeyerek turizm faaliyetlerinin birlikte ek gelir sağlamak amacıyla yürütülmesi sağlanmalıdır. Geçim kaynakları kırsal turizm sayesinde canlanmaktadır. Geleneksel kültür mirasının gelecek nesillere aktarılmasında kırsal turizm faaliyetlerinin büyük etkisi olmaktadır (Soykan 1999). Kırsal turizm faaliyetleri için pazar olanakları artmaktadır. Ancak birçok kırsal alandaki tarımsal yöntem ve uygulamalarda üretken sistemdeki değişiklikler nedeniyle kentsel yaşam standartlarının cazibesinin artmasıyla belirsizlik yaşanmaktadır (Naghiu vd. 2005).

Turizm sektörü halen 48 az gelişmiş ülkenin 20'sinin ihracat gelirlerinde birinci veya ikinci sırada yer almakta ve en az 10 diğer ülkede istikrarlı bir büyüme sergilemektedir. Bu nedenle, turizm pek çok ülke için sosyo-ekonomik ilerlemenin temel motorlarından biri ve Az Gelişmiş Ülkelerin çoğunluğu için bir kalkınma önceliği haline gelmiştir. Gelişmekte olan ülkelerdeki yeni işlerin çoğu turizm endüstrisinde yaratılmıştır (Van Leur 2011).

Turizmin ekonomik kazancı düşük kişiler üzerinde olabilecek üç etkisi vardır (Spenceley vd. 2009, Van Leur 2011):

1. Kazanç geliri;
2. Yerel / kırsal ekonomilerin geliştirilmesi ve insanların geçim kaynakları; ve
3. Yaşadıkları doğal ve kültürel ortamı etkilemektedir.

Kırsal kalkınma, tarım sektörünün yeniden geliştirilmesi ve kırsal bölgelerde farklılaşma ve yeniliğin teşvik edilmesi için çok önemli bir araçtır. Bütün turizm bölgeleri büyük oranda kentsel, kırsal ve sahil bölgelerine ayrılmıştır. Bölgenin turizm alma kapasitesine ve turistlerin deneyiminin niteliğine göre dört kategori bulunmaktadır. Bunlar kategorizasyon, örgütlü kitle turizminden, keşfedilmemiş yerlerin deneyimine kadar geniş bir yelpazeyi temsil eder. Cohen (1972) bu dört kategoriyi; Organize kitle turizminin destinasyonu, Bireysel toplu turistik yerler, Kaşiflerin destinasyonları ve gezginlerin destinasyonları olarak ifade etmiştir (Fotiadis 2009).

Turizm ve kırsal kalkınma konusunda üç yaklaşım önerilmektedir. İlk yaklaşım turizmi kırsal kalkınma için bir strateji olarak kullanmaktır. Bu yaklaşımda, köylerde imar ve tarımsal düşünün artan eğilimi göz önüne alınarak; kırsal alanların yeniden canlandırılması için yeni stratejiler ve tamamlayıcı faaliyetler denenmektedir. Bu bölgelerin ve ülkenin doğal kaynakları ve insan kaynaklarının rehabilitasyon programları yararlanarak dönüştürülmesi kırsal yerleşim yerlerinin gelir ve refah artışına neden olan tek yoldur. İkinci yaklaşımda turizm, kırsal yerleşimlerin yeniden yapılandırılması için bir politikadır. Bu görüşü destekleyenler, kırsal üreticilerin tarıma olan aşırı bağımlılığın azaltılabileceğini ve yeni ekonomik fırsatlara katılımların sağlanabileceği üzerinde durmaktadırlar. Üçüncü yaklaşımda, kırsal turizm, sürdürülebilir kalkınma ve doğal kaynakların korunması için bir araç olarak görülmektedir. Bu yaklaşım, doğal ekosisteme zarar vermeden uzun vadede turizmin büyümesini amaçlamaktadır (Bahrami ve Noori 2013).

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü [OECD] (1994) 'e göre, gelişmekte olan ülkelerdeki birçok kırsal alan, nüfus ve hizmet düşüşüyle karşı karşıya bulunmaktadır. Yoksulluğun ortadan kaldırılmasında kırsal kalkınma, gelişmekte olan ülkeler için kilit rolü oynamaktadır (Obonyo ve Fwaya 2012) .

Turizmin yerel halka olumlu etkileri şu şekilde sıralayabiliriz;

Çevresel etkiler; Yerel çevreyi geliştirmek,

Sosyo-kültürel etkiler; yerel halkın güvenini arttırmak/ kendileri hakkında daha iyi görüş/topluluk yetkilendirmesi, nüfustaki artış, daha fazla etkinlik, daha canlı alanlar,

Sosyo-ekonomik etkiler; meslekler / fırsatlar yaratılması, geliştirilmiş ulaşım, daha iyi hizmetler (Deery vd. 2012, Nicholas vd. 2009, Kim vd. 2012, Valender vd.,2017, Lepp 2007, Lindberg ve Johnson 1997).

Turizmin yerel halka olumsuz etkileri;

Çevresel etkiler: çöpler, habitat hasarı, türlerin doğal davranışlarına müdahale,

Sosyo-kültürel etkiler; yerli halkın marjinalleştirilmesi, yaşayan tarih müzesi / disney etkisi, popüler alanlara / tesislere erişimi azaltma, geleneklerin kaybı / yaşlılara saygı, özel sektör, dış yardım ve kamu hizmetleri arasında çıkar çatışması,

Sosyo-ekonomik etkiler; yerel halka yarar sağlamayan kârlar, artan suç, dükkânlarda gıda ve mal sıkıntısı, yerel ihtiyaçlardan ziyade turiste uyacak tesisler ve hizmetler, ekonomik göçmenlerle ilgili sorunlar (örneğin konut, hizmetler, istihdam) (Deery vd. 2012, Abu-Al-Haija 2011, Lepp vd 2007, Velandar 1998, Velandar 2011, Velandar 2017).

5. ARAŞTIRMA ALANI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Araştırma alanı Marmara bölgesinin güneybatısında, Ege denizinin kuzeyinde, Edirne ve Çanakkale illerinin sınırları içinde Saroz Körfezi'nde yer almaktadır. Bölge idari anlamda Çanakkale'nin Gelibolu, Edirne'nin Keşan ve Enez ilçelerine bağlıdır.

5.1. Bölgenin Doğal Kaynak Yapısı

Ege Denizinin kuzeydoğu kesiminde yer alan ve 2000 yılından beri trol avcılığına kapalı olan Saroz Körfezi, güneyde Gelibolu Yarımadası ile kuzeyde Trakya kıyıları arasında bulunan ve yaklaşık olarak 60 km kadar içeri sokulan üçgen şeklinde bir körfezdır (Cengiz vd. 2011). Saroz Körfezini içine barındıran Kuzey Ege Denizi uzun bir kıta sahanlığına, çamurlu ve kumlu düz bir dip yapısına ve daha fazla miktarda besleyici elementlere sahiptir (Maravelias ve Papaconstantinou 2006, Cengiz vd. 2011).

Enez İlçesinden Doğuya doğru Yayla ve Suluca Köyüne ulaşan sırtları takiben Hızırilyas Tepe'ye buradan da Karatepe Köyü Kuzeyinden Doğuya doğru Manastır Tepe, 210 Tepeye bu tepeden de Güneye doğru Saroz Körfezine inen sınırlar arasında bir alandır. Bölge genel konum itibariyle 40° 35' - 40° 45' Kuzey enlemleri ile 26° 21' - 26° 44' Doğu boylamları arasında yer alır (Anonim 2012). Toplam yüzölçümü 41680 ha olan Saroz Körfezi Edirne ve Çanakkale illerinin sınırları içinde ve %40' ı koruma altındadır (Anonim 2003, Yılmaz 2006).

Trakya'da morfolojik manada dağ özelliği arz eden diğer bir saha, bölgenin güneyinde ve Ganosların batısındaki Kuru Dağı kütesidir. Evreşe Ovası'nın batı ucunda Kum Burnu'ndan İbrikbaba (İbrice) Burnu'na kadar devam eden saha, yükseltisi 100-150 m civarında değişen alçak platolar halindedir. Bu kesimde kıyı dar bir şerit halindedir. Bu kıyılarda yer yer küçük koylar halinde, ekseriya vadi ağızlarına tekabül eden girintiler, kıyı ovalarının genişlediği kısımlar olup, doğu-batı yönünde birbirlerini takip ederler (Dönmez 1990).

Keşan Marmara Bölgesi'nin Trakya Bölümündedir. Yörede Akdeniz İklimin Marmara'ya özgü iklim şekli hüküm sürer. Yüzölçümü 1.087 km² olan Keşan'nın denizden yüksekliği 100 metredir. En yüksek noktası ise 371 metre ile Hızırilyas (Hıdırellez) tepedir. Yıllık yağış miktarı 550-600 mm olup, mevsimlere göre dağılımı Kış: %38, Sonbahar %27, İlkbahar: %22 ve Yaz :% 13'tür (Anonim 2017g).

Çizelge 5.1. Bölgenin Orman Verileri

	Normal Orman (Ha)	Bozuk Orman (Ha)	Toplam (Ha)	Ormansız Alan (Ha)	Genel Alan (Ha)
Keşan	6.077,0	3.615,2	9.692,2	119.403,4	129.095,6
Enez	8.638,5	9.698,2	18.336,7	23.890,7	42.227,4
Korudağı	11.664,0	713,1	12.377,1	6.133,7	18.510,8
Çınarlidere	17.664,0	5.571,6	23.235,6	21.371,3	44.606,9
Toplam	44.043,5	19.598,1	63.641,6	170.799,1	234.440,7

Kaynak: Keşan Orman İşletme Müdürlüğü, 2017, <http://istanbulobm.ogm.gov.tr/>

Keşan Orman İşletme Müdürlüğü'nün sorumluluğunda bulunan ormanlardaki ağaç türleri ve yayılım alanları; Keşan, Enez, İpsala İlçeleri ile Gelibolu İlçesinin küçük bir kısmını kapsamaktadır. Bu sahalarda bulunan ibreli ağaç türleri; kızılçam, karaçam, sahil çamı, fıstık çamı türleridir. Ancak kızılçam çoğunluktadır. Yapraklı ağaç türlerinden meşe, dişbudak, ıhlamur, akasya, gürgen, aylantus ve kavak bulunmakta olup ibreli türler genel olarak sahaların çoğunda yayılış gösterirken, yapraklı türler genellikle dere kenarları ile yangın emniyet yolları kenarlarında yayılış göstermektedir (Anonim 2013).

Keşan Merkez İlçesinin içme ve kullanma suyu İlçeye 22 km uzaklıkta Kadıköy Barajından sağlanmaktadır (Anonim 2012). Meriç, Enez, Havsa, Süloğlu, Lalapaşa İlçelerinin içme suyu ihtiyaçları Belediyelerce açılan derin kuyu ve artezyenlerden karşılanmakta olup, iç şebekeleri genelde asbest ve PVC boru ile teşekkül etmektedir (Anonim 2012).

Saroz Körfezi'ne sanayi tesislerinden atık ve deşarj yapılmamaktadır. Ancak yerleşim alanlarından gelen kanalizasyonlar denize verilmektedir. İkinci konutların yer aldığı sahil kesiminde Erikli dışında hiçbir bölgede alt yapı tesisi bulunmamaktadır. Atık sular fosseptik çukurlarına boşalmaktadır (Yılmaz ve Serbest 2005).

Alanın mevcut bitki örtüsü; *Agropyronsp.*, *Ammophilaarenaria*, *Anchusasp.*, *Cakilemaritima*, *Centaureaspinosa*, *Chondrillaspinosa*, *Cistus sp.*, *Eryngiummaritimum*, *Holoschoenusvulgaris*, *Jasioneheldreichii*, *Juncusgerardii*, *Juniperusoxycedrus*, *Limonium sp.*, *Osyrisalba*, *Quercus coccifera*, *Quercus ithaburensissp. macrolepis*, *Paliurusspina-christii*, *Phragmitesaustralis*, *Pistaciaterebinthus*, *Polygonummesemblicum* ve *Salsolaruthenica* olarak belirlenmiştir. Ayrıca; *Auriniauechtitziana*, *Centaureaaff. polyclada*, *Crambemaritima*,

Corrigiolalitoralis, Ephedradistachyassp. monostachya, Mollugocerviana, Silenefrivaldskyana, Verbascumpinnatifidum, Trifoliumomithopodioides nadir türler tespit edilmiştir (Byfield ve Özhatay 1996, Yılmaz 2006).

Edirne ilinin Güney kısmında yer alan ormanlarda, Saroz Körfezi ve Havzasında yaşayan kuş türleri olarak Serçe, Sığırcık, Kırlangıç, Alakarga, Bildircin, Ağačkakan, Leylek, Çil, Kınalı Keklik, Tahtalı, Üveyik, Sarıkuyruk Sallayan bulunmaktadır (Anonim 2012).

Çizelge 5.2. Araştırma Alanına İlişkin Nüfus Verileri

Köy- Belediye veya İlçe Adı	Son Nüfus Sayımına Göre Nüfus(2016)	2015	2014	2013	2012
Keşan- Danışment	156	146	146	147	138
Keşan- Erikli	420	412	499	386	362
Keşan- Gökçetepe	414	435	455	473	427
Keşan Sazlıdere	240	236	231	234	245
Keşan- Yaylaköy	534	515	627	431	435
Keşan- Mecidiye*	800	834	842	870	-
Enez- Büyükevren	803	804	834	761	744
Enez- Gülçavuş	279	285	321	226	232
Enez- Karaincirli	577	567	576	577	591
Enez- Sultanıçe	1.000	1031	1126	1012	1.033
Enez-Vakıf	349	348	380	339	335
Gelibolu- Adilhan	511	529	548	545	527
Gelibolu- Güneyli	698	725	915	657	678
Gelibolu- Kocaçeşme	173	165	170	164	173
Gelibolu- Koruköy	281	479	575	470	281
Gelibolu- Ocaklı	122	140	149	117	122
Gelibolu- Yeniköy	643	622	643	639	643
Gelibolu- Bolayır	1.195	1.276	1.580	1.600	-
Toplam	9.195	9.549	9.775	9.648	6.966

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059 verilerinden derlenmiştir.

Korunması gerekli olan Meriç Deltası Uluslararası Kriterlere göre I. Sınıf Sulak Alan, Saroz Körfezi de II. Sınıf Sulak Alan ilan edilmiştir. Gala Gölü ve etrafında bulunan daha birçok irili ufaklı çevre gölleri ekolojik denge içinde kaybedilmemesi gereken doğal güzelliklerdir.

Keşan'ının nüfusu 2016 yılı verilerine göre 80.894'dır. Bu nüfus, 40.957 erkek ve 39.937 kadından oluşmaktadır. Enez nüfusu 10.494 olup bu nüfusun, 5.305 erkek ve 5.189 kadından oluşmaktadır. Gelibolu ilçesi nüfusu 43.886'dır. Nüfusun 23.607 erkek ve 20.279 kadınlar oluşturmaktadır (Çizelge 5.2) (Anonim 2017h).

5.2. Bölgenin Tarihi Ve Kültürel Yapısı

Trakya Bölgesi'nin Ege denizi kıyılarında yer alan Saroz Körfezi, Edirne ve Çanakkale illeri sınırları içerisinde tarihte önemli olayların geçtiği kültürel merkezler olmuştur. Dolayısıyla gerek Edirne ve Çanakkale illeri merkezi veya çevrelerinde birçok dönemden kalma eserler, yapılar mevcuttur.

7500 yıllık tarihe sahip Ainos antik kentinin Enez sınırlarında olması, Osmanlı Sadrazamı Hersekzade Ahmet Paşa'nın 1511 yılında cami inşa ettirmesi ile önemli bir tarihi yapıya sahip olan Keşan önemli kavşak noktası olmasıyla tarihte önemli yerler haline gelmiştir. Zaman içerisinde Balkanlardaki çatışmalar, göç hareketleri tarihi yapıların çok fazla bölgede korunamamasına yol açmıştır. Enez 1953'te ilçe olurken Keşan 1922'de son bulan işgalden sonra 1926 yılında Gelibolu'nun Çanakkale'ye bağlanması ile birlikte Edirne'nin ilçesi haline gelmiştir. Bununla birlikte Ege ve Kıbrıs krizlerinden kötü etkilenen bölgede, Gümrük Birliği ve Balkan ülkeleriyle ilerleyen ilişkiler nedeniyle stratejik bir noktada bulunması açısından önem arz etmektedir (Anonim 2017i).

Geçmişte yoğun bir hareketlilik yaşamış olan Keşan geçiş yolları üzerinde bulunması nedeniyle ve çeşitli tarihlerde yaşanan işgaller ile göçler nedeniyle tarihi yapılar günümüze kadar pek fazla gelememiştir. Günümüzde kalabilen birkaç eser; hala kullanılan Hersekzade Ahmet Paşa Camii ile bazı kale kalıntıları, Osmanlı Dönemi hamam kalıntısından oluşmaktadır. Kısmen ayakta kalmış taş yapılar bulunmaktadır. Ayrıca Keşan'ın tarihi yapıları olarak sayılarının 45'e ulaştığı söylenen günümüze ulaşmayan buğday öğüten yel değirmenlerine sahip olduğu bilinmektedir (Dinçer 2005).

Çizelge 5.3. Saroz ve Çevresinde Arkeolojik Sit Alanları Verileri

Adı	Yeri	Özellikleri
Enez Kalesi	Enez-Merkez	(21.11.1991/1005) I. Derece Ark. Sit.
Büyük ve Küçük Sancaktepe ile Çataltepe tümülüsleri	Enez-Merkez	(21.11.1991/ 1005) I. Derece Ark. Sit
Cavuşkoy Manastır Mevkii Sit Alanı	Enez-Cavuşkoy	(21.11.1991/ 1005) I. Derece Ark. Sit.
Yenicekoy Manastır Mevkii Sit Alanı	Enez-Yenicekoy	(21.11.1991/ 1005) I. Derece Ark. Sit.
Hocaceşme Hoyuğu	Enez-Yenicekoy	(21.11.1991/ 1005) I. Derece Ark. Sit
Roma Metropoli	Enez-Merkez	(21.11.1991/ 1005) II. Derece Ark. Sit.
Gokcetepe Bizans Kalesi	Keşan Mecidiye	I. Derece Ark. Sit (1392)
Kaletepe Kalesi	Gokcetepe Sahili	I. Derece Ark. Sit (1393)
Gaziomer Bey Mah.Selimiye Sok.	Enez Merkez	I. Derece Ark. Sit (1218)

Kaynak: Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü 2004, Edirne İl Çevre Durum Raporu 2007

Enez kalesinin güneyinde Pan Mağarası olarak adlandırılan yer, St Casson tarafından “Agia Triada” olarak adlandırılan şapelin giriş kısmının batısındaki bir niş içerisinde Grek devrine ait Pan ile birlikte dans eden iki Nymphe betimlendiği mermer kabartmadan adını almaktadır. Yerli kaya oyularak tabanında mezarlar bulunan şapel olarak yapılmıştır (Erzen 1993, Ceylan 2009). Enez’e 5 km Yenice Köyü’ne ise 1,5 km. uzaklıkta bulunan yarasa mağarası, bugüne kadar envanteri çıkarılmamış ancak halk tarafından bilinmekte, girişinde ise çok dar bir kapısı bulunmaktadır. Girişten 10m. sonra genişlemekte kuzeyde 10m. batıda ise 7-8 m. uzunluğa sahip olup tek galeriden oluşmaktadır (Ceylan 2009).

Saroz Körfezi Çevresinde önemli tarihi ve doğal alanlar koruma altına alınmasına rağmen henüz kültür turizmi olarak değerlendirilememiştir.

Çizelge 5.4. Edirne İli Doğal Sit Alanları

Adı	Yeri	Özellikleri
(Dalyan, Taşaltı Işık, Tuzla) Gölleri Doğal Sit	Enez-Merkez	(07.05.1992/1121) II. Derece Doğal Sit Alanı
Enez Büyük Gala Gölü Doğal Siti	Enez	(07.05.1992/1121) I. Derece Doğal Sit Alanı
Enez Gala Gölü Doğal Sit	İpsala-Enez	(15.02.1991/834) I. Derece Doğal Sit
Saros Körfezinin Keşan ve Enez kıyıları	Keşan-Enez	(19.09 1996 / 3379) I.-II. Derece Doğal Sit
Uzunkum	Keşan-Mecidiye	(05.03.1998 / 4522) I.Derece Doğal Sit
Enez-Sultaniçe'de Karagöl	Enez-Sultaniçe	(17.03.1995 / 2322)I.Derece Doğal Sit

Kaynak: Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü 2005, Edirne İl Çevre Durum Raporu 2007 ve 2003'teki verilerden derlenmiştir.

5.3 Bölgenin Tarımsal Yapısı

Saroz Körfezi'ne kıyısı olan Keşan, Enez ve Gelibolu ilçelerinin köylerinin geçim kaynaklarının başında tarım ve hayvancılık gelmektedir. Yörede yetiştirilen başlıca ürünler buğday, ayçiçeği, çeltik (pirinç), yonca, fiğ, kavun, karpuz, domates ve diğer sebzelerdir (Yılmaz ve Serbest 2005).

Çizelge 5.5. Keşan İlçesinde Yetiştirilen Ürünler(2016)

Köyün adı	Tarım Arazisi Varlığı (da.)								
	Toplam	Kuru	Sulu	Mera	Meyve	Sebze	Buğday	Ayçiçek	Yem Bit.
Danışment	5.000	4.850	150	14	5	50	2.500	2.295	150
Erikli	5.000	4.900	100	726	60	40	2.590	2.125	230
Gökçetepe	12.000	11.950	50	-	35	50	7.315	4.500	100
Mecidiye	17.060	14.060	3.000	724	495	1.330	10.390	5.000	200
Sazlıdere	7.100	7.050	50	-	65	30	3.705	3.200	100
Yayla	11.100	11.080	20	-	265	100	5.675	5.300	20
TOPLAM	57.260	53.890	3.370	1.464	925	1.600	32.175	22.420	800

Kaynak: : Keşan Gıda, Tarım Ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü verilerinden derlenmiştir.

Keşan köyleri içinde en fazla tarım arazisi 17.060 da. ile Mecidiye beldesinde bulunmaktadır. Mecidiye’de sulu tarımın yapılması nedeniyle meyve ve sebze üretiminin de diğer köylerden fazla olduğu görülmektedir. Gökçetepe ve Yayla köyleri de tarım arazisi bakımından diğerlerinden daha fazla alan bulunan köylerdendir.

Çizelge 5.6. Keşan İlçesi Köyleri Hayvan Verileri (2016)

Köyler	Büyükbaş	Küçükbaş
Danışment	149	1.095
Erikli	300	1.158
Gökçetepe	637	1.182
Mecidiye	432	3.531
Sazlıdere	228	1.071
Yayla	269	1.265
Toplam	2.015	9.302

Kaynak: Keşan Gıda, Tarım Ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü verilerinden derlenmiştir.

Enez’de köy bazında yetiştirilen ürünlerle ilgili bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak Enez ilçe bazında yetiştirilen ürünlerin başında buğday, ayçiçeği, çeltik ve meyve sebze gelmektedir.

Çizelge 5.7. Enez İlçesinde Yetiştirilen Ürünler (2016)

Yetiştirilen ürünler	(Da.)
Buğday	70.000
Ayçiçeği	40.000
Çeltik	20.000
Sebze	1.010
Meyve-Kiraz	450
Ceviz	250

Kaynak: Enez Gıda, Tarım Ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü verilerinden derlenmiştir.

Enez ilçesinin Saroz Körfezinde kıyısı bulunan köylerde büyük ve küçük baş toplam hayvan miktarı 13.090’dır (Çizelge 5.8). En fazla büyük ve küçük baş hayvan miktarının Karaincirli ve Sultaniçe’de olduğu çizelgeden görülmektedir.

Çizelge 5.8. Enez İlçesi Köyleri Hayvan Verileri (2016)

Köyler	Büyükbaş	Küçükbaş	Toplam
Karaincirli	1.200	2.700	3.900
Vakıf	450	900	1.350
Büyükevren	600	1.600	2.200
Gülçavuş	140	600	740
Sultaniçe	1.400	3.500	4.900
Toplam	3.790	9.300	13.090

Kaynak: Enez Gıda, Tarım Ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü verilerinden derlenmiştir.

Gelibolu ilçesinde en fazla tarım alanı 38.650 da.'lık alanla Evreşe'de (Çizelge 5.9) bulunmaktadır. En fazla büyük ve küçükbaş hayvanda Evreşe'de bulunmaktadır (1.029 büyükbaş ve 2.900 küçükbaş). Yetiştirilen tarım ürünlerinin başında buğday ve ayçiçeği gelmektedir. İlçede ayrıca merkezde, Adilhan, Evreşe, Koruköy ve Ocaklı'da arıcılık faaliyetleri yapılmaktadır.

Çizelge 5.9. Gelibolu İlçesindeki Tarım Ürünleri Verileri (2016)

Köyler	Tarım Alanı (da.)	Kooperatif Sayısı	B.Baş Hayvan Sayısı	K.Baş Hayvan Sayısı	Arı Kovanı Sayısı	Başlıca Ürünler
Gelibolu Merkez	27.160	2	754	1.805	763	Buğday/Ayçiçeği
Adilhan	15.020	0	358	1.880	201	Buğday/Ayçiçeği
Bolayır	27.700	1	95	3.870	0	Buğday/Ayçiçeği
Evreşe	38.650	1	1029	2.900	70	Buğday/Ayçiçeği
Güneyli	24.500	2	349	897	0	Buğday/Ayçiçeği
Kocaçeşme	2.360	1	360	690	0	Buğday/Ayçiçeği
Koruköy	12.000	0	151	1.760	70	Buğday/Ayçiçeği
Ocaklı	7.970	0	37	410	169	Buğday/Ayçiçeği
Yeniköy	8.000	1	708	7.311	0	Buğday/Ayçiçeği

Kaynak: Gelibolu Gıda, Tarım Ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü verilerinden derlenmiştir.

Saroz Körfezi'nde kara avcılığında tavşan, yabani ördek, kaz, bıldırcın, üveyik avlanan türler arasındadır. Bunun yanı sıra büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık, kümes hayvancılığı ve arıcılık yapılmaktadır.

5.4. Turizmin Bölgede Önemi ve Bölgede Yapılabilecek Turizm Faaliyetleri

2013-2023 Trakya Bölgesi Turizm Master Planı'nda Saroz için şu amaçlar ve stratejiler belirlenmiştir:

1. Konaklama kapasitesinin mevcut yapıların potansiyelini kullanarak arttırılması (bölgede ev pansiyonculuğunun geliştirilmesi, yatırımların cazip hale getirilmesi, doğada gerçekleştirilen turizm faaliyetleriyle ilgili konaklama alanlarının oluşturulması vb.)
2. Yerel ürünleri sunan yiyecek içecek hizmetleri verebilecek tesis kapasitesinin ve kalitesinin arttırılması (girişimcilere teşvikler sağlanması ve hizmet kalitesinin arttırılması vb.)
3. Saroz kıyı kumulunun korunması (kıyı alanlarında yönetim sistemleri kurulması, taşıma kapasitesinin aşılmaması, arıtma tesislerinin kurulması, bakım ve temizliğinin yapılması, limanlarla ilgili önlem alınması vb.)
4. Doğa ve kıyı turizminin geliştirilmesi, bu alanların turizme açılması ve alternatif turizm faaliyetlerinin yapılması (taşıma kapasitesiyle ilgili önlemler alınması, doğal koruma kurullarının oluşturulması, doğada gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin seyahat acentaları gibi profesyonellerce yapılması, yapay resifler ve sualtı müzeciliğinin geliştirilmesi vb.)
5. Enez'de tarihi mirasın doğal kültür turizmi ve arkeolojik turizme kazandırılması (arkeolojik eserlerin çıkarılarak restorasyonu yapılması ve müzeciliğe kazandırılması vb.) (Anonim 2015).

2016 yılı Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre Türkiye'ye toplam 31.365.330 ziyaretçi gelmiş, 22.107.440 bin dolar turizm geliri elde edilmiş olup ortalama harcama 705 dolar olmuştur. 2015-2016 yılında bir önceki dönemden elde edilen gelire göre 37,1'lık bir azalma (Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜİK ve Merkez Bankası verilerine göre) görülmüştür (Anonim 2017j).

Turizm de hizmetlerin koruma kullanma dengesini yakalayarak işletmelerin profesyonel hale getirilmesi bu alanların kullanımından doğabilecek olumsuzlukları ortadan

kaldırabilecektir. Ancak karar almaktan ziyade uygulanıp uygulanmadığı ve ne doğrultuda bu kararların uygulandığı önemlidir. Bu nedenle uygulama sürecinde bu kararın uygulanıp uygulanmadığı kontrol edilmeli, eksiklik ve yanlış uygulamalar varsa düzeltilme yapılmalıdır. Aksi takdirde bu amaç ve stratejiler yazılı belge üzerinde kalmaktan öteye gidemeyecektir.

Çizelge 5.10. Keşan Konaklama Verileri

Bakanlık Belgeli Oteller 2014	Yerli		Yabancı		Toplam Geceleme
	Giriş	Geceleme	Giriş	Geceleme	
Çetin Otel	6.594	7.646	238	312	7.958
Şapçı Prestij Otel	9.344	12.644	1.029	1.234	13.878
Saros Otel	7.515	10.409	520	596	11.005
Dost Otel Sezonluk	960	960	0	0	960
Erikli Otel Sezonluk	206	418	0	0	418
İşçimen Otel sezonluk	3.205	5.625	6	24	5.649
Belediye Belgeli Oteller 2014	Yerli		Yabancı		Toplam Geceleme
	Giriş	Geceleme	Giriş	Geceleme	
Çetin Otel	6.380	7.430	105	143	7.573
Ürek Otel	6.847	7.610	5	5	7.615
Ağadayı Otel	6.225	6.225	394	394	6.619
Taşkın Otel	6.045	6.533	189	229	6.762

Kaynak: Edirne Turizm İl Müdürlüğü verilerinden derlenmiştir.

Saroz'da konaklama butik olarak tabir edilen kapasitesi az küçük konaklama tesislerinden ve çoğunlukla kiralama yoluyla tercih edilen ikincil konutlardan (yazlıklardan) oluşmaktadır. Denizin geç ısınıp soğuması sezonun kısa sürmesine neden olmuş, yoğunluğun iki ila üç aya sıkışması üst yapı işletmelerinin sezonluk olarak yoğunlaşmasına ve su, elektrik, kanalizasyon gibi alt yapı faaliyetlerinde baskı yaratmasına neden olmaktadır. Çizelgelerde verilen konaklama verileri kısa süren sezonun yoğunluğunu göstermektedir. İkincil konutlara ait verilerle ilgili yapılan bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Çizelge 5.11. Gelibolu ilçesi Belediye Belgeli Oteller (2016)

Gelibolu-sütlüce mevkii	Oda sayısı	Yatak sayısı
Ay- Ka pansiyon	4	8
Belinda Apart Hotel	8	24
Butik Hotel	10	24
Dilmaç Hotel	10	30
Gallipoli Otel*	61	122
Flora Otel	17	63
Gallipoli Konukevi Pansiyon	3	7
Blue Park Butik Otel	27	56
Gelibolu Otel	24	65
Gürcan Apart Pansiyon	23	50
İstanbul Hotel 1	10	20
İstanbul Hotel 2	12	30
Kalanora Otel	24	72
Koçoğlu Otel	24	56
Mercan Otel/Güneyli	43	110
Köşk Motel/Güneyli	20	48
Gelibolu Milestone 1915 Otel	23	50
Motel Mimoza/Güneyli	15	41
Oya Hotel	28	56
Özdemir Apart Pansiyon/Güneyli	5	16
Özen Hotel	32	45
Öztürk Otel	54	180
Şahi Orfoz Otel/Güneyli	30	60
Tuna Otel	12	17
Umut Pansiyon/Güneyli	7	14
Yarımada Motel	8	14

Kaynak: Çanakkale il kültür turizm müdürlüğü verilerinden derlenmiştir.

*Turizm işletme belgeli otel

Çizelge 5.12. Tesislere Geliş Sayısı, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi Ve Doluluk Oranının İllere Ve İlçelere Göre Dağılımı(2015)

	Tesis Giriş Sayısı			Geceleme Sayısı			Ortalama Kalış Süresi (gün)			Doluluk Oranı(%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Gelibolu*	269	35.069	35.338	687	62.314	63.001	2,6	1,8	1,8	0,21	19,02	19,23
Enez*	990	34.746	35.736	1.996	39.950	41.946	2,0	1,1	1,2	1,42	28,36	29,77
Keşan*	1.684	44.457	46.141	2.116	52.447	54.563	1,3	1,2	1,2	1,00	24,84	25,84
Gelibolu	1.318	8.527	9.845	3.322	19.075	22.397	2,5	2,2	2,3	7,58	43,55	51,13
Keşan	2.219	29.489	31.708	3.330	37.192	40.522	1,5	1,3	1,3	2,23	24,89	27,12

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerinden derlenmiştir. *Belediye belgeli tesisler

Çizelge 5.13 Enez İlçesi Belediye Belgeli Oteller (2016)

Sıra No	Otel, Motel, Apart Otel, Pansiyon Adı	Yatak Kapasitesi
1	Balcı Motel	30
2	Altun Pansiyon	36
3	Esen Pansiyon	30
4	İnci Apart Motel	70
5	Aqua Beach Otel	36
6	Enez Apart Otel	28
7	Veranda Motel	10

Kaynak: Enez Belediye Başkanlığı, Zabıta Amirliği verilerinden derlenmiştir.

Saroz Körfezi kıyıları deniz turizmi ve su sporları turizmi (dalış, olta balıkçılığı, surf vb.) açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Enez'den Gelibolu yarım adasına uzanan uzun sahil şeridi deniz turizmi açısından ilgi çekmektedir. Keşan sahilinde yer alan İbrice Limanı dalış okullarının bulunduğu ve eğitiminin verildiği, bir çok resif, su altı mağaraları ve dalış noktalarıyla Türkiye'nin önemli dalış noktasından biri olmuştur. Güneyli kıyılarında (Davut İskeleyi, Güneyli Limanı), Koruköy Altı, Bolayır Altı (bakla burnu), Ocaklı Altı, Yeniköy Bahçeler Limanı, Fındıklı Kömür Limanı (Dalgıçlar için ideal bir yer) ve Despot, Değirmendüzü, Armutlu, Tayfur Karaağaç, Karainebeyli Ece Limanı, Burhanlı Cennet koyları denize girmek ve aletli (scuba) aletsiz dalış yapılabilen Türkiye'nin önemli rotalarındandır (Anonim 2017k).

Saroz Körfezi, besin tuzları ve sıcaklık bakımından farklılık gösteren Karadeniz ile Ege Denizi ve dolayısıyla Akdeniz sularının karşılaşma alanıdır. Bunun yanında körfezde kendi kendini temizlemesine imkân tanıyan dip ve yüzey akıntıları görülmektedir. Yılda üç defa ve aynı zamanda olmak üzere Şubat, Nisan ve Temmuz aylarının 15. veya 18. günü başlayıp, 25. veya 28. günü sona eren tabandaki soğuk su ve yüzeydeki sıcak suyun yarattığı

akıntılar körfezi temizlemektedir. Saroz Körfezi'nde deniz suyunun temizliği ve berraklığı su altı salı turizminin gelişiminde önemli bir çekicilik unsurudur (Yaşar 2011).

Saroz körfezi kıyıları flora-fauna bakımından oldukça zengindir. Bölgenin en yüksek noktası Keşan'ın güneydoğusunda bulunan Kuru Dağları (yerlisu tepesi 725 m.) ve çevresinde trekking ile hiking için uygun yürüyüş parkurlar bulunur. Gökçetepe, Danişment, İbrice sahil kesimi ve yakınlarındaki orman alanları yürüyüş için uygun parkurlar oluşturmaktadır.

Enez, İpsala, Keşan İlçeleri hudutları içinde Gökçetepe ve Danişment orman içi dinlenme yeri olmak üzere iki adet dinlenme yeri vardır. Sadece yaz mevsiminde hizmet veren bu yerler çadırlı kamp alanı ile günü birlik kullanım alanları, kır gazinosu ve büfeden oluşmaktadır. Gökçetepe orman içi dinlenme yeri çadırlı kamp alanı 15 ha ve yıllık 2500 kişi kapasitesindedir. Danişment orman içi dinlenme yeri çadırlı kamp alanı 6 ha olup 5000 kişi kapasitesindedir (Anonim 2012).

Keşan - Kaletepe - Şükrüköy-Çamlıca beldesi - Gökçetepe kamp alanı (45km), kamp alanından İbrice limanı-Uzunkum-Erikli-Mecidiye Beldesi - Kartalkaya Mevkii kamp alanı (40km), Kamp Alanı - Dokuzdere Göleti - Çamlıca Beldesi – Bahçeköy – İzzetiye - Keşan (45 Km.) ve benzeri alanlarda parkurlar oluşturulmuş güzergaha göre konaklamalı veya konaklamasız bisiklet turları düzenlenmektedir (Anonim 2017).

Danişment Tabiat Parkı Keşan İlçesine 25 km. ve Enez İlçesine 40 km. mesafede deniz kenarında bulunmaktadır. Bölgede rekreasyonel kullanım amacıyla 1988 yılında Orman Bölge Müdürlüğünün teklifleri üzerine A Tipi Mesire Yeri olarak tescil edilen alan 13,19 ha. dır. Bunun 10.115 ha. Alanı kamp alanı, 3.075 ha. Alanı ise günübirlik kullanım alanıdır. Bu sahaların içerisinde kalan kumsal alan 2.255 ha. olarak belirlenmiştir. Kamp alanı, 90 adet otokamp ünitesinden ve 72 adet çadır parselinden olmak üzere 162 ünite olarak planlanmış ve 810 kişi/gün olarak kapasite tespiti yapılmıştır. Günübirlik kullanım alanı ise; 262 kişi/gün kapasite ile hesaplanmış olup tüm mesire yerinin potansiyel ziyaretçi sayısı 1.072 kişi/gün olarak belirlenmiştir. Danişment Tabiat Parkı 2008 yılında 29 yıllığına kiralama yoluyla işletilmektedir. 1988 yılında Orman Bölge Müdürlüğünün teklifleri üzerine mesire yeri olarak ayrılan Gökçetepe Tabiat Parkı'nın büyüklüğü 50 ha. dır. Sahanın kuzeyi devlet ormanı olup, güneyi Saroz Körfezidir. Gökçetepe Tabiat Parkı Keşan ilçe merkezine 25,5 km., Edirne il merkezine 135,5 km. mesafede bulunmaktadır. Günübirlik alanın kullanım kapasitesi 1150 kişi/gün olup, 230 adet piknik ünitesi, 142 adet araba, 11 adet otobüs olmak

üzere toplam 153 otopark yeri planlanmıştır. Kamp alanının kullanım kapasitesi de 1.140 kişi/gün olarak tespit edilmiştir. (Anonim 2017m).

Trakya olarak adlandırılan bölgede kırsal alanda ekonomi tarıma dayalı olarak sürdürülmektedir. Göç olgusu yoğun olarak yaşanmaktadır. Master planı Trakya bölge taslağı (2014-2023)'e göre söz konusu göçün iki önemli sebebi bulunmaktadır. Bunlar; kırsaldaki ekonomik faaliyetlerin kısıtlılığı dolayısı ile istihdam potansiyelinin düşüklüğü ve kırsal alanlardaki sosyo-kültürel altyapı ve hizmet eksiklikleridir. Bu noktada Çorlu-Çerkezköy-Ergene-Kapaklı, Lüleburgaz, Tekirdağ Merkez (Süleymanpaşa) ve Edirne Merkez bu iç göçü toplayan yerleşim yerleri olarak ön plana çıkmaktadırlar (Anonim 2017n). Trakya'da sanayinin birkaç noktada yoğunlaşması sonucu buralarda nüfus yoğunluğu yaşanması, taşıma kapasitesinin aşılmasına neden olmakla birlikte alt yapıyı ve çevreyi de tehdit etmektedir.

6. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırma alanını Edirne ve Çanakkale illerinin bir kısmını kapsayan Saroz Körfezi oluşturmaktadır. Bu bölgede sahile gelen turistler ve köydeki yerli halka olmak üzere 2 çeşit anket uygulanmıştır. İlk anket Çanakkale'nin Gelibolu ilçesine bağlı Adilhan, Kocaçeşme, Koruköy, Bolayır, Ocaklı, Güneyli, Yeniköy, Edirne'nin Keşan ilçesine bağlı Sazlıdere, Gökçetepe, Danışment, Erikli, Yayla köyleri ile Mecidiye beldesi, Enez ilçesine bağlı Karaincirli, Vakıf, Büyükevren, Gülçavuş, Sultaniçe köylerinde ikamet eden yerel halka yönelik toplam 171 adet anket çalışması uygulanmıştır. 2. grup ankette yine aynı alanda bölgenin sahillerini ziyarete gelen turistlere toplam 271 adet anket uygulanmış ve her iki ankette sonuçlar analiz edilerek çizelgeler yoluyla yorumlanmıştır.

6.1. Saroz Bölgesindeki Yerel Halktan Toplanan Veriler

6.1.1. Genel Bilgiler

Araştırma bulgularının ilk bölümünde bölgedeki tarımsal üreticiler ve tarım işletmeleri hakkında genel bilgiler verilmiştir. Sonraki bölümde yerel halkın turizme ve bölgeye bakış açısını ortaya koyacak sorulara yer verilmiştir.

Araştırmaya katılanların %22,2'lik bölümünü kadınlar, %77,8 gibi büyük kısmını ise erkekler oluşturmaktadır.

Çizelge 6.1. Halkın Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	Oran(%)
Kadın	22,2
Erkek	77,8
Toplam	100,0

Saroz körfezi kıyı köylerinde yapılan ankete katılanlar 20 ile 88 yaş aralığında ve 51,64 yaş ortalamasındadır (standart sapma 12,201). Ankete katılanların büyük en büyük kısmını %36'lık oranla 55-64 yaş grubu oluşturmaktadır. Araştırma alanında göç gibi nedenlerle yaş ortalamasının yüksek olması nedeniyle ankete katılanların da büyük bölümünün orta yaş üstü olduğunu göstermektedir. 20-34 yaş arası ankete katılanların oranı

%7,2'yi oluştururken geriye kalan %92,8'lik oranı 35 yaş ve üstü kişilerden oluşmaktadır (Çizelge 6.2).

Çizelge 6.2. Halkın Yaş Dağılımları

Yaş Aralığı	Oran(%)
20-24	1,8
25-34	5,4
35-44	21,3
45-54	25,4
55-64	36,0
65 ve üstü	10,1
Toplam	100,0

Araştırma alanındaki yerel halkın %85,4'ü evli, %12,2 bekar ve %2,4'lük kısım dul olduğunu belirtmiştir. Araştırma alanındaki yaş ortalamasının yüksek olmasına (51,64) paralel olarak medeni durumunda büyük oranda evli olan kişilerden oluşmaktadır.

Çizelge 6.3. Halkın Medeni Durum Dağılımları

Medeni Durum	Oran(%)
Evli	85,4
Bekar	12,2
Dul	2,4
Toplam	100

Tarım işletmelerinin aylık ortalama gelirleri çizelge 6.4'te verilmiştir. Araştırma sahasında görüşülen tarım işletmelerinin aylık ortalama gelirleri 1584,81TL olarak bulunmuştur. Üreticilerin yaş itibariyle de ortalamanın yüksek olması ayrıca çizelge 6.6'da da görüleceği üzere emeklilerin oranının yüksek olması (34,8) nedenleriyle aylık ortalama düşüktür.

Çizelge 6.4. İşletmelerin Brüt Gelir Durumu

	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Halkın Brüt gelir durumu	800	15.000	1.584,81	1.304,030

Çizelge 6.5.'te çalışma alanında en fazla oranın (%73,3) 1500 ve altı gelir aralığında olduğu görülmektedir. Anket yapılan bölge halkının gelirinin düşük olduğu çizelgede görülmektedir.

Çizelge 6.5. İşletmelerin Gelir Dağılımı

Gelir	Oran
1.500 ve altı	73,3
1.501-2200	17,1
2.201-2900	3,7
2.901-3600	4,4
3.601- ve üstü	1,5
Toplam	100

Yerel halkın meslek durumu olarak incelendiğinde ankete katılanların en çok kendi işini yapan çiftçilerden oluştuğu görülmektedir (%36,9). Çiftçilerin ardından emekliler yakın bir oranda ikinci sırada tercih edilmiştir (%34,8). Esnaf (%7), ev hanımı (%6,4), işçi (%5,4), memur ve çalışmayan (%3,2), balıkçı (2,1) ve öğrenci (%1) olarak belirtilmiştir.

Çizelge 6.6. Meslek Grupları

Meslekler	Oran(%)
Çiftçi	36,9
Memur	3,2
İşçi	5,4
Ev hanımı	6,4
Emekli	34,8
Esnaf	7,0
Çalışmıyor	3,2
Balıkçı	2,1
Öğrenci	1
Toplam	100

Çizelge 6.7’de öğrenim durumları incelendiğinde ankete katılanların %56,7’sinin ilkokul, %22.2’sinin lise, %10’unun ortaokul,%5,8’inin okur-yazar ve %5,32’ünün üniversite ve üstü olduğunu görmekteyiz. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi araştırma bölgesinde öğrenim seviyesi oldukça düşüktür.

Çizelge 6.7. Halkın Öğrenim durumu

Eğitim Durumu	Oran(%)
Okur-yazar	5,8
İlkokul	56,7
Ortaokul	10
Lise	22,2
Üniversite ve üstü	5,3
Toplam	100,0

6.1.2. Tarım İşletmelerinin Üretim Faaliyetleriyle İlgili Genel Bilgiler

Ankete katılanlar yaptıkları üretim türü olarak en fazla bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yaptıklarını belirtmişlerdir (%54,1). İkinci sırada en fazla yapılan üretim türü olarak

bitkisel üretim (%43,2) ve daha sonra hayvansal üretim (%2,7) olarak belirtilmiştir (Çizelge 6.8).

Çizelge 6.8. Tarımsal üretim çeşidi

Üretim çeşidi	Oran(%)
Bitkisel	43,2
Hayvansal	2,7
Bitkisel-hayvansal	54,1
Toplam	100

Bu bölümde halkın kuru ve sulu olmak üzere tarla ve bahçe büyüklükleri ile parsel sayısı, yetiştirilen tarım ürünleri ve hayvansal üretim türü ile bilgilerine başvurulmuştur. Çizelge 6.9.'da tarım işletmelerinin işledikleri arazilerin mülkiyeti (kendisine ait veya kiracı olarak çalıştırması), tarlaların kuru veya sulu olarak işletilmesiyle beraber büyüklüğü ve parsel sayısının en az ve en çok değerleri ile ortalama ve standart sapmaları değerlendirilmiştir. Verilere göre kendi tarlasını işleten kuru tarım yapan 118 kişi en az 10 da. en çok 900 da. olup tarım arazileri ortalama 64 da. büyüklüğünde ve ortalama 7,6 parçadan oluşmaktadır.

Kuru tarım olarak işletmelerin kiraladığı en az 7 en çok 350 da. tarla mevcutken ortalama 95,8 da. alan işletilmektedir.

Sulu tarım arazisi varlığı 1 ile 200 da. büyüklüğü aralığında olup ortalama yaklaşık 36,8 da. iken parsel sayısı 1 ile 20 arasında değişmektedir. Ortalama yaklaşık 9 parçadır. Kiralanan sulu tarım arazisi büyüklüğü ortalama 40 da. olarak belirtmiştir.

Bahçe olarak kullanılan tarım alanları 1 ile 10 da. arasındadır ve ortalaması yaklaşık olarak 4,5 da.'dır. Bağcılık alanları 1 ile 5 da. arasında değişmekte ve ortalaması 2,1 da.'dır. Bu alanlardan 2'sinin parsel sayısı 1 olarak belirtilmiştir.

Çizelge 6.9. Tarımsal İşletmelerin Arazi Durumları

	Tarla								Bahçe		Bağ	
	Kendi				Kira							
	Kuru		Sulu		Kuru		Sulu					
	dekar	Ad.	dekar	Ad.	dekar	Ad.	dekar	Ad.	dekar	Ad.	dekar	Ad.
Minimum	10	1	1	1	7	3	40	-	1	1	1	1
Maksimum	900	40	200	20	350	5	40	-	10	1	5	1
Ortalama	63,86	5,81	36,86	9,20	95,8	3,75	40	-	4,56	1	2,10	1
Standart Sapma	94,19	6,36	51,29	9,88	101,5	0,95	-	-	3,50	-	1,67	-

Çizelge 6.10. incelendiğinde en fazla buğday ekim alanı 5 ile 300 da arasında değişmekte olup ortalama 49,73 da alan ekilmekte ve standart sapması 53,38'dir. Buğday verimliliği 200 ve 550 kg aralığında değişmekte olup ortalama 338,02 kg.dir. Buğdaydan sonra en fazla yetiştirilen ürün ayçiçeğidir (ortalama 44 da). En az 5 en çok 300 da ekilmiştir. Ayçiçeği verimi ortalaması yaklaşık 234 kg olup 100 ile 400 kg arasında verim değişmektedir. Meyvecilik yaptığını söyleyen 7 kişi 1 ile 14 da arazi ekmektedir. Bağcılık yapan 2 kişi 1,5 ile 5 da alan ektiğini belirtmiş ve 550 kg verim almışlardır. Yem bitkisi 5 ile 15 da arazide ekilmiş olup yine 30 ile 450 kg verim elde edilmektedir. Çeltik eken 3 kişi 45 ile 80 da arazide 750 kg verim alınmıştır. Ceviz eken 1 kişi 10 da ekim yaptığını belirtmiştir.

Araştırmada tarımsal üretimle beraber hayvansal üretim verileri de araştırılmıştır. Çizelge 6.10.'da büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği bilgileri bulunmaktadır. Tarım işletmeleri 2 ile 100 arasında süt sığırları yetiştirmekte olup ortalaması 14,59'dur. Tarım işletmelerinin yetiştirdiği besi sığırları adeti 2 ile 30 arasında değişmektedir. Küçükbaş hayvancılığa baktığımızda koyun adeti 4 ile 250 arasında değişirken ortalama 41,44 koyun düşmektedir. Keçi sayısı 2 ile 400 arasında değişirken ortalaması 99,57'dir.

Çizelge 6.10. Tarımsal İşletmelerde Yetiştirilen Ürünler

	Ekili Alan (da)				Ortalama Verim (kg/da)
	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma	
Buğday	5	300	49,73	53,38	338,02
Ayçiçeği	5	300	44	56,25	234,38
Meyve	1	14	5,86	5,01	756,67
Üzüm	1,5	5	3,25	2,47	550
Yem Bitkisi	5	15	9	5,29	260
Çeltik	45	80	61,67	17,55	750
Ceviz	10	10	10	.	

6.1.3. Tarım İşletmelerinin Bölgenin Turizmiyle İlgili Genel Yargıları

Araştırmanın bu bölümünde bölgede yapılan veya yapılması istenen turizm faaliyetleri ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Bölgede yerel halkın turizm amaçlı yaptığı faaliyetlerinin az olduğunu görmektedir. Çizelge 6.11’de ‘Turizm amaçlı yaptığınız faaliyetler var mı?’ sorusuna genellikle hayır cevabını vermiştir (%81,2). Evet cevabını verenlerin oranı (%18,8)’dir.

Çizelge 6.11. Turizm Amaçlı Faaliyetlere Katılım

	Oran(%)
Evet	18,8
Hayır	81,2
Toplam	100,0

Turizm amaçlı faaliyet yaptığını belirten kişilerin gelen turistlere en fazla yöresel meyve-sebze satışı tercih ettikleri görülmektedir. Meyve sebze olarak domates, biber, patlıcan gibi yaz sebze ve meyvelerini sattıklarını belirtmişlerdir. Oransal olarak (%5,3) ev kiralama ikinci olarak tercih edilmiştir. Yöresel ev yapımı gıda %4,7 oranında tercih edilmiş ve bu faaliyetlere ekmek, tarhana, makarna, salça, turşu, tarhana, erişte gibi örnekler verilmiştir. Pansiyonculuk ve diğer seçeneği eşit olarak tercih edilmiştir (%4,1). Diğer olarak belirtilen

faaliyetler arasında arıcılık, balıkçılık, süt üreticiliği ve işletmecilik (çay bahçesi, kafe, kahvehane) bulunmaktadır.

Çizelge 6.12. Bölgede Yapılan Turizm Amaçlı Faaliyetler

	Oran(%)
Ev kiralama	5,3
Pansiyonculuk	4,1
Yöresel el sanatları	.
Yöresel meyve-sebze satışı	6,4
Yöresel ev yapımı gıda	4,7
Diğer	4,1

Bölgede turizm amaçlı yapılmak istenen faaliyetlerin oranında evet diyenler yapılan faaliyetlere evet diyenlerden fazla olmuştur (%61,3). Bölge halkının turizm faaliyetlerinde az bulunduğu ancak fırsat olduğunda veya fırsat verildiğinde katılma oranı yüksek olduğu çizelgeden söylenebilir (Çizelge 6.13.).

Çizelge 6.13. Turizm Amaçlı Faaliyet Yapmak İsteyenlerin Oranı

	Oran(%)
Evet	61,3
Hayır	38,7
Toplam	100,0

Bölgede en fazla yapılmak istenilen faaliyet olarak pansiyonculuk ve yöresel ev yapımı gıda tercih edilmiştir (%33,9). Yakın oranda ev kiralama(%32,2) ve yöresel meyve-sebze satışı (%29,2) tercih edilmiştir. Son olarak yöresel el sanatlarına katılmak isteyenlerin oranı %11,7'dir (Çizelge 6.14.).

Çizelge 6.14. Bölgede Gelecekte Yapılmak İstenilen Turizm Amaçlı Faaliyetler

	Oran(%)
Ev kiralama	32,2
Pansiyonculuk	33,9
Yöresel el sanatları	11,7
Yöresel meyve-sebze satışı	29,2
Yöresel ev yapımı gıda	33,9

Bölgede taş eviniz var mı? Varsa pansiyon veya kiralama olarak düşünür müsünüz? Sorusuna evet diyenlerin oranı yani taş evi olup yararlanma isteği olanların oranı %45'dir. Taş evleri bulunanların yaklaşık yarıya yakını taş evlerini turizm amaçlı değerlendirmek istemektedir. Köylerde genç nüfusun azlığı girişimciliğin az olmasında etkisi olduğu sonuçlardan söylenebilir.

Çizelge 6.15. Bölgede Taş Evleri Bulunanların Kiralama veya Pansiyonculuk İsteği

	Oran(%)
Evet	45
Hayır	55
Toplam	100,0

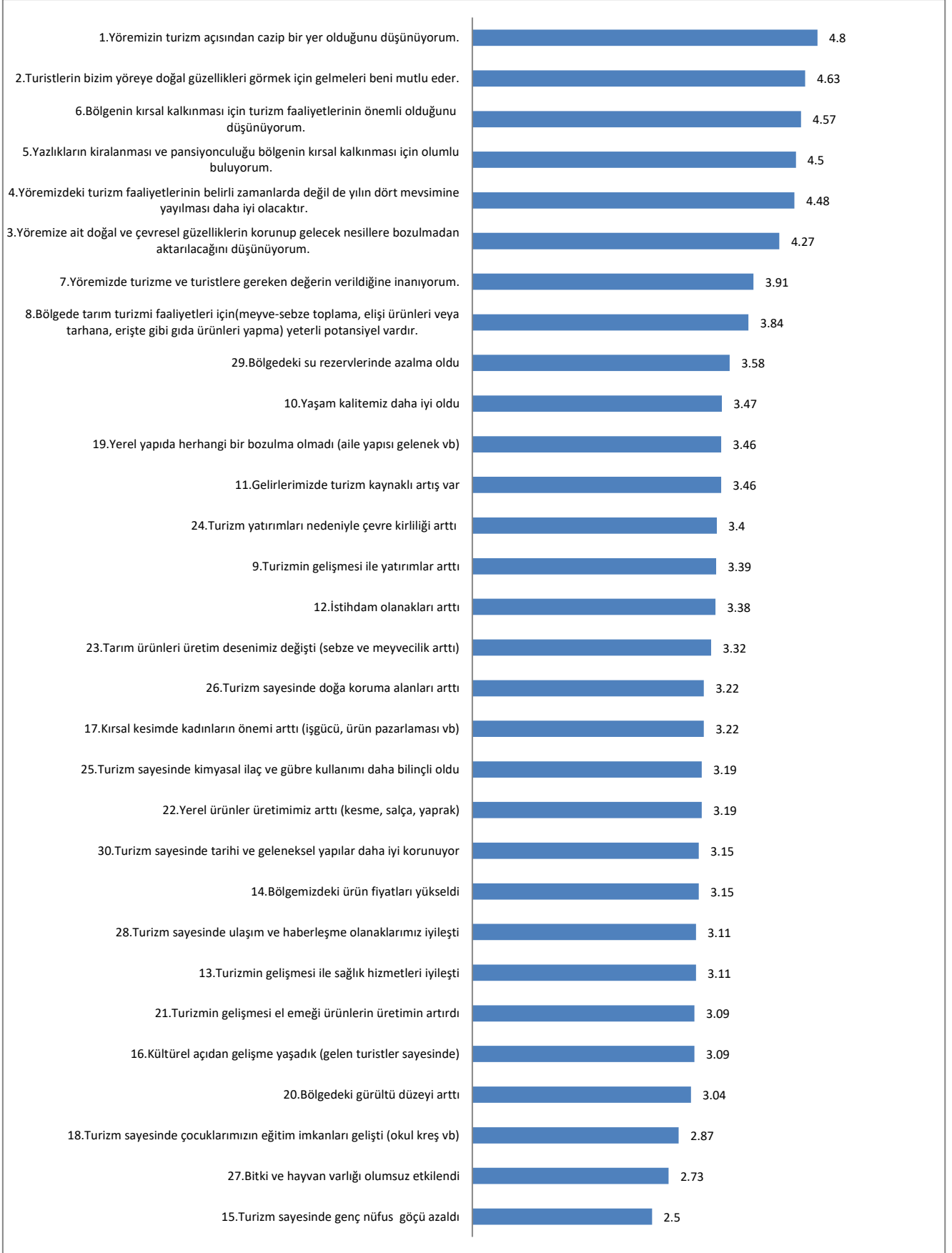
Çalışmada köyün uygunluk durumuna göre tarım turizm faaliyetlerinin değerlendirilmesi istenmiştir. Buna ilişkin 3'lü ölçek (1: Uygun değil 2: Nötr 3: Uygun) kullanılmıştır. Verilen cevapların ortalaması alınarak değerlendirilme yapılmıştır. Saros bölgesindeki kırsal alanların tarım turizmüne uygunluğu değerlendirildiğinde yerel halkın restoran işletmeciliğine eğilim gösterdiği ortaya çıkmıştır (2,75) (Şekil 6.1). Bunu (2,73) yol kenarı standları ile yerel yiyecek-içecek satışı izlediği görülmektedir. Süt sağımı ve el yapımı gıda ürünlerine katılma gibi turistlerin katılımını sağlayacak kırsal faaliyetler (2,5) yerel halk tarafından bölgelerine uygun faaliyetleri olarak değerlendirilmektedir. uygun bulunduğunu söyleyebiliriz. Avcılık ve balıkçılık, bahçe turları ve bahçe ürünü toplama, düğün organizasyonlarının ortalama oranlarının 2'den yüksek olması yerel halk tarafından bölgeye

uygun bir faaliyet olarak görüldüğünü gösterir. 2'nin altında tek kalan faaliyet el işi, halı dokuma gibi faaliyetlerdir.

Şekil 6.1. Araştırma Alanında Uygulanabilecek Aktiviteler

Saroz Körfezi'nde turizm etkinliklerine halkın bakış açısını değerlendirebilmek için 5'li likert ölçeği uygulanmış, en yakın gelen seçeneğin tercih edilmesi istenmiştir. Buna göre 1: kesinlikle katılmıyorum 2: katılmıyorum 3: nötr 4: katılıyorum 5: kesinlikle katılıyorum olarak verilmiştir. Şekil 6.2'de sonuçlar ortalama olarak verilmiştir. Buna göre en yüksek oranda bölgenin turizm açısından cazip bir yer olduğu kesinlikle katılanların oranı yüksek çıkmıştır (4,8). İkinci en fazla katılım oranı yüksek olan seçenek turistlerin bölgenin doğal güzelliklerini görmek için bölgeye gelmeleri halkı mutlu edeceğidir (4,63). Halk turizm faaliyetlerine olumlu bakmaktadır. Verilen yargılardan üçüncü en fazla tercih edilen bölgenin kırsal kalkınması için turizm faaliyetlerinin önemli olduğunu düşünmesidir (4,57). Yerel halk turizm faaliyetlerinin bölgede kırsal kalkınmaya katkı sağladığı sonucuna varmıştır. Yörede turizm faaliyetleri belirli zamana dilimine değil yılın dört mevsimine yayılmasını olumlu bulunmaktadır. Aynı zamanda halk tarım turizmi faaliyetleri (meyve- sebze toplama, el işi ürünleri, tarhana gibi gıda ürünleri üretimi) için yeterli potansiyel görmektedir. Bitki ve hayvan varlığının olumsuz etkilendiği turizmin en az etkilediği etkilerden olarak tercih edilmiştir. Ayrıca turizmin genç nüfus göçünü etkilediği en az tercih edilen seçenek olmuştur (2,5). Henüz turizmin bölgede göçü önleyecek genç nüfus istihdamı yaratmakta yetersiz bulunduğu ifade edilebilir.

Şekil 6.2. Saroz Körfezi'nde Turizm Etkinliklerine Halkın Bakış Açısı

Bölgede yaşayan halkın mevcut ve olası turizm etkinliklerine bakış açısını değerlendirebilmek için faktör analizi uygulanmıştır. Bölgenin mevcut turizm yapısının olumlu olumsuz yönleri ile ilgili halkın düşüncelerini ortaya koyması ve gelecekte turizmden beklentileri ile ilgili yargıları belirleyebilmek için bu değerlendirme önemlidir.

Çizelge 6.16'da ankette sunulan yargılara ilişkin oluşturulan ölçeğin güvenilirliği Cronbach's Alpha ile ölçülmüştür. Hesaplanan 0,925 değeri verilerin analize uygun olduğunu göstermektedir.

Çizelge 6.16. Güvenirlik Analizi

Cronbach's Alpha	N of Items
.925	30

Çizelge 6.17. Saroz Körfezi'nde Turizm Etkinliklerine Halkın Bakış Açısı KMO ve Bartlett Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğinin Ölçümü		, 879
Bartlett'in Küresellik Testi	Yaklaşık Ki Kare	2847,849
	df	435
	Sig.	,000

Elde edilen verilerin faktörler analizine uygunluğu KMO (örnek denklığı testi) ve Bartlett's (küresellik testi) ile test edilmiştir. KMO değeri 0,879 bulunmuştur. Bu değer 0,50'den büyük olması verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Değişkenler arasında korelasyonun olduğunu gösteren Bartlett testi de Çizelge 6.17'de görüldüğü gibi anlamlıdır. Açıklanan toplam varyansta I. faktör toplam varyansın % 33,461'sini, II. faktör %10,962'sini, III. faktör %5,624, IV. faktör %5,201'sini, V. faktör %4,730'unu, VI. faktör %3,735'ini ve VII. 3,354'ünü olmak üzere toplam yedi faktör toplam varyansın %67,067'sini açıkladığı görülmektedir.

Çizelge 6.18. Açıklanan Toplam Varyans

Bileşen	Başlangıç Özdeğerleri			Kare Yüklemelerin Çıkarma Toplamları			Kare Yüklemelerin Dönme Toplamları		
	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	10,038	33,461	33,461	10,038	33,461	33,461	5,170	17,232	17,232
2	3,289	10,962	44,423	3,289	10,962	44,423	3,788	12,628	29,860
3	1,687	5,624	50,047	1,687	5,624	50,047	3,013	10,045	39,905
4	1,560	5,201	55,248	1,560	5,201	55,248	2,526	8,421	48,326
5	1,419	4,730	59,978	1,419	4,730	59,978	1,928	6,426	54,753
6	1,120	3,735	63,713	1,120	3,735	63,713	1,928	6,426	61,178
7	1,006	3,354	67,067	1,006	3,354	67,067	1,767	5,888	67,067
8	,916	3,052	70,118						
9	,791	2,637	72,755						
10	,769	2,564	75,319						
11	,747	2,490	77,809						
12	,654	2,180	79,989						
13	,618	2,061	82,050						
14	,543	1,811	83,861						
15	,526	1,754	85,616						
16	,487	1,622	87,238						
17	,447	1,491	88,728						
18	,423	1,409	90,138						
19	,375	1,251	91,388						
20	,365	1,215	92,604						
21	,324	1,081	93,685						
22	,296	,987	94,671						
23	,259	,863	95,535						
24	,242	,808	96,343						
25	,227	,756	97,098						
26	,223	,743	97,841						
27	,192	,639	98,480						
28	,172	,573	99,053						
29	,152	,505	99,559						
30	,132	,441	100,000						

Uygulanan faktör analizi sonuçlarına göre bölge halkının turizm etkinliklerine bakış açısı 7 faktörle açıklanabilmektedir. Halkın turizme bakış açısında ilk faktör olarak kaynak artışı sağlayan faktörler üzerinde durmakta ve bu faktörler turizm faaliyetlerinin gelirleri ve yatırımlar arttırdığı, yaşam kalitesinin iyileştiği, turizmle birlikte istihdam ve sağlık olanaklarının, kültürel gelişmenin, el emeği ürün üretiminin arttığı yer almaktadır. II. Faktörde kırsal kalkınma ön planda olup turistlerin gelmesi memnuniyet vereceği ve ev kiralama, pansiyonculuğun kırsal kalkınma sağlayacağı, turizm faaliyetlerinin dört mevsime yayılması gerekliliği, doğal güzelliklerin bozulmadan korunabileceği, turizm açısından cazip bir yer olduğu, kırsal kalkınma için turizmin önemli olduğu yer almaktadır. III. faktör yaşam standardı faktörü ön planda olup turizm sayesinde tarihi ve geleneksel yapıların daha iyi

korunduğu, bitki ve hayvan varlığı olumsuz etkilendiği, turizm sayesinde ulaşım ve haberleşme, eğitim olanaklarının iyileşmesi, IV. Faktör tarımsal üretim ile ilgili faaliyetlerde; bölgede tarım turizmi faaliyetleri için(meyve-sebze toplama, elışı ürünleri veya tarhana, erişte gibi gıda ürünleri yapma) yeterli potansiyeli olduğu, tarım ürünleri üretim deseninin değiştiiği (sebze ve meyvecilik arttı), yerel ürün üretiminin arttığı (kesme, salça, yaprak), kırsal kesimde kadınların önemi arttığı (işgücü, ürün pazarlaması vb)yer almaktadır. V. Faktör fiyat faktörü ile bölgedeki gürültü düzeyi, ürün fiyatlarının düzeyi ile genç nüfus göçü düzeyi bulunmaktadır. VI. Eğitim faktörü ile, yerel yapıdaki bozulma olup olmadığı (aile yapısı gelenek vb), turizm sayesinde kimyasal ilaç ve gübre kullanımı bilinci, doğa koruma alanları atışı ele alınırken son ve VII. Faktör, altyapıyı değerlendiren bölgedeki su rezervleri durumu, çevre kirliliği durumu, ve turizme ve turistlere verilen değerin durumu olarak belirlenmiştir.

Çizelge 6.19. Döndürülmüş Bileşen Matrisi

		Bileşen						
		1	2	3	4	5	6	7
Kaynak Artışı	Gelirlerimizde turizm kaynaklı artış var	,827	,246	,106	,032	,155	,068	,067
	Yaşam kalitemiz daha iyi oldu	,822	,159	,115	,130	,003	,170	,007
	Turizmin gelişmesi ile yatırımlar arttı	,764	,179	,085	,250	-,035	,078	,128
	İstihdam olanakları arttı	,727	,198	,177	,132	,376	,170	,047
	Turizmin gelişmesi ile sağlık hizmetleri iyileşti	,710	,152	,349	,041	,238	,180	,052
	Kültürel açıdan gelişme yaşadık (gelen turistler sayesinde)	,545	,034	,457	,246	,261	,096	,012
Kırsal Kalkınma	Turistlerin bizim yöreye doğal güzellikleri görmek için gelmeleri beni mutlu eder.	,198	,807	,092	,084	,079	-,063	-,063
	Yazlıkların kiralanması ve pansiyonculuğu bölgenin kırsal kalkınması için olumlu buluyorum.	,285	,766	-,041	,080	,009	-,097	,118
	Yöremizdeki turizm faaliyetlerinin belirli zamanlarda değil de yılın dört mevsimine yayılması daha iyi olacaktır.	,074	,752	,149	,055	-,013	,050	,046
	Yöremize ait doğal ve çevresel güzelliklerin korunup gelecek nesillere bozulmadan aktarılacağını düşünüyorum.	,004	,741	,212	,064	-,155	,233	-,016
	Yöremizin turizm açısından cazip bir yer olduğunu düşünüyorum	,011	,723	,012	-,008	,222	,086	-,040
	Bölgenin kırsal kalkınması için turizm faaliyetlerinin önemli olduğunu düşünüyorum.	,300	,700	-,213	,033	,030	-,142	,134
Yaşam standardı	Turizm sayesinde tarih ve geleneksel yapılar daha iyi korunuyor	,109	,080	,724	,094	-,014	,330	-,040
	Bitki ve hayvan varlığı olumsuz etkilendi	,173	,085	,626	,049	,282	-,235	,217
	Turizm sayesinde ulaşım ve haberleşme olanaklarımız iyileşti	,362	,062	,621	,136	,152	,162	,202
	Turizm sayesinde çocuklarımızın eğitim imkanları gelişti (okul kreş vb)	,421	,135	,492	,302	,171	,247	,127
Tarımsal üretim	Bölgede tarım turizmi faaliyetleri için(meyve-sebze toplama, elışı ürünleri veya tarhana, erişte gibi gıda ürünleri yapma) yeterli potansiyel vardır.	,113	,139	-,037	,777	,041	,041	-,125
	Tarım ürünleri üretim desenimiz değişti (sebze ve meyvecilik arttı)	,096	-,066	,458	,667	,064	,031	,280
	Yerel ürünler üretimimiz arttı (kesme, salça, yaprak)	,296	,064	,194	,618	,125	,290	,246
	Kırsal kesimde kadınların önemi arttı (işgücü,ürün pazarlaması vb)	,449	,139	,166	,488	,132	,165	,105
Fiyat	Bölgedeki gürültü düzeyi arttı	,215	,067	,268	,001	,741	,172	,157
	Bölgemizdeki ürün fiyatları yükseldi	,447	,061	,005	,343	,585	,026	,041
	Turizm sayesinde genç nüfus göçü azaldı	,354	,008	,283	,394	,445	,119	,047
Eğitim	Yerel yapıda herhangi bir bozulma olmadı (aile yapısı gelenek vb)	,105	-,007	,045	,084	,238	,799	,027
	Turizm sayesinde kimyasal ilaç ve gübre kullanımı daha bilinçli oldu	,344	,053	,188	,219	-,061	,605	,084
	Turizm sayesinde doğa koruma alanları arttı	,360	,011	,487	,062	,049	,529	-,079
Altyapı	Bölgedeki su rezervlerinde azalma oldu	,181	-,061	,339	-,005	-,048	-,061	,740
	Turizm yatırımları nedeniyle çevre kirliliği arttı	-,059	,070	,032	,087	,435	,099	,732
	Yöremizde turizm ve turistlere gereken değer verildiğine inanıyorum.	,282	,351	-,198	,324	-,045	,103	,503

Ekstraksiyon Metodu: Temel Bileşen Analizi.

Döndürme Yöntemi: Kaiser Normalizasyonu ile Varimax. a. Döndürme 10 yinelemede birleşti.

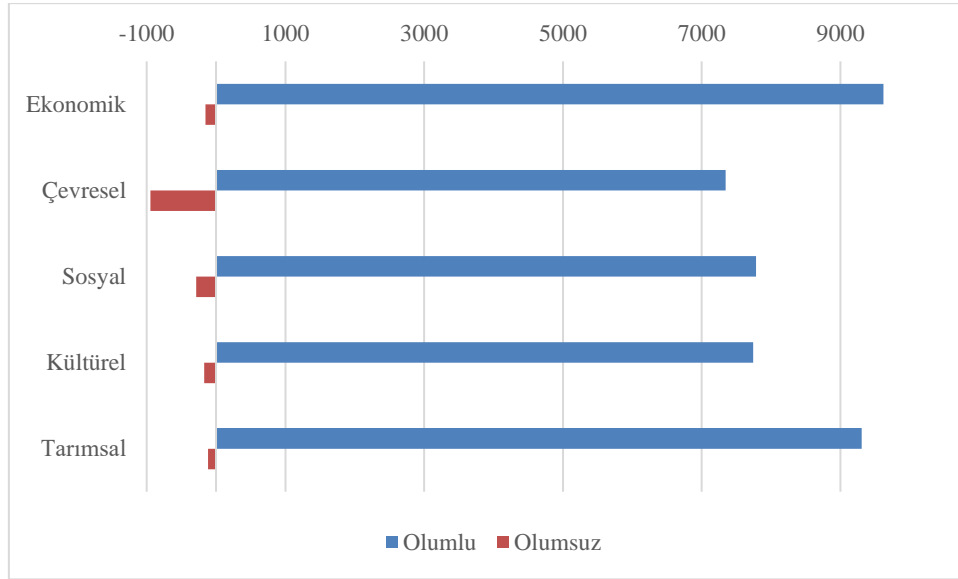
6.1.4. Turizm Faaliyetlerinin Bölgeye Etkisinin Ölçülmesi

Çizelge 6.20’de Saroz Körfezi’ndeki turizm faaliyetlerinin getirilerinin yönü incelenmiştir. Çizelgeye göre turizmin en çok ekonomik yönü bölgeye yansımaktadır. Ekonomik getirilerin olumsuz yönü az tercih edilirken, bölgeye en fazla ekonomik ve daha sonra tarımsal katkı sağlayacağı cevabı verilmiştir.

Çizelge 6.20. Turizm Faaliyetlerinin Bölgeye Etkisinin Ölçülmesi

		Olumlu	Olumsuz	
Ekonomik	168	9619	-153	3
Çevresel	145	7347	-947	26
Sosyal	161	7786	-285	10
Kültürel	164	7740	-172	7
Tarımsal	166	9305	-113	5

Turizmin en fazla olumsuz etkisi çevresel konularda (doğal yapının tahribi, bozulması vb.) olarak cevaplandığı sonuçlardan görülmektedir.

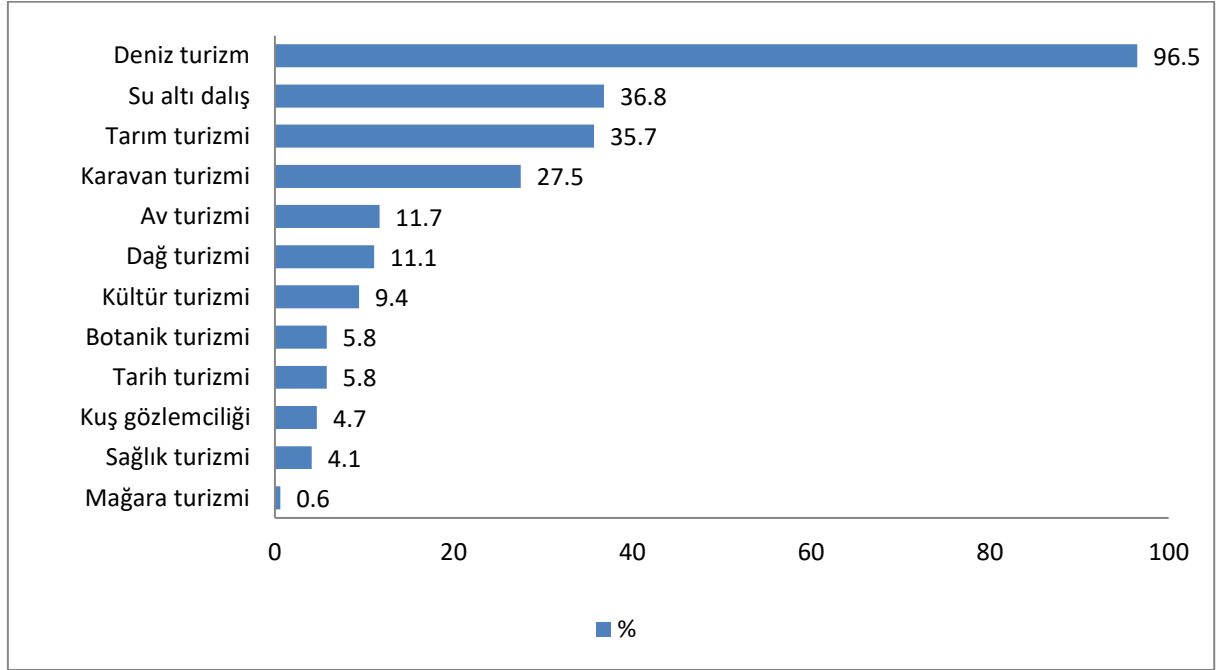

Şekil 6.3. Turizm Faaliyetlerinin Bölgeye Olan Etkisi

Şekil 6.3’te turizmin çevresel yönde negatifliği en fazla olan etki olarak seçildiğini belirtmektedir. Verilen cevaplarda turizm faaliyetlerinin olumsuz etkisinin en az tarımsal faaliyetler üzerinde olmaktadır.

6.1.5. Bölgede uygulanabilecek Turizm Türleri ve Bunların Kırsal Kalkınmaya Katkısı

Yerel halka bölgenin turizm türlerine yönelik uygunluk durumları değerlendirmeleri oransal olarak şekil 6.4.'te görülmektedir. Şekle gör halk tarafından en uygun görülen deniz turizmidir (%96,5).

Şekil 6.4. Turizm Türlerinin Bölgeye Uygunluğunun Ölçülmesi

Bölgenin uzun temiz plajları turizmi geliştirecek etken olarak görülmüştür. Keşan-Mecidiye köyü yakınlarında İbrice limanı çevresinde dalış yapılabilme imkanı olmasından dolayı sualtı dalışına da uygun görülmüştür. Yakın oranda (%35,7) tarım turizmi potansiyeli uygun görülmüştür. Belirli alanlarda karavan konaklama imkanlarının olması nedeniyle %27,5 oranında kamp-karavan turizmi uygun bulunmuştur. Av turizmi, dağ turizmi, kültür, botanik, tarih, sağlık mağara turizmi ve kuş gözlemciliği uygunluğu düşük olarak tercih edilmiştir. Saroz Körfezi'nin uzun sahil şeridi deniz- tatil turizmine olanak vermekte bu nedenle ilk tercihlerde yer almaktadır. Ancak tarım turizminin deniz turizminden sonra tercih edilmesi bölgede yöresel, kültürel, el işi değerlerin ve tarım ürünlerinin turizme dahil edilmesinin olumlu bulunduğunu göstermektedir.

Çalışma bölgede yapılabilecek turizm türlerinin yerel halk tarafından algılanma durumu çok boyutlu ölçekleme analizi ile değerlendirilmiştir. Turizm türleri ve verilen kodlar çizelge 6.21'de gösterilmektedir.

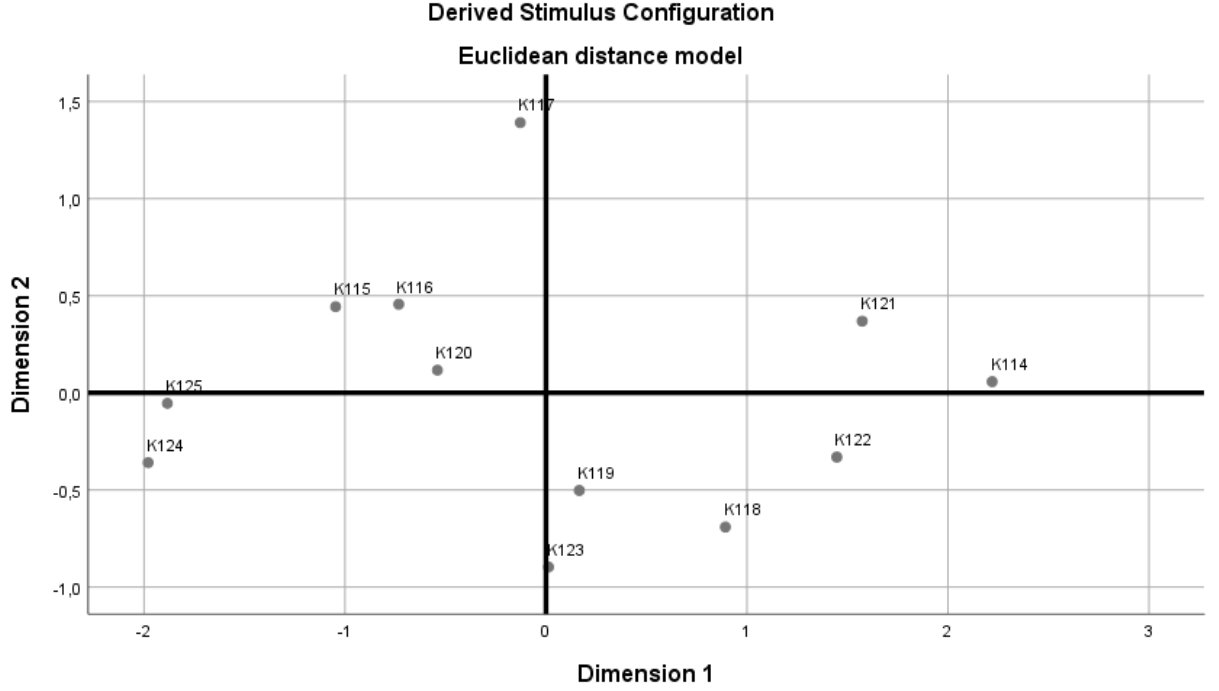
Çizelge 6.21. Tarım Üreticilerinin Bölgedeki Turizm Türlerini Algısı

Kod	Turizm Türleri
K114	Deniz turizm
K115	Sağlık turizmi
K116	Dağ turizmi
K117	Av turizmi
K118	Karavan turizmi
K119	Kültür turizmi
K120	Kuş gözlemciliği
K121	Su altı dalış
K122	Tarım turizmi
K123	Tarih turizmi
K124	Mağara turizmi
K125	Botanik turizmi

Değişkenlere göre uzaklık matrisinin hesaplandığı analizde 8 iterasyon gerçekleştirilmiştir. Stress istatistiği 0,05631 ve uyumluluk seviyesi “iyi” uyum olarak çıkmıştır. Stress değeri Kruskal’s formülüne göre hesaplanarak 0.98362 bulunmuştur. Kruskal stress istatistiği; veri uzaklıkları ile konfigürasyon uzaklıkları arasındaki uygunluğu ifade ettiğinden k=2 boyut için stress değeri, verileri 0.98554 oranında açıklamaktadır.

Çizelge 6.22. Stress Değeri

Iteration history for the 2 dimensional solution (in squared distances)		
Young's S-stress formula 1 is used.		
Iteration	S-stress	Improvement
1	,10581	
2	,07558	,03023
3	,06375	,01183
4	,05674	,00701
5	,05243	,00431
6	,04998	,00245
7	,04885	,00114
8	,04821	,00064
Iterations stopped because		
S-stress improvement is less than ,001000		
For matrix		
Stress = ,05631 RSQ = ,98362		

Şekil 6.5. Turizm Türlerinin Yerel Halk Tarafından Algılanma Durumu

Şekil 6.5.'te genel izlenim olarak sağlık turizmi, dağ turizmi ve kuş gözlemciliği tüketicilerce benzer olarak algılanmaktadır. Algı haritasının boyutları adlandırıldığında birinci boyutun negatif tarafı üreticilerce turizm türlerinin bölge için önemsiz görülenlerini, pozitif tarafı ise önemli görülen türleri ifade etmektedir. İkinci boyutun negatif tarafı; işletme özelinde değerlendirilen türleri, pozitif tarafı ise genel türleri ifade etmektedir. Deniz turizmi (K114) bölge için önem düzeyi en yüksek turizm türüdür. Ayrıca su alt dalış turizmi (K121) bölge için en önemli turizm türlerinden biri olmuştur. Av turizmi (K117) ise diğer turizm türlerinden farklı olarak algılanmıştır. Araştırmada tarım üreticilerinin verilen turizm türlerine bölgenin uygunluk durumu ve derecesi sorulmuş ve çizelge 6.23'de verilmiştir.

Çizelge 6.23'deki turizm türlerinin uygunluğunun değerlendirmesi oransal ve ortalama olarak verilmiştir. Turizm türlerinin kırsal kalkınmaya katkısı 5'li ölçekle değerlendirilmesi istenmiştir (1: kesinlikle katılmıyorum 2: katılmıyorum 3: nötr 4: katılıyorum 5: kesinlikle katılıyorum). Bu değerlendirmede yine deniz turizmi 4,8 ortalama ve kesinlikle katılıyorum seçeneğini %88,9 tercihle en yüksek çıkmıştır.

Çizelge 6.23. Turizm Türlerinin Bölgeye Uygunluğunun Ölçülmesi

Turizm türlerinin bölgeye uygunluğunun ölçülmesi	1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)	Ortalama
Deniz turizm	0,6	1,8	-	8,8	88,9	4,8
Sağlık turizmi	5,8	12,9	55,0	17,5	8,8	3,1
Dağ turizmi	5,9	16,4	37,4	22,2	18,1	3,3
Av turizmi	4,7	13,5	24,0	29,2	28,6	3,6
Karavan turizmi	5,3	12,3	12,8	19,3	50,3	3,9
Kültür turizmi	7,6	8,8	21,0	35,1	27,5	3,6
Kuş gözlemciliği	4,7	14,0	37,4	23,4	20,5	3,4
Su altı dalış	4,1	4,1	7,0	30,4	54,4	4,2
Tarım turizmi	3,5	1,8	8,8	22,2	63,7	4,4
Tarih turizmi	8,2	6,4	29,3	21,6	34,5	3,6
Mağara turizmi	15,8	28,6	43,3	4,1	8,2	2,6
Botanik turizmi	9,9	20,5	37,4	9,9	22,3	3,1

6.1.6. Bölgedeki Turizm Faaliyetleri İçin Öneriler (Bulanık Eşli Karşılaştırma)

Araştırmanın bu bölümünde tarım üreticilerinin bölgede turizmin geliştirilmesi için yapılması gerekenlerin değerlendirilmesi istenmiştir. Bu değerlendirmede beş seçenek verilmiş ve bu seçeneklerin birbirleriyle karşılaştırılmaları istenmiştir. Kıyaslama yaparak ağırlıklarının belirlenmesi amacıyla Bulanık Eşli Karşılaştırma (BEK) yönteminden yararlanılmıştır. Bölgede turizmin gelişmesi için sunulan öneriler şu şekilde belirlenmiştir:

- 1- Alt Yapı Eksiklerinin Giderilmesi: köy yollarının yapılması, su elektrik kanalizasyon ve iletişimdeki eksiklerin giderilmesi, yapılması gerekenler arasında sayılabilir. Herhangi bir alanda insanların hayatını refah içinde sürdürmesi veya turistik amaçlı konaklayabilmesi için konukların su, haberleşme, elektrik gibi temel gereksinimlerin karşılanması gerekir.
- 2- Üst Yapı Eksiklerinin Giderilmesi: yazlık kiralamanın kontrol altına alınması, otel-pansiyon eksiklerinin giderilmesi ve daha kaliteli hale getirilmesi, alınması gereken önlemler arasında sayılabilir. Konukların rahat bir şekilde ağırlanabilmesi için konaklama çeşitliliği ve kapasitesinin artırılması gerekir.

- 3- Bölgenin reklamının yapılması: bölgenin turistler tarafından bilinmesi, tanınması, turizm amaçlı ziyaretlerin artmasını sağlaması açısından gereklidir.
- 4- Turizmde girişimciliğin teşvik edilmesi: turizm yatırımlarının artırılması açısından özel sektör girişimciliğinin teşvik edilmesi gerekir.
- 5- Bölgenin kırsal kalkınmasının teşvik edilmesi: kamu, özel sektör ve halk tarafından teşvik sağlanarak kalkınmasının sağlanması önerilmektedir.

Yukarıda sıralanan beş faktör anket yoluyla üreticilere sorularak, verilen yanıtlar BEK yöntemi ile analiz edilmiş, sonuçlardan elde edilen tanımlayıcı istatistikler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Çizelge 6.24. Turizmin Gelişmesi İçin Yapılması Gereken Faaliyet Önerileri ve Ağırlıkları

Faktörler	Ortalama	Standart Sapma	En Büyük	En Küçük
Alt yapı eksiklerinin giderilmesi	0,613	0,324	1,000	0,000
Bölgenin kırsal kalkınmasının teşvik edilmesi	0,605	0,181	1,000	0,000
Bölgenin reklamının yapılması	0,428	0,207	0,929	0,171
Üst yapı eksiklerinin giderilmesi	0,417	0,105	0,735	0,133
Turizmde girişimciliğin teşvik edilmesi	0,317	0,254	0,711	0,000

Sonuç olarak, yapılan analiz istatistiki olarak anlamlıdır. Kruskal-Wallis testi sonucuna göre bölgede turizminin gelişmemesi için sunulan öneriler arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır. Ankete katılan tarımsal üreticilere göre Saroz Körfezi'nde turizmin gelişmesi en önemli öneri altyapı eksikliklerinin giderilmesi (0,61) olarak belirlenmiştir. Ardından bölgenin kırsal kalkınmasının teşvik edilmesi (0,60), bölgenin reklamının yapılması (0,42), üst yapı eksiklerinin giderilmesi (0,41) gelirken son sırada ise turizmde girişimciliğin teşvik edilmesi (0,31) yer almaktadır.

Çizelge 6.25. Kruskal-Wallis Testi

Kruskal-Wallis Test		Friedman	
Kruskal-Wallis h	144,7625	Q	9,488
p-value	0,000	p-value	0,000
Alternatives are different at 0.01		Alternatives are different at 0.01	

Sonuçlarda öneri olarak en çok kabul edilen, bölgede görülen en önemli sorunun alt yapı eksiklikleri olarak cevaplanmıştır. Saroz Körfezinde turistik taşıma kapasitesinin aşılmaması, konaklama işletmelerinin hizmetlerini eksiksiz verebilmesi ve insanların rahat bir şekilde bölgeden yararlanabilmeleri için, yol, su, elektrik, kanalizasyon, haberleşme gibi temel ihtiyaçların karşılanması en önemli öneri olarak görülmüştür. Alt yapıdan sonra kırsal kalkınmanın teşvik edilmesi bölgenin kalkınmasının sağlanması ve turizmin kalkınmada önemli bir araç olarak görülmesi önemli bir tavsiye olarak kabul edilmiştir. Bölgenin Türkiye çapında çok fazla bilinmemesi nedeniyle reklam ve tanıtımının yapılması, bölgede turizmin gelişmesi açısından önemli bir öneri olarak görülmüştür.

Saroz Körfezi'nde turistlerin rahat bir şekilde konaklayabilmeleri için üst yapının geliştirilmesi, konaklama işletmelerinin sayısı ve türlerinin artırılması, turizm işletmelerinin ve profesyonellerin artırılması da yine önemli bir öneri olarak görülmüştür. Son olarak yine bölgede turizm faaliyetlerinin artırılabilmesi, kalkınmanın sağlanabilmesi açısından girişimciliğin teşvik edilmesi, tarımla uğraşan kişilerin turizm sektöründe de yer alması için teşvik edilmesi önemli bir öneri olarak değerlendirilmiştir.

6.2. Saroz Bölgesine Gelen Turistlerden Toplanan Veriler

6.2.1. Genel Bilgileri

Saroz körfezi kıyılarını kapsayan çalışmadan anket yapılan turistlerin 131 kişi ile % 48,3'si kadınlardan oluşmaktadır. Toplam 271 kişi içinden katılan 140 kişi %51,7'lik kesimi erkekler oluşturmaktadır (Çizelge 6.26).

Çizelge 6.26. Cinsiyet dağılımı

Cinsiyet	Oran(%)
Kadın	48,3
Erkek	51,7
Toplam	100,0

Ankette meslek durumlarını cevaplayan 271 kişinin 55'i 20,3 lük oranla diğer seçeneğini tercih etmişlerdir. Diğer seçeneği olarak balıkçılık, özel sektör ve diğer kamu çalışanlar olarak mesleklerini belirtmişlerdir. Ankete katılanların çoğunluğu öğrenci (%17,3), memur (%16,3), işçi (%15,1), esnaf (%10), emekli (%9,6), ev hanımı (%9,2)ve çiftçi(%2,2)'dir.

Çizelge 6.27. Meslek Grupları

Meslekler	Oran(%)
Çiftçi	2,2
Memur	16,3
İşçi	15,1
Ev hanımı	9,2
Emekli	9,6
Esnaf	10
Öğrenci	17,3
Diğer	20,3
Toplam	100,0

Araştırmaya katılan turistlerin çoğunluğu 19-24 yaş aralığında %29,8 oranla genç nüfustan oluştuğunu görmekteyiz (Çizelge 6.28). Bölgeyi ziyaret edenlerin yaşı arttıkça katılımın azaldığı görülmektedir.

Çizelge 6.28. Yaş Dağılımları

Yaş Aralığı	Oran(%)
19-24	29,8
25-34	24,5
35-44	21,9
45-54	13,2
55-64	6,8
65-76	3,8
Toplam	100,0

Ankete katılanların yarısından fazlasının üniversite ve üstü mezunu olduğunu Çizelge 6.29.'da görmekteyiz(%53,7). Yine lise mezunlarının oranının da yüksek olduğu çizelgede görülmektedir (%34,8). Ankete katılan turistlerin eğitim seviyesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Çizelge 6.29. Turistlerin Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Oran(%)
Okur-yazar	1,9
İlkokul	4,4
Ortaokul	5,2
Lise	34,8
Üniversite ve üstü	53,7
Toplam	100,0

Araştırma kapsamında bölgeyi ziyaret edenlerin en fazla 1800 ve altı gelir aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Bu orana yaklaşık bir oranla (%37,6) 1801-2800 gelir aralığında kişilerden oluşmaktadır. 2801-3800 gelir aralığında olanlar %19,9'luk grubu oluşturmaktadır. Çizelge 6.30.'a göre ağırlıklı dağılım (%74,1) geliri 801 ve 3800 aralığında olan kişilerden oluşmaktadır. Bölgede lüks sayılabilecek üst yapı yatırımlarının olmamasından dolayı orta geliri kişilerin daha çok tercih ettiği anlaşılmaktadır.

Çizelge 6.30. Ortalama Gelir

Gelir	Oran(%)
1800 ve altı	37,6
1801-2800	26,5
2801-3800	19,9
3801-4800	6,1
4801-5800	6,6
5801 ve üstü	3,3
Toplam	100,0

Katılımcıların çoğunluğunu Edirne oluşturmaktadır (%51,7). Daha sonra %31'lik oranda İstanbul oluşturmaktadır. Sonraki tercihlerin yine Marmara bölgesinden(Tekirdağ %3,7,Çanakkale %3,3, Kırklareli %2,2) olduğu görülmektedir. Bölgeyi ziyaret edenlerin diğer yerler olarak İzmir, Ankara, Düzce, Tokat, Bodrum, Almanya, Kocaeli ve Eskişehir olduğunu Çizelgeden görüyoruz.

Çizelge 6.31. Yaşanılan Yer

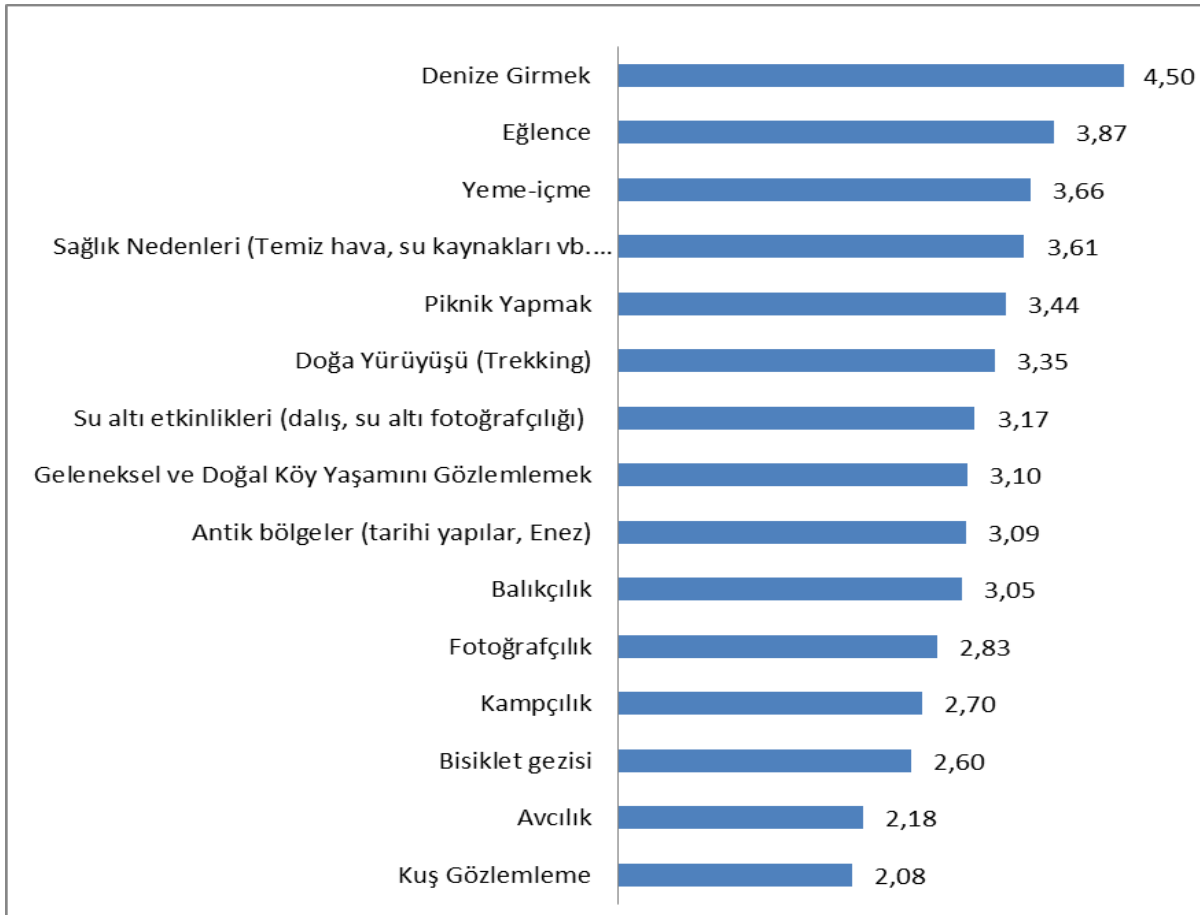
Yer	Oran(%)
Edirne	51,7
Tekirdağ	3,7
İstanbul	31
Çanakkale	3,3
Kırklareli	2,2
İzmir	0,7
Ankara	1,1
Diğer(Almanya, Düzce, Tokat, Bodrum, Kocaeli, Eskişehir)	6,3
Toplam	100,0

6.2.2. Saroz Körfezi'ne Geliş Sebeplerinin Önem Düzeyi

Araştırma sonucunda Saroz Körfezi'ne gelen turistlerin geliş sebepleri Şekil 6.4'te gösterilmiştir. Turistlerden geliş sebepleri 5'li Likert ölçeği ile (1: hiç önemsiz, 2: önemsiz, 3:

nötr, 4: önemli, 5: çok önemli) önem düzeyine göre değerlendirmeleri istenmiştir. Elde edilen veriler ortalamalar üzerinden değerlendirilmiştir. Turizm açısından önemli olan 15 kriter değerlendirilmiştir. Cevapların ortalaması alınarak grafik eklenmiştir. Ortalamaların 1'e yakın olması bölgede turizm amaçlı bu aktivitelerden yararlanmadığı veya önemsenmediğini, 3'e yakın olması kişilerin bölgeye gelmesinde etkisinin olmadığını, 5'e yakın olması ise turistlerin bölgeye geliş ve bu aktivitelere katılımın yüksek olduğunu göstermektedir.

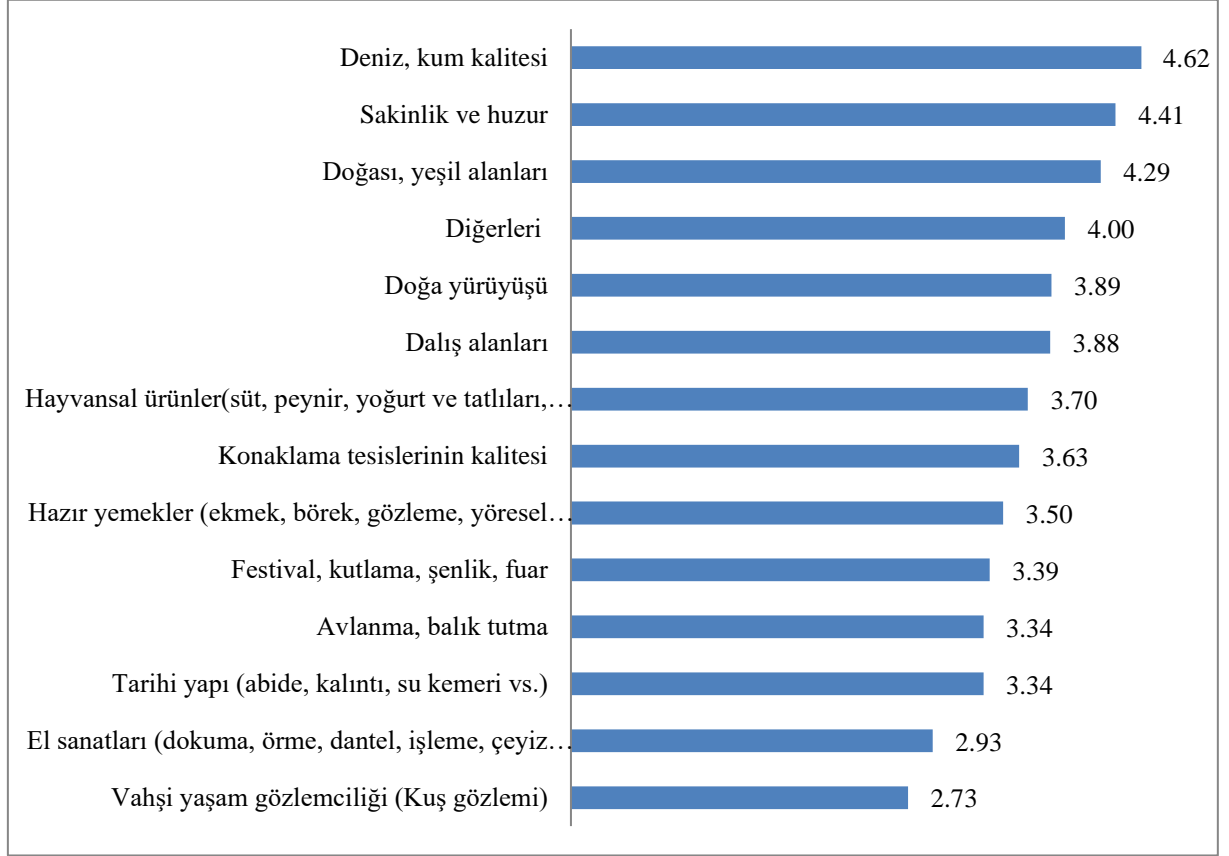
Şekil 6.6.'e göre turistlerin Saroz Körfezi'ne gelmesinde yani tercih etmesindeki en büyük etken ve denize girmek olarak belirtilmiştir (4,50). Bunu eğlence (3,87) ve yeme içme (3,66) faaliyetleri izlemektedir. Kırsal alandaki doğal kaynaklardan yararlanmayı amaçlayan faaliyetlerin 3'ten yukarı tercih edilmiş, önemli olarak görülmüştür.

Şekil 6.6. Saroz Körfezi'ne Geliş Sebepleri

6.2.3. Saroz Körfezi'nde Turistlerin İlgisini Çekebilecek Özellik ve Aktiviteler

Saroz Körfezi'nde turistlerin ilgisini en fazla çeken özellik deniz ve kum kalitesi olarak belirtilmiştir (4,62). Sakinlik ve huzur, doğası yeşil alanları diğer tercih oranı yüksek özellikleridir.

Şekil 6.7. Saroz Körfezi'nde Turistlerin İlgisini Çekebilecek Aktivitelerin Önem Derecesi

Sakinlik ve huzur ile Doğası, yeşil alanları Saroz Körfezi'nin diğer dikkat çekebilecek özellikleri olmaktadır.

6.2.4. Saroz'da Kalış Süresi

Saroz Körfezi'ne gelen ziyaretçiler çoğunlukla günübirlik yani konaklamasız seyahatleri tercih ettiklerini belirtmişlerdir (%35,9). Bu oranı %33,3 gibi yakın bir oranla kısa süreli (haftalık) ziyaretler takip etmektedir.

Çizelge 6.32. Saroz Körfezi'nde Kalış Süreleri

	Oran(%)
Günübirlik	35,9
Haftalık	33,3
Aylık	6,7
Sezonluk	21,9
Daimi	2,2
Toplam	100.0

6.2.5. Saroz Körfezi'ndeki Mavi Bayraklı Plajlar

Saroz Körfezinde sadece Edirne halk plajında mavi bayrak simgesi bulunmakla birlikte bunu bildiği belirtenlerin oranı %37,3'tür. Saroz Körfezi'nin en çok ziyaret edilen yerlerinden biri olmasına rağmen Erikli plajının mavi bayrağa sahip olduğunu bilenlerin sayısı oldukça azdır.

Çizelge 6.33. Saroz Körfezi'ndeki Mavi Bayraklı Plajları Bilme Durumu

	Oran(%)
Evet	37,3
Hayır	62,7
Toplam	100,0

6.2.6. Hizmet Alınması İstenen Mekan ve Çevre

Bölgeye gelen ziyaretçiler yakın bir oranda olmakla birlikte geleneksel mekanları daha fazla tercih ettiklerini belirtmişleridir. Bölgeninin kültürel ve mimari yapısına uygun konaklama yerleri turistler tarafından daha fazla ilgi gördüğünü bu sorunun cevaplarından çıkarabiliriz.

Çizelge 6.34. Hizmet İstenen Mekan ve Çevre

	Oran(%)
Geleneksel Mekanlar	54,3
Modern Mekanlar	45,7
Toplam	100,0

6.2.7. Tercih Edilen Konaklama Şekilleri

Bölgede konaklamak isteyen ziyaretçiler genellikle yazlık tercih etmektedirler (49,4). Özellikle çevre ilçelerde yaşayan halkın yazlıklarının olması ve tatil amaçlı bölgeye gelmesi bu oranı yükseltmiştir. Bunu 18,5'lik oranla otel takip etmektedir. Köy evinde kalmak isteyenlerin oranı 17,3'tür.

Çizelge 6.35. Saroz'da Geceleme Söz Konusu Olduğunda Kalmak İstenen Mekanlar

	Oran(%)
Pansiyonculuk yapan bir ailenin yanında	10,3
Köy evinde	17,3
Akraba/arkadaş yanında	9,6
Kamp alanında, çadır-uyku tulumunda/karavanda	15,9
Otelde	18,5
Yazlıkta	49,4

6.2.8. Yapılan Ortalama Harcama

Saroz'da kalış süresi yazlıkçılarla birlikte arttığından yapılan harcama oranı da yüksek olmuştur. Çizelge 6.29.'da yapılan ortalama harcama en yüksek 801 tl ve üzeri olarak %34,7 olarak belirtilmiştir. 200 tl ve altı tercih edilme oranı %22,4'tür. Gününbirlik seyahatlerin yüksek olması harcamanın alt seviyede olmasını göstermektedir.

Çizelge 6.36. Saroz'da Kaldığımız Süre Boyunca Yapılan Ortalama Harcama

	Oran(%)
200 TL ve altı	22,4
201-400 TL	21,3
401-600 TL	10,4
601-800 TL	11,2
801 TL ve üzeri	34,7
Toplam	100,0

6.2.9. Yöresel Ürünler İçin Yapılan Harcamanın Oranı

Saroz seyahatlerinde yapılan harcamalar içinde yöresel ürünler için yapılan harcama miktarına göre en fazla (48,8) 200 tl ve altı harcama yapıldığını görmekteyiz (Çizelge 6.37.). Yöresel ürünlere olan harcama miktarı oldukça düşüktür.

Çizelge 6.37. Saroz’da Kaldığınız Süre İçinde Yöresel Ürünler İçin Yapılan Harcama Miktarı

Ortalama Harcama	Oran(%)
200 TL ve altı	48,8
201-400 TL	22
401-600 TL	10,7
601-800 TL	3,6
801-1000 TL	9,5
1001 TL ve üzeri	5,4
Toplam	100,0

Çizelge 6. 38’de konaklama süresi boyunca tüm gıda harcamaları içerisinde yöresel ürünler için yapılan harcama oranı en çok % 41-60 aralığında ve %31,9 oranında olduğunu görmekteyiz. Harcamaların düşük olmasına rağmen yöresel ürünler için yapılan harcama oranı yarısı ve daha fazlası olarak cevaplanmıştır.

Çizelge 6.38. Yapılan Gıda Harcamaları İçerisinde Yöresel Ürün Harcamalarının Oranı

Harcama Oranı(%)	Oran(%)
0-20	22,3
21-40	29,3
41-60	31,9
61-80	9
81-100	7,5
Toplam	100,0

Saroz’u tekrar ziyaret etmeyi düşünüyor musunuz? Sorusuna yanıt veren 267 kişiden 266’sı bölgeye tekrar gelmek istediklerini belirtmiş sadece 1 kişi gelmek istemediğini

söylemiştir. Çizelge 6.32’de evet diyenlerin oranı %99,6 olarak görülmektedir. Bölgeden beğeni ve memnuniyet düzeyi yüksektir ve ziyaretçiler tekrar bölgeye gelmek istemektedirler.

6.2.10. Ziyaretçilerin Bölgeye Tekrar Gelme İsteği

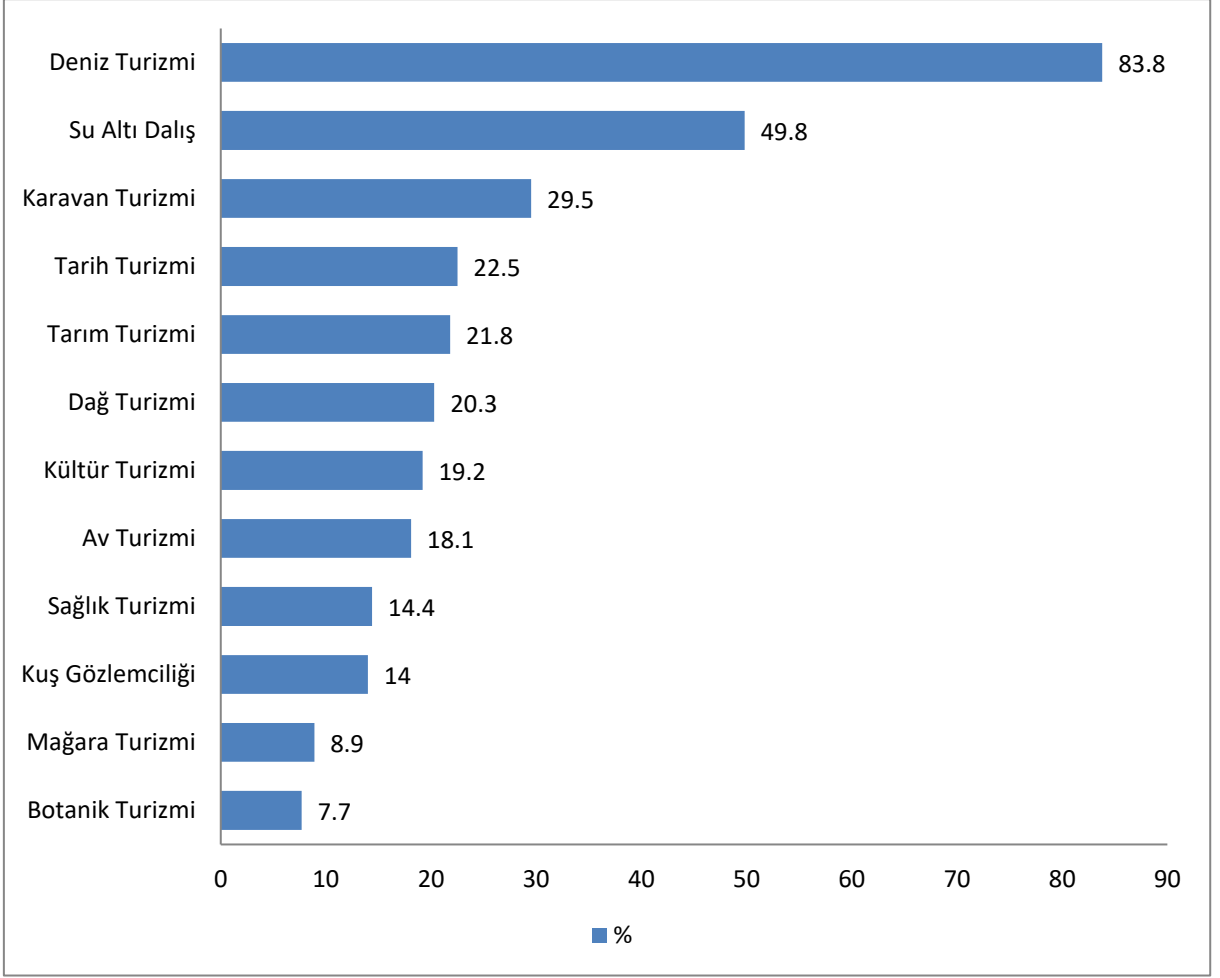
Çizelge 6.39’de bölgeyi ziyaret edenlerin, bölgede tatil yapan turizme katılan kişiler yüksek oranda (%99,6) tekrar gelmek istemektedirler. Turistlerin bölgenin bazı eksikleri ve olumsuzluklarına rağmen tekrar gelmek istemesi, turizm potansiyelinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Çizelge 6.39. Ziyaretçilerin Bölgeden Memnuniyet Oranları

Tekrar gelme isteği	Oran(%)
Evet	99,6
Hayır	0,4
Toplam	100,0

6.2.11. Saroz’da Uygulanabilecek Turizm Türleri

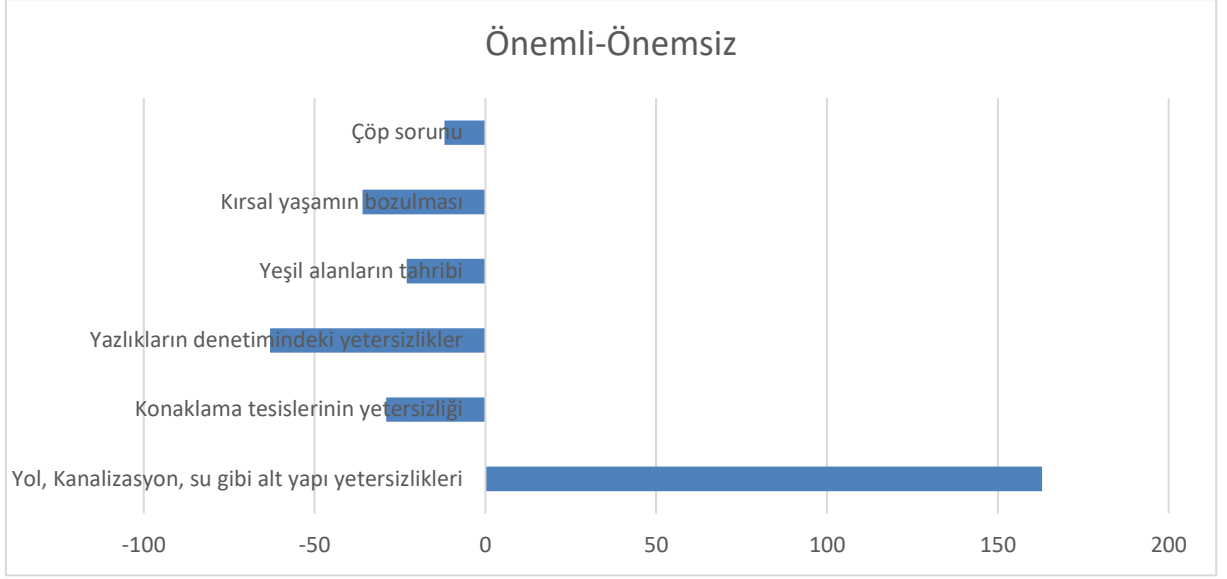
Şekil 6.8.’de turistlerin Saroz Körfezi’nde yapılması uygun gördüğü turizm türleri bulunmaktadır. Şekle göre bölgede en çok deniz turizmi uygun bulunmaktadır (%83,8). Bölgedeki uzun sahiller deniz turizmi potansiyelini arttırmakta ve insanları turizme çekmektedir. Özellikle liman çevresindeki önemli dalış noktaları, sualtı mağaralarının olması insanları bölgeye çeken diğer önemli özellik olarak tercih edilmiştir. Bölgeyi ziyaret edenler yöresel ürünler, tarım ürünlerine de ilgi göstermekte, tarım turizmini uygulanabilir bulmaktadır (%21,8). Gelecekte tarım turizm faaliyetlerinin kırsal kalkınma içinde daha fazla değerlendirilmesi gerektiği ifade edilebilir.

Şekil 6.8. Saroz Körfezi'nde Uygulanabilecek Turizm Türleri

6.2.12. Saroz Bölgesindeki Turizmde Yaşanan Sorunların Değerlendirilmesi

Şekil 6.9'da görüldüğü üzere yol, kanalizasyon, su gibi alt yapı yetersizlikleri bölgenin en önemli sorunu olarak görülürken, yazlıkların denetimindeki eksiklikler diğer faktörler içinde en önemsizi olarak görülmemektedir. Bölgede turizm faaliyetlerinin yapılması için su, elektrik, kanalizasyon, çöp gibi alt yapı eksikliklerinin giderilmesi, böylece turistlerin huzurlu bir şekilde tatillerini geçirmeleri ve bölge halkının da temel gereksinimlerinin karşılanması mümkün olacaktır.

Şekil 6.9. Bölgedeki en Önemli ve En Önemsiz Sorun (Best/Worst Analizi)

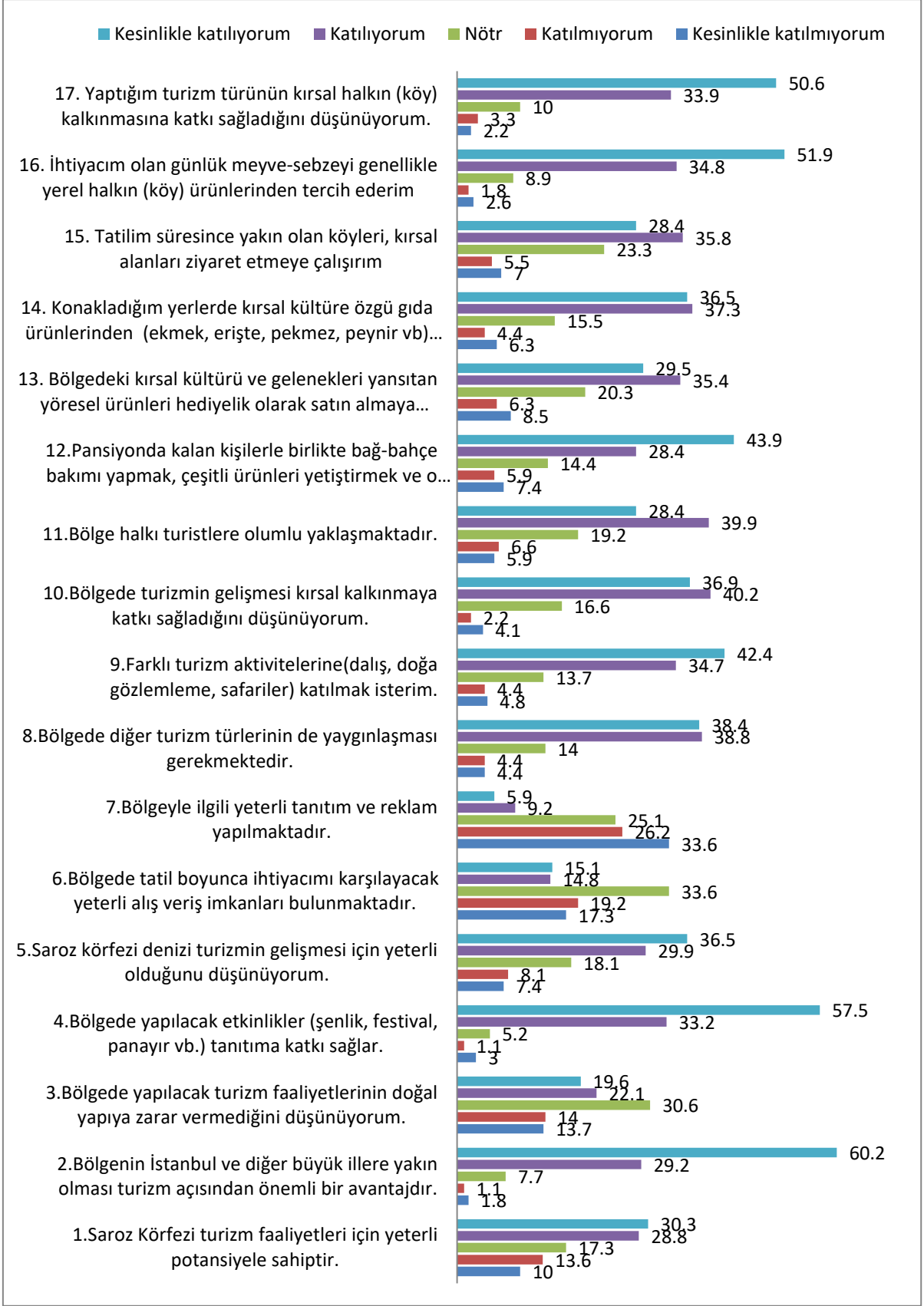
6.2.13. Bölgede Tercih Edilen Yöresel ve Geleneksel Ürünler

Bölgeye konaklamasız (günübirlik) veya konaklamalı daha uzun süreli tatillerini geçiren ziyaretçiler gıda ve geleneksel ürün satın aldıklarını belirtmişlerdir. Konaklama süresine bağlı olarak özellikle gıda ihtiyacı arttığından bölgeden gıda ürünleri satın alınmaktadır. Salça ve turşu ortalama 2 kg alınırken salça fiyatı 16 TL turşu yaklaşık 13 TL ödeme yapmaktadırlar. Bölge halkının yaptığı tarhana, pekmez, erişte gibi ürünler de tercih edilmektedir. Tarhana ortalama 2,5 kg'den 35 TL, erişte 2,3 kg.den 18,3 tl, peynir 4,3 kg.den 75,2 TL ödenmektedir. Bölgede ve çevresinde peynirin meşhur olması talebi arttırmıştır. Ortalama yoğurt 5,8 kg'den 22,9 TL.ye alınırken 2 kg reçel 21,8 TL.den alınmaktadır.

Çizelge 6.40. Turistlerin Satın Aldığı Gıda ve Geleneksel Ürünler

	<i>Gıda Ürünleri</i>	<i>Miktar (kg/tane)</i>	<i>TL</i>	<i>Geleneksel Ürünler</i>	<i>miktar</i>	<i>TL</i>
1	Salça	1,91	16,09	Yöresel el sanatları (dantel, el işi vb.)	2,33	55,83
3	Tursu	1,88	12,83	Bölgeyi simgeleyen hediyelik eşya, biblo vb.	2,70	32,41
4	Tarhana	2,51	35,20	Yöreyi tanıtıcı kitap, broşür vb.	9,58	10,22
5	Erişte	2,30	18,33	Köy ekmeği	8,40	33,43
6	Pekmez	2,00	25,25	Yöresel yemekler	7,92	83,33
8	Peynir	4,33	75,19	Sebze-meyve (belirtiniz.....)	31,67	158,45
9	Yoğurt	5,84	22,97	Diğer (bal)	2,25	39,37
10	Reçel	2,05	21,82	Diğer	4,00	15,66

Bölgede konaklama boyunca tercih edilen geleneksel ürünlerden dantel, el işi gibi el sanatları ürünleri ortalama 2,3 adet alınmakta ve 55,8 tl ödenmektedir. Fiyatın diğerlerinden yüksek olması el işçiliğine verilen değerlerin fazla olduğunu göstermektedir. Bölgeyi temsil eden hediyelik eşyalar 2,7 adet olup 32,4 tl olarak alınmakta, yöreyi tanıtan kitap, broşür 9,5 adet olup 10,2 tl verilmektedir. Bu belgeler tanıtım amaçlı genelde ücretsiz de dağıtıldığından ödenen ücret düşük çıkmıştır. Bölgeyi ziyaret edenler konaklamaları boyunca köy ekmeği almakta ortalama bu rakam 8,4 olarak bildirilmekte ve ödenen miktar 33,3 olmaktadır. Bölgede yöresel yemekler de tercih edilmekte konaklama boyunca ortalama 8 kez tercih edilmekte 83,3 tl ödenmekte, satın alınan toplam 31,6 kg'lık sebze meyveye 158,4 tl ödenmektedir. Diğer olarak belirtilen satın alınan ürünler; domates, salatalık, biber, patlıcan, elma, armut, bal, bamya, kiraz, kavun, karpuz, üzüm, şeftali, fasulye, süt, yumurta, çilek, mısır, zeytinyağı, zeytin, vişne, erik olarak ifade edilmiştir.

Şekil 6.10. Turistlerin Saroz Körfezi ile İlgili Değerlendirmeleri

6.2.14. Turistlerin Bölge Turizmine Bakış Açısı

Saroz Körfezi'ne gelen turistlerin bölge turizmine bakış açısı faktör analizi kullanılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bölgenin mevcut turizm yapısı, turizm potansiyeli, avantaj ve dezavantajlı konular bölge turizminden yararlanana turistler tarafından değerlendirilmesi istenmiştir.

Çizelge 6.41'de ankette sunulan yargılara ilişkin oluşturulan ölçeğin güvenilirliği Cronbach's Alpha ile ölçülmüştür. Hesaplanan ,798 değeri verilerin analize uygun olduğunu göstermektedir.

Çizelge 6.41. Güvenirlik Analizi

Cronbach's Alpha	N of Items
,798	17

Bölgenin turizm potansiyelini belirleyen ve etkileyen faktörler oldukça fazladır. Bölgenin büyük illere yakın olması, turizm faaliyetlerinin doğaya zarar vermemesi, bölgede yapılacak etkinliklerin, tanıtım ve reklamın artmasının, farklı turizm türlerinin bölgede uygulanmasının turizm faaliyetlerinin bölgede artmasını sağlayan önemli faktörlerdir. Saroz Körfezi'nin mevcut turizm potansiyelini ve bu potansiyeli arttıracak 17 faktör belirlenmiştir. Turistlerin bu faktörlerle ilgili yargılarını değerlendirebilmek için 5'li Likert ölçeği kullanılmıştır. (1:Kesinlikle Katılmıyorum, 2:Katılmıyorum, 3:Nötr, 4:Katılıyorum, 5:Kesinlikle Katılıyorum) Faktörler ve açıklamaları çizelge 6.33'te verilmiştir.

Belirlenen faktörlerin analize uygunluğu KMO (Örnek Denkliği Testi) ve Barlett's (Küresellik Testi) testi ile test edilmiştir. KMO değeri 0,808 bulunmuştur. Bu değer 0,50'den büyük olması verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. Değişkenler arasında korelasyonun olduğunu gösteren Barlett testi de anlamlıdır (Çizelge 6.42.).

Çizelge 6.42. Bölgenin Turizm Potansiyeline İlişkin KMO ve Bartlett Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğinin Ölçümü		,808
Bartlett'in Küresellik Testi	Yaklaşık Ki Kare	1081,350
	df	136
	Sig.	,000

Ayrıca açıklanan toplam varyansta I. faktör grubu toplam varyansın %26,213'ini, II. faktör %9,933'unu, III. faktör %7,887'ini, IV. faktör %7,501'sini olmak üzere dört faktör toplam varyansın %51,533'ini açıkladığı görülmektedir.

Çizelge 6.43. Açıklanan Toplam Varyans

Bileşen	Başlangıç Özdeğerleri			Kare Yüklemelerin Çıkarma Toplamları			Kare Yüklemelerin Dönme Toplamları		
	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	4,456	26,213	26,213	4,456	26,213	26,213	3,179	18,701	18,701
2	1,689	9,933	36,146	1,689	9,933	36,146	2,004	11,791	30,491
3	1,341	7,887	44,032	1,341	7,887	44,032	1,867	10,982	41,473
4	1,275	7,501	51,533	1,275	7,501	51,533	1,710	10,060	51,533
5	,978	5,750	57,283						
6	,943	5,547	62,830						
7	,911	5,358	68,188						
8	,815	4,791	72,979						
9	,715	4,207	77,186						
10	,659	3,878	81,063						
11	,574	3,378	84,441						
12	,537	3,158	87,600						
13	,482	2,835	90,435						
14	,470	2,764	93,199						
15	,434	2,552	95,751						
16	,394	2,317	98,068						
17	,328	1,932	100,000						

Faktör analizi sonuçlarına göre Saroz Körfezi'nde turizmi etkileyen faktörler dört ana grupta toplanmıştır. Bu faktörlerin en önemlisi turistlerin bölgedeki turizm aktivitelerine katılımı olarak belirlenmiştir. Bu faktör grubu içerisinde bölge halkının turistlere olumlu yaklaşımı, bağ, bahçede ürün toplanmasına katılım ve bunlarla el emeği (reçel, tarhana vb.) yapımına katılımı, kırsal gıda ürünleri (ekmek, pekmez vb.) satın alımı, kırsal yerleşimlerin ziyareti, geleneksel ürünlerin hediye olarak satın alınması, köylerden meyve- sebze satın alınması ve turizm hareketlerinin kırsal kalkınmayı sağlaması yer alır. II.Faktör grubu

içerisinde ise diğer turizm türlerinin yaygınlaşması farklı turizm aktivitelerinin (dalış, safariler vb.) katılma isteği, ve bu turizm türlerinin kırsal kalkınmaya fayda sağlayacağı, turizm faaliyetlerinin doğal yapıya zarar vermeyeceği ve tanıtıma katkı sağlayacağı yer almaktadır. III. Faktör grubunda bölgenin turizm potansiyelinin yüksek olması ve bölgenin büyük illere yakın olması önemli bir avantaj sağlaması, Saroz körfezi denizinin turizmin gelişmesi için yeterli ve önemli olduğu bulunmaktadır. IV. Faktör grubu ise bölgenin turizm tanıtımı ve alışveriş imkaları ile ilgili olan faktördür.

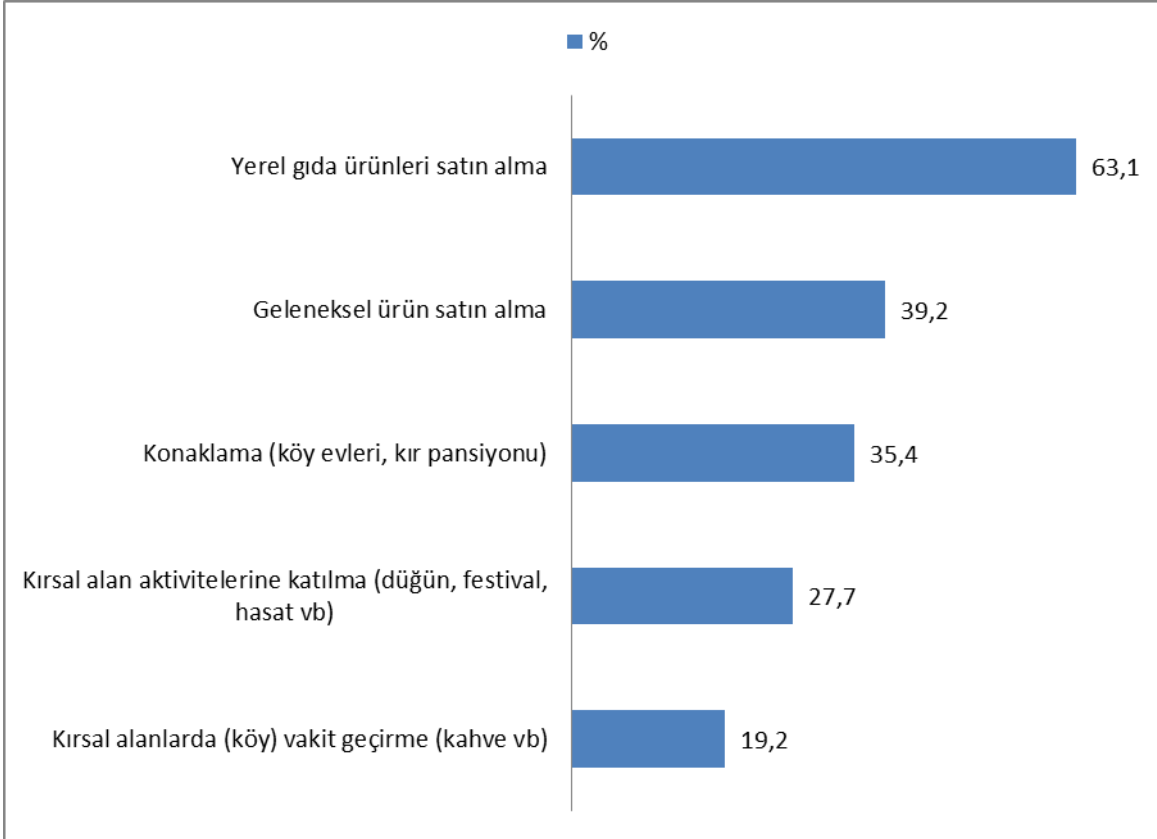
Çizelge 6.44. Döndürülmüş Bileşen Matrisi^a

	Faktörler	Bileşen			
		1	2	3	4
Aktivitelere katılım	İhtiyacım olan günlük meyve-sebzeyi genellikle yerel halkın (köy) ürünlerinden tercih ederim	,770	,023	,138	,031
	Konakladığım yerlerde kırsal kültüre özgü gıda ürünlerinden (ekmek, erişte, pekmez, peynir vb) almaya çalışırım	,724	,077	,150	,051
	Yaptığım turizm türünün kırsal halkın (köy) kalkınmasına katkı sağladığımı düşünüyorum.	,643	,048	,365	-,090
	Pansiyonda kalan kişilerle birlikte bağ-bahçe bakımı yapmak, çeşitli ürünleri yetiştirmek ve o ürünlerden reçel, tarhana, pekmez vb. yapmak beni mutlu eder.	,625	,279	-,105	-,053
	Bölgedeki kırsal kültürü ve gelenekleri yansıtan yöresel ürünleri hediyelik olarak satın almaya dikkat ederim.	,608	,321	,060	,178
	Tatilim süresince yakın olan köyleri, kırsal alanları ziyaret etmeye çalışırım	,574	,059	,372	-,015
	Bölge halkı turistlere olumlu yaklaşmaktadır.	,506	,237	-,004	,364
Alternatif turizm	Bölgede yapılacak etkinlikler (şenlik, festival, panayır vb.) tanıtıma katkı sağlar.	,128	,690	,245	-,030
	Bölgede diğer turizm türlerinin de yaygınlaşması gerekmektedir.	,137	,673	,143	-,157
	Bölgede yapılacak turizm faaliyetlerinin doğal yapıya zarar vermediğini düşünüyorum.	-,036	,538	-,001	,337
	Farklı turizm aktivitelerine (dalış, doğa gözlemleme, safariler) katılmak isterim.	,348	,508	-,135	,068
	Bölgede turizmin gelişmesi kırsal kalkınmaya katkı sağladığımı düşünüyorum.	,256	,490	,363	-,091
Turizm potansiyeli	Saroz Körfezi turizm faaliyetleri için yeterli potansiyele sahiptir.	-,006	,133	,750	,153
	Bölgenin İstanbul ve diğer büyük illere yakın olması turizm açısından önemli bir avantajdır.	,236	,069	,699	-,031
	Saroz körfezi denizi turizmin gelişmesi için yeterli olduğunu düşünüyorum.	,147	,118	,491	,340
Tanıtım	Bölgede tatil boyunca ihtiyacımı karşılayacak yeterli alışveriş imkanları bulunmaktadır.	,024	-,020	,096	,796
	Bölgeyle ilgili yeterli tanıtım ve reklam yapılmaktadır.	,041	-,052	,080	,779

Ekstraksiyon Metodu: Temel Bileşen Analizi. Döndürme Yöntemi: Kaiser Normalizasyonu ile Varimax. a. Döndürme 6 yinelemede birleşti.

6.2.15. Kırsal Kesime Katkı Sağlayan Faaliyetler

Ziyaretçilerin bölgede en fazla katıldığı faaliyet olarak yerel gıda ürünü satın alma olduğu belirtilmiştir(%63,1). Geleneksel gıda ürünleri satın alma diğer yüksek oranda belirtilen seçeneklerdendir.

Şekil 6.11. Turistlerin Kırsal Kesimde Katıldığı Faaliyetler

6.2.16. Kırsal Kalkınmaya Katkı Sağlamak İçin Yapılması Gerekenler

Çalışmada turistlerin kırsal kalkınmaya katkı sağlayabilmesi için bölgede yapılması gerekenlerin önem derecesi sorulmuş ve 7 tane seçenek verilmiştir. Bu seçenekler ‘Yerel ürün standları kurulması, köylerdeki konaklama imkanlarının artırılması, kırsal alan festivalleri düzenlenmesi, kırsal yapıların restorasyonu, kırsal kesimde park, mesire yeri vb. yerlerin artırılması, kırsal alan turları organizasyonu ve kırsal alanlarda yürüyüş, bisiklet vb. parkurların düzenlenmesi’ olarak verilmiştir.

Çizelge 6.45. Kırsal Kalkınmaya Katkı Sağlamak İçin Ziyaretçilerin Yapması Gerekenler

Önem Sırası (aldığı puan)	Frekans							Toplam Puan	Ağırlıklı ortalama
	1 (7 p.)	2 (6 p.)	3 (5 p.)	4 (4 p.)	5 (3 p.)	6 (2 p.)	7 (1 p.)	Σ (Frekans x Puan)	Toplam puan / n
Köylerdeki konaklama imkanlarının artırılması	90	39	26	26	32	23	20	1156	4,51
Kırsal alan festivalleri düzenlenmesi	24	37	50	50	36	37	21	1043	4,09
Kırsal kesimde park, mesire yeri vb. yerlerin artırılması,	19	47	42	56	33	34	25	1041	4,06
Yerel ürün standları kurulması	43	36	39	23	29	33	53	1010	3,94
Kırsal yapıların restorasyonu	25	41	36	40	43	35	36	996	3,89
Kırsal alan turları organizasyonu	21	30	39	33	48	53	32	936	3,65
Kırsal alanlarda yürüyüş, bisiklet vb. parkurların düzenlenmesi	34	25	23	28	36	41	69	874	3,41

Çizelge 6.45'e göre her bir önem sırası puanlandırılmıştır. Yedi sıralama yapılmıştır. Birinci sıraya 7 puan, ikinci sıraya 6 puan, üçüncü sıraya 5 puan, dördüncü sıraya da 4 puan, beşinci sıraya 3 puan, altıncı sıraya 2 puan ve yedinci sıraya 1 puan verilmiştir. Verilen sıralamada kırsal kalkınmayı sağlayacak en önemli etken 4,51 ortalama ile köylerdeki konaklama imkanlarının artırılması olmuştur. Her bir sıranın puanı ve frekansları çarpımının toplamı o amacın toplam puanını oluşturmuştur $((43 \times 7) + (36 \times 6) + (39 \times 5) + (23 \times 4) + (29 \times 3) + (33 \times 2) + (53 \times 1)) = 1010$. Kırsal alan festivalleri düzenlenmesi (4,09) ve kırsal kesimde park, mesire yeri vb. yerlerin artırılması (4,06), konaklamadan sonra en çok tercih edilen seçenekler olmuştur. Toplam puanın cevap veren sayısına bölünmesi ile ağırlıklı ortalama bulunmuştur $(1010/256=3,94)$.

Şekil 6.12. Kırsal Kalkınma Sağlayabilmek İçin Yapılması Gerekenler

Kırsal kalkınmaya katkı sağlayabilecek en önemli faktör köydeki konaklama imkanlarının artırılması olarak görülmüştür. Kırsal alanda festivaller düzenlenmesi, park, mesire alanlarının artırılması, yerel ürün standlarının kurulması, kırsal yapı restorasyonu, tur organizasyonu, yürüyüş, bisiklet gibi parkurların düzenlenmesi birbirine yakın önem derecesinde kırsal kalkınmayı sağlayan etkenler olarak görülmüştür. Çizelge 6.45'te hesaplanan ortalamalarda aynı sonuç görülmektedir.

6.2.17. Saroz Bölgesine Gelen Turistlerin Ziyaret Amaçlarına Göre Bölümlenmesi

Turizm yatırımlarının doğru biçimde yapılabilmesi gelen ziyaretçilerin profilinin bilinmesi ile doğru orantılıdır. Farklı karakteristikler ve isteklere sahip ziyaretçilerin profili bilindiği takdirde onları cezbedecek yatırımların ve faaliyetlerin yapılması kolaylaşacaktır. Bu sayede giderek gelişen bir turizm davranışı ortaya çıkacaktır.

Bu amaçla Saroz bölgesine gelen turistlerin, ziyaret amaçları sorulmuştur. Elde edilen bilgilere göre oluşan bölümlenmede kişilerin sosyo-ekonomik özellikleri de dikkate alınmıştır.

Çizelge 6.46'da turistlerin Saroz Bölgesine gelme amaçlarını ölçmek için soru örneği verilmiştir. Ziyaretçi bölümlenmesinin yapılması için çok değişkenli analiz teknikleri uygulanmıştır. Buna göre öncelikle faktör analizi uygulanarak geliş sebepleri daha az sayıda faktöre indirgenmiştir. Faktör analizi sonucunda elde edilen faktör skorları önce hiyerarşik kümeleme analizi kullanılarak temelde kaç küme olabileceği öğrenilmiş, ardından da k-ortalama kümeleme analizi kullanılarak küme üyelikleri belirlenmiştir. Belirlenen bu

üyeliklere göre yapılan bölümlere ayırım analizi ile test edilerek sonuçların tutarlı olması sağlanmıştır. Belirlenen bölümler için turistlerin demografik ve sosyoekonomik yapıları değerlendirilmiştir.

Çizelge 6.46. Saroz bölgesine geliş sebepleri

Denize Girmek	1	2	3	4	5
Piknik Yapmak	1	2	3	4	5
Doğa Yürüyüşü (Trekking)	1	2	3	4	5
Fotoğrafçılık	1	2	3	4	5
Kuş Gözlemleme	1	2	3	4	5
Kampçılık	1	2	3	4	5
Bisiklet gezisi	1	2	3	4	5
Eğlence	1	2	3	4	5
Balıkçılık	1	2	3	4	5
Geleneksel ve Doğal Köy Yaşamını Gözlemlemek	1	2	3	4	5
Avcılık	1	2	3	4	5
Sağlık Nedenleri (Temiz hava, su kaynakları vb. sebepler)	1	2	3	4	5
Yeme-içme	1	2	3	4	5
Antik bölgeler (tarihi yapılar, Enez)	1	2	3	4	5
Su altı etkinlikleri (dalış, su altı fotoğrafçılığı)	1	2	3	4	5

Öncelikle ankette kullanılan ölçeğe güvenilirlik analizi uygulanarak verilen faktör analizine uygunluğu test edilmiştir. Buna göre Cronbach's Alpha (α) değeri 0,834 gibi oldukça iyi bir değer çıkmış ve veriler faktör analizine uygundur.

Çizelge 6.47. Güvenilirlik analizi

Cronbach's Alpha	N of Items
,834	15

Çalışmada sorulan 15 yargıya faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizinin tutarlılığı için Barlett testi ve Kaiser Meyer Olkin (KMO) ölçüsüne bakılmıştır. Çalışmada bu değer KMO=0,811 bulunmuştur.

Çizelge 6.48. KMO ve Barlett's Testi Faktör Analizi

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğinin Ölçümü	,811	
Bartlett'in Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare	1129,629
	df	105
	Sig.	,000

Uygulanan faktör analizine göre değişkenler 4 faktörde toplanmıştır. Faktör analizinde varimax rotasyonu kullanılmıştır. 4 faktörün toplam varyansı açıklama oranları sırasıyla; %17,329, %14,910, %14,403 ve %10,883 bulunmuştur (Çizelge 6.49).

Çizelge 6.49. Açıklanan Toplam Varyans

Bileşen	Başlangıç Özdeğerleri			Kare Yüklemelerin Çıkarma Topamları			Kare Yüklemelerin Dönme Topamları		
	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	4,642	30,949	30,949	4,642	30,949	30,949	2,599	17,329	17,329
2	1,454	9,693	40,641	1,454	9,693	40,641	2,237	14,910	32,239
3	1,413	9,418	50,059	1,413	9,418	50,059	2,161	14,403	46,643
4	1,120	7,466	57,525	1,120	7,466	57,525	1,632	10,883	57,525
5	,956	6,372	63,897						
6	,894	5,962	69,859						
7	,697	4,645	74,504						
8	,644	4,295	78,799						
9	,605	4,035	82,834						
10	,550	3,669	86,503						
11	,497	3,311	89,814						
12	,464	3,097	92,910						
13	,388	2,585	95,495						
14	,355	2,369	97,864						
15	,320	2,136	100,000						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Açıklanan varyans %60'a yakın olduğu için sosyal bilimlerde kabul edilen bir sonuçtur (Yıldız vd. 2012). Faktör analizi sonucunda oluşan döndürülmüş bileşen matrisi de çizelge 6.50'de verilmiştir. Bu çizelgede her bir faktör, içinde barındırdığı değişkenlere göre adlandırılmıştır.

Çizelge 6.50. Döndürülmüş Bileşen Matrisi

		Bileşen			
		1	2	3	4
Özel ilgi turizm aktiviteleri	K14 Bisiklet gezisi	,738	,072	-,084	,251
	K11 Fotoğrafçılık	,734	,099	,128	,056
	K12 Kuş Gözlemleme	,644	,188	,418	-,106
	K13 Kampçılık	,616	,015	,404	,134
	K10 Doğa Yürüyüşü	,467	,442	,087	,289
Sağlık ve kültürel aktiviteler	K19 Sağlık Nedenleri	-,030	,799	,100	-,029
	K20 Yeme---içme	,126	,759	,000	,200
	K21 Antik bölgeler	,471	,542	,270	,006
	K17 Geleneksel ve Doğal Köy Yaşamını Gözlemlemek	,143	,516	,472	,046
Avlanma ve Sualtı	K16 Balıkçılık	,156	,237	,759	,087
	K18 Avcılık	,031	,091	,758	,000
	K22 Su altı etkinlikleri	,333	-,085	,543	,268
Deniz ve eğlenme	K8 Denize Girmek	-,058	-,062	,102	,793
	K15 Eğlence	,270	,139	-,023	,652
	K9 Piknik Yapmak	,172	,350	,175	,527

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.a.

Rotation converged in 7 iterations

Buna göre, bisiklet gezisi, fotoğrafçılık, kuş gözlemleme, doğa yürüyüşü gibi yargılar “özel ilgi turizm aktiviteleri” olarak adlandırılmıştır. Geleneksel ve doğal yaşam gözlemlemek, yeme-içme, sağlık nedenleri “sağlık ve kültürel aktiviteler”, avcılık-balıkçılık ve su altı “avlanma ve sualtı”, denize girmek, eğlence ve piknik yapma “deniz ve eğlenme” amaçları olarak adlandırılmıştır.

Faktör analizi ile elde edilen 4 faktör skoruna birimlerin kümelere ayrılmasını sağlayabilmek amacıyla kümeleme analizi yapılmıştır. Bu amaçla öncelikle hiyerarşik kümeleme yöntemi (ward’s metodu) kullanılarak 4 faktörün 2 kümeye ayrılabilceği sonucuna varılmıştır. Bu sayede oluşturulacak küme sayısı ile ilgili ön bilgi elde edilmiştir. Çalışmada gereken küme sayısına karar verebilmek için de hiyerarşik olmaya K-Ortalamlar yöntemi kullanılmıştır.

Faktörlerin küme oluşumundaki etkisi tek yönlü varyans analizi kullanılarak açıklanmaya çalışılmıştır (Çizelge 6.51.)

Çizelge 6.51. ANOVA Sonucu

	Küme		Hata		F	Sig.
	Mean Square	df	Mean Square	df		
Özel ilgi turizm aktiviteleri	47,327	1	,828	269	57,174	,000
Sağlık ve kültürel aktiviteler	9,861	1	,967	269	10,197	,002
Avlanma ve sulatı	,322	1	1,003	269	,321	,572
Deniz ve eğlenme	105,088	1	,613	269	171,416	,000

Çizelge 6.51’den de görüleceği gibi 4 faktörün 3’ü kümelerin oluşumunda anlamlı etkiye sahiptir. Nihai küme merkezleri de çizelge 6.52. ’de verilmektedir.

Çizelge 6.52. Nihai Küme Merkezleri

	Kümeler	
	1 (n=91)	2 (n=180)
Özel ilgi turizm aktiviteleri	,58774	-,29714
Sağlık ve kültürel aktiviteler	-,26828	,13563
Avlanma ve sualtı	,04846	-,02450
Deniz ve eğlenme	-,87580	,44277

Bu sınıf merkezleri ve faktörler göz önüne alınarak oluşan 2 küme adlandırılmıştır. Buna göre;

1. Kümede “özel ilgi turizm aktiviteleri” ve “avlanma ve sualtı” faktörleri için puan ortalamaları yüksektir. Burada yer alan bireyler diğer kümedeki bireylere göre söz konusu amaçlar için Saroz bölgesine gelmektedirler. Bu küme “**Macera ve Av Turistleri**” olarak adlandırılmıştır.
2. Kümede ise kültürel aktiviteler, deniz turizmi ve eğlence amaçlı gelen bireyleri göstermektedir. Bu küme de “**Deniz ve Kültür Turistleri**” olarak adlandırılmıştır.

Kümeleme analizi sonuçların göre oluşan kümelerdeki turistlerin grup üyeliklerine ilişkin atamaları doğru bir şekilde yapabilmek adına diskriminant analizi yapılmıştır.

Diskriminant analizinin uygulanabilmesi için eşit kovaryans, çoklu bağlantı olmaması ve normal dağılım gerekmektedir (Yıldız vd, 2012). Grupların kovaryansları eşit olmadığı durumlarda “karesel ayırım analizi (quadratic discriminant analysis)” uygulanmaktadır (Sangün, 2007). Eşit kovaryans varsayımı Box’s M istatistiği ile test edilmektedir. Çalışmada Box’s M değeri önemli çıktığı için Karesel ayırma analizi uygulanmıştır (Çizelge 6.53).

Çizelge 6.53. Box's M Testi

Box's M		48,093
F	Approx.	4,719
	df1	10
	df2	157076,988
	Sig.	,000
Eşit popülasyon kovaryans matrislerinin boş hipotezini test eder.		

Birinci fonksiyonun Kanonik Korelasyon değeri 0,776'dır. Modeldeki değişkenlerin toplam varyansı açıklaması açısından bu değerlerin büyük olması önemlidir (Çizelge 6.54).

Çizelge 6.54. Özdeğer İstatistiği

Fonksiyon	Özdeğer	Varyans %	Kümülatif %	Kanonik Korelasyon
1	1,514 ^a	100,0	100,0	,776
a. Analizde ilk 1 kanonik ayırma fonksiyonu kullanılmıştır.				

Wilk's Lambda değerinin anlamlı olması oluşturulacak karesel ayırma fonksiyonunun ayırt edici gücünün de anlamlı olacağını göstermektedir (Hurma, 2007). Çizelge 6.55'te de görüleceği gibi bu değer anlamlıdır.

Çizelge 6.55. Wilks' Lambda

Fonksiyon(lar) Testi	Wilks' Lambda	Ki-Kare	df	Sig.
1	,398	246,133	4	,000

Ayrırma analizinin başarısı doğru sınıflandırma yüzdesi olup bu rakam ne kadar yüksekse yapılan ayırma işlemi o kadar doğru olmaktadır. Çizelge 6.56'da sınıflandırma sonuçları verilmiştir. Çizelgeye göre 1. kümeye dahil edilen turistlerin %98,9 oranında, 2.kümeye dahil edilen turistlerin %97,8 oranında doğru olarak sınıflandırılmıştır. Karesel ayırma fonksiyonunun doğru sınıflandırma oranı %98,2'dir.

Çizelge 6.56. Sınıflandırma Sonuçları

		Küme Vaka Sayısı	Tahmin Edilen Grup Üyeliği		Toplam
			1	2	
Orijinal	Sayma	1	90	1	91
		2	4	176	180
	%	1	98,9	1,1	100,0
		2	2,2	97,8	100,0

a. Orijinal gruplanmış vakaların% 98,2'si doğru sınıflandırılmıştır.

Yapılan analizler sonucu Saroz körfezini ziyaret eden turistler temel olarak 2 farklı profilden oluşmaktadır. Bunlardan ilki, “Macera ve av turistleri”, diğeri ise “Deniz ve kültür turistleri”dir.

Bölümlendirme işleminin bir sonraki aşaması da kümeleme ve ayırma analizi sonuçlarına göre belirlenen grup üyeliklerine her bir kümede yer alan turistlerin bağlı olarak çizelge 6.57’deki nitelikler açısından profilinin çıkarılmasıdır. Profil özelliklerinde önemli olan değerler verilmiştir.

Çizelge 6.57. Profil Özelliklerine Göre Turistlerin Gruplanması

Nitelikler	Macera ve av turistleri	Deniz ve Kültür Turistleri
Cinsiyet	%50,5 Kadın	%52,8 Erkek
Meslek	%16,5 Serbest meslek, %31,9 Öğrenci	%17,8 Memur, %17,2 İşçi, %17,8 Serbest meslek
Yaş grupları	%45 19-29 yaş grubu, %18 50 yaş üzeri, yaş ortalaması 34	%38,1 19-29 yaş grubu, %38,7 30-49 yaş grubu, yaş ortalaması 35
Eğitim durumu	%25,3 Lise, %63,7 üniversite ve üstü	%39,7 Lise, %48,6 Üniversite ve üstü
Gelir grupları	Aylık Gelir ortalaması: 1797,5 tl	Aylık Gelir ortalaması: 2491,2 tl
Mekan Tercihi	Geleneksel mekan: %65,9 Modern mekan: %34,1	Geleneksel mekan:%48,6 Modern mekan: %51,4
Yerel ürün harcama miktarı	Ortalama 344,46 tl	Ortalama 492,8 tl
Konaklama Tercihi (istekli olduğu)	Pansiyon: %42,9 Köy evi: %23,4 Otel: %28 Yazlık: %33,6	Pansiyon: %57,1 Köy evi: %76,6 Otel: %72 Yazlık: %66,4

Çizelge 6.57’de iki ayrı grubun profil özellikleri verilmiştir. İlk grubu macera ve av turistleri (su altı etkinlikleri) olarak ifade edilen; bisiklet, kampçılık, doğa fotoğrafçılığı, yürüyüş ile av, balıkçılık ve su altı faaliyetleri oluşturmaktadır. Bu grubun profil özellikleri

cinsiyet oranlarının yakın olması (%50,5 kadın), meslek grubunun çoğu öğrenci (%31,9) ve serbest meslek (%16,5)'ten oluşmasıdır. Yaş ortalamasının 34 olması ve %45'ini 19-29 yaş grubu oluşturması nedeniyle genç turistlerin macera ve av amaçlı ziyaretleri tercih ettiği görülmektedir. %63,7'si üniversite ve üstü mezunudur. Gelir grubu 2. gruba göre düşüktür (1797,5 tl) ve çoğunlukla geleneksel mekanları (%65,9) tercih etmektedirler ve ortalama yerel ürün harcamaları 344,46 tl'dir. Genellikle pansiyonda (%42,9) ve yazlıklarda (%33,6) kalmayı tercih etmektedirler.

İkinci grupta deniz ve kültür turizmini (sağlık, yüzme, yeme içme, tarihi alanlar ve doğal hayatı gözleme, piknik yapma, eğlence) tercih eden turistlerden oluşmaktadır. İkinci grubun profilinde çoğunlukla erkekler, 35 yaş ortalaması ile memur (%17,8), işçi (%17,2) ve serbest meslek sahibi (%17,8) kişilerden oluşmaktadır. Ortalama gelirleri 2491,2 TL yaptıkları tatil harcamalarında yerel ürünlerin ortalaması 492,8 tl olmuştur. En fazla köy evinde %76,6, otel: %72, yazlık: %66,4 ve kalmayı tercih etmektedirler. Modern mekanlarda kalmayı tercih edenlerin oranı %51,4'dir. İlk grubu diğer gruba göre daha fazla doğada vakit geçirmek isteyen, daha az geliri olan ve daha az geleneksel ürün satın alan, üniversite mezunu daha fazla olan kişilerden oluşmaktadır. İkinci grup ise, daha fazla gelire sahip ve daha çok yüzme, yeme içme, eğlence gibi amaçlarla ziyaret eden kişilerden oluşmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada turistlere ve yerel halka bölgenin sorun ve önerileri sorulmuştur. Belirlenen sorun ve öneriler aşağıda açıklanmıştır. Araştırmada bölgeyle ilgili belirlenen sorunları aşağıdaki gibi özetlenebilir;

- Alt yapı sorunları; yol-ulaşım sorunu (yolların bozuk olması, stabilize sahil yolları, otobüs seferlerinin, ulaşım imkanlarının az olması, park yeri sorunu), içme suyu sorunu (su kesintilerinin fazla olması), kanalizasyon, internet sorunları, aşırı kalabalık sorunu, sinek vb. haşeratların sorunu,
- Üst yapı sorunları; konaklama- yeme-içme yeri sorunu (Konaklama tesis azlığı, pahalı olması, yeme içme mekanlarının az ve pahalı oluşu), çarpık yapılaşma, inşaat alanlarının fazlalığı nedeniyle doğa tahribatı ve görüntü kirliliği, plajlardaki düzensizlik, plansızlık sorunu, kontrolsüz büyüme, denetimsiz yapılaşma, sit alanlarının imara açılması, konut kiralama denetimsizlik
- Çöp sorunu, çevre kirliliği, deniz kirliliği, çevre ve temizlik bilincinin olmaması, doğa ve denizin korunmaması, halkın ilgisizliği, bölgedeki taş ocaklarının doğaya zarar verip tahrip etmesi, Yayla limanının kumsala zarar vermesi, kanalizasyonun deniz ve derelere verilmesi, kırsal yaşamın bozulması, köylünün yeşile tarla açması ve tarla alanlarının satışı, ormanların tahribi,
- Yetersiz turizm yatırımları, genç nüfus göçü fazla olması, iş bulma sorunu, yerli girişimci eksikliği,
- Alış veriş imkanlarının kısıtlı olması, eğlence alanlarının eksikliği, rekreasyon alanlarının azlığı, sosyal tesis azlığı,
- Reklam, tanıtım eksikliği,
- Yöresel Gıda ürünlerinde sağlık ve fiyat konusunda denetim eksikliği, yerel gıda ürünlerinin azlığı ve pahalılığı,
- Gürültü kirliliği,
- Güvenlik sorunu,
- Sosyal hizmetlerin, aktivitelerin eksikliği, sağlık hizmetleri eksikliği,
- Atıl binaların değerlendirilememesi,

Öneriler aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Yol yapımı, yolların genişletilmesi, çift yol yapılması, yolların sezon dışı zamanlarda yapılması, ulaşımın ucuz olması, merkezi ilçelerden daha sık (minibüs, otobüs) sefer

düzenlenmesi, yollarda uyarı levhaları eksikleri giderilmesi, belirli yerlerde nüfus yoğunlaşması önlenmesi, su depoları artırılması, şebeke suyu bağlanması, Saroz körfezinde sadece belirli yerler değil (Erikli, Yayla, Enez) tümüne turizmin yayılması,(Gökçetepe, Sazlıdere), temiz su şebekesi kurulmalı, arıtma sistemlerinin yapılması, sulama projelerinin faaliyete geçirilmesi, yolların düzeltilmesi, yürüyüş yollarının düzenlenmesi, yol ağlarının turizmle ilgili düzenlenmesi, asfalt ve köprü yapımı, ulaştırma araçlarının artırılması, karayolları ve köy hizmetlerinin yol yapımı için birlikte çalışması,

- Konaklama fiyatlarının makul seviyeye çekilmesi, emlak işletmelerinin artırılması ve faaliyetlerinin düzenlenmesi, konaklamada belirli bir düzen, ikincil konutlarda denetim sistemi sağlanmalı, sahil düzeni için belli kurallar konulması ve denetim sağlanması, yerleşim yerlerinde imar düzenlemelerinin yapılması, plajlara, tuvalet, duş ve soyunma kabinleri yapılması, şezlong, şemsiye imkanları sağlanması, günübirlikçiler için imkanların artırılması, plajdaki kayıkların belirli bir alana çekilmesi, topluca durabilecekleri kayık barınağı olması, tarihi ve doğal dokunun korunması, pansiyon vb. konaklama alanları tamamlanmalı, restoran, yeme içme işletmeleri artırılması, yol güzergahlarında dinlenme tesisleri, benzinlik artırılması, yapılması,
- Çöpler daha sık toplanması, atık toplama merkezi yapılması, günlük plaj temizliği yapılması, sahillerdeki çadır gibi kötü yapılaşmanın önlenmesi (özellikle Mecidiye-Erikli arası) çöp konteynırlarının artırılması, arıtmaların yapılması, sahillerin temizlenmesi, sinek vb. haşeratların ilaçlanması, çevre düzenlenmesi yapılması,
- Yatırımların teşvik edilmesi, motel, tatil kamplarının artırılması, turistik tesisler yapılması, iş imkanlarının artırılması, turizm yatırımlarının artırılması, turizm istihdamının yaratılması, ev hanımlarının turizm sektörüne katılması, yerli girişimciler desteklenmesi, köylünün ürettiği ürünün değeri artırılması, kamu ve özel kesimin işbirliği sağlanması, turizmde kooperatifleşmenin sağlanması,
- Hediyeelik eşya satış yeri, halk pazarı yapılması veya artırılması, festivaller düzenlenmesi veya artırılması, çay bahçeleri, parklar, piknik alanlarının artırılması, kamp, piknik yerleri sayısı artırılması, bisiklet yolları düzenlenmesi, bisiklet kiralamanın artırılması, yürüyüş yolları yapılması, doğal ortamda yapılan özel ilgi turları (resim, doğa gözlemciliği), tarım turizmi ve kuş gözlemciliği, balık avcılığı gibi faaliyetlerin seyahat acentalarının organize edilmesi ve geliştirilmesi, sosyal hizmetlerin artırılması, düğün salonu, spor salonu yapılması, festival, konser gibi sosyal aktiviteler düzenlenmeli,
- İnternet reklam ve tanıtımları artırılmalı,

- Üretim koşulları ve fiyatları denetlenmeli, yerli halka satış yapabilmeleri için yer vermeleri, teşvik edilmesi gerekir,
- Yöre halkının turizm ve çevre konusunda eğitilmesi, kumsalların ve denizlerin temizlenmesi, doğal alanların ve tarım alanlarının tahribatı ve betonlaşmasının önlenmesi, ormanların tarla alanına açılmasının, tahribatının önüne geçilmeli, il özel idaresinin ve belediyenin ortaklaşa tarihi alanların restorasyon çalışmalarının yapılması, çevre düzenlemesi ve kıyıların restorasyonu gerekliliği, İbrice limanı taş ocaklarının tamamen kaldırılması, Yayla limanının yeniden yapılması, denizlerde özellikle balıkların üreme yerlerinde trolle avcılığın önlenmesi, sahildeki sit alanlarının korunması,
- Eğlence alanlarının yerleşim merkezi dışına taşınması,
- Özel ve devlet kolluk kuvveti denetimlerinin artırılması,
- Sağlık eksikleri giderilmesi, aile hekimi, acil hizmet veren sağlık merkezleri oluşturulması,
- Özel ve muhtarlığa ait atıl binaların bayan girişimcilerin kullanması için değerlendirilmesidir.

Türkiye’de kırsal alanın istihdamında tarım sektörünün payı düşüktür. Son yirmi yılda tarım istihdamının oranı yaklaşık %50 düşmüştür. Ancak her dört kişiden biri tarım sektöründe çalışmaktadır. Kadınlar ücretsiz aile işçisi iken yoksulluk oranı kırsal alanlarda daha fazladır (Olhan 2011). Kadınların özellikle tarım sektöründe ücretsiz işgücü olarak görülmesi kalkınmayı olumsuz etkilemektedir. Kırsal alanda gerçekleştirilen turizm faaliyetleri bölge halkına hem ek iş potansiyeli sağlarken, kadın istihdamını da arttırmaktadır.

Çalışmada Saroz Körfezi’ne ziyaretler gerçekleştirilmiş, burada yaşayan yerel halk ve turistlerle görüşülmüştür. Yerel halkın 55 yaş üstü yaşı oranı yaklaşık %46 olarak bulunmuştur. Halkın ortalama geliri 1584,81tl’dir. Genç nüfusun azlığı ve gelirin düşüklüğü göç olgusunun yüksek olduğu çalışma sonucundan ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de Ege denizinin kuzeyinde konumlanmış Saroz Körfezi denizi otoepürasyon denilen, yılda iki kez gerçekleşen dip ve yüzey su akıntılarıyla kendini temizleyen nadir denizlerdendir. Ayrıca bölgede sahile yakın yerlerde yerleşim ve sanayi tesislerinin bulunmaması kirlenmeyi önlemiştir. Ancak mevsimsel özelliklerden dolayı deniz suyu çabuk soğumakta bu nedenle turizm sezonu birkaç aya sıkışmaktadır. Temmuz ve ağustos aylarında özellikle Erikli, Yayla, Güneyli köyü sahilleri ve çevresindeki köy sahillerinde nüfus yoğunlaşması yaşanmaktadır. Bu nedenle sahillerin çevresinde alt ve üst yapı sıkıntılarının

yanında, çevresel stres ve baskı söz konusudur. Bölgede turizm faaliyetleri planlanırken ve en önemlisi uygulama aşamasında taşıma kapasitesi gözetilmelidir. Yoğunlaşmanın olduğu bu alanlar dışında diğer kıyı yerleşimlerine turizm faaliyetleri planlanırken ve uygulanırken turistik hareketlerin getireceği doğal kaynaklara yönelik tehditlerin göz önünde tutulması gerekir. Saroz Körfezi 2010 yılında Bakanlar Kurulu Kararıyla Özel Çevre Koruma Bölgesi kabul edilmiştir. Ayrıca Erikli plajı 2014 yılında mavi bayrak almaya hak kazanmıştır. Ancak İbrice Limanı dalış merkezleri yakınında bulunan taş ocaklarının doğal alanları zarar vermesi, bölgedeki verimli tarım alanlarının satılmasıyla konut yapımına açılması, çevre temizlik düzenlemelerinin yapılmaması gibi olumsuzluklar bölge turizmini tehdit etmektedir.

Orman arazisinin fazla olması nedeniyle keçi yetiştiriciliği fazla yapılmaktadır. Sulanabilir arazinin fazla olmaması ve buna bağlı olarak mera alanlarının yetersizliği nedeniyle koyun yetiştiriciliği fazla yapılmamaktadır. Büyükbaş hayvan olarak boz step ırkı sayısı çok az olduğundan devlet destekleme vermektedir. Keşan'ın 2008 yılında coğrafi işaretli ürün olarak tescillenmiş satır eti kıvırcık koyundan yapılmaktadır. Kıvırcık koyun ırkı da sayısı azalmıştır. Bölgede hayvancılığın ve gastronomi turizminin sürdürülebilmesi için yerli ırkın koruma altına alınması gerekir. Hayvancılıkla birlikte süt ve süttten elde edilen ürünler, özellikle yöresel ürünler üretim ve pazarlaması teşvik edilmelidir. Bölgede özellikle peynir meşhurdur. Bölgenin meşhur olan diğer yiyecekleri ciğer sarması, akıtma, badem ezmesi, lokma, tarhana, borani, kaçamak, satır ettir. Gastronomi turizmi açısından değerlendirilmesi gereken lezzetlerdir ayrıca yerel kültürün korunmasında önemli değerlerdir.

Yerel halkın tarım ürünleri, geleneksel gıda ürünleri ve el sanatları ürünlerinin tanıtım ve satışını yapabilecekleri yerel pazarların kurulması var olan stanların geliştirilmesi gerekir. Ancak üretimhane ve pazarların bunların en başta hijyen ve fiyat konularında denetiminin sağlanması kültürel değerlerin yozlaşmaması açısından gereklidir.

Belirli noktalara olan yoğunlaşmanın Enez'den Gelibolu sahillerine kadar tüm Saroz Körfezine yayılması, böylelikle taşıma kapasitesi sorunlarının önüne geçilmesi, bölgede turizm faaliyetlerinin planlı bir şekilde yürütülmesi açısından önemlidir. Bölgede turizm sezonunu uzatmak için bölgedeki turizm türlerini arttırmak ve paralelinde turizm yatırımlarını arttırmak gereklidir. İnsanları bölgeye çekebilecek turizm aktivitelerinin geliştirilmesi turizm potansiyelini arttıracaktır. Bölgede turizm faaliyetleri sadece denize girmeye indirgenmemeli, piknik, kamp ve karavan alanlarının arttırılması, aletli-aletsiz dalış turizmi için

düzenlemelerin yapılması, trekking, sportif olta balıkçılığı, rüzgar sörfü, kırsal turizm faaliyetlerinin uygulanması gereklidir. Türksoy ve Altinel (2017) Pegasus Windsurf Ligi yarışması 2008’de Erikli sahilinde yapılmıştır. Keşan Belediyesine bağlı ve Yelken ve su sporları klübü kurulmuştur eğitim vermektedir. Ayrıca Keşan Belediyesi’nin yürüttüğü ESTAB (Edirne Saroz Turizm Merkezi Altyapı Hizmet Birliği) projesiyle trollerin engellenmesi, balıkçılığın geliştirilmesi ve dalış turizmi başta olmak üzere su sporlarının artırılması ve turizmin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Proje kapsamında Nusret Mayın Gemisine benzeyen bir gemi Saroz açıklarına batırılmıştır. Dalış görseliğini arttırmak için bir takım heykeller (Seyit onbaşı heykeli, toplar figürler), resifler oluşturularak hem su altı canlılarına yaşam alanı yaratmak hem de dalgıçlar için renkli manzaralar elde edilmesi sağlanmıştır. Bölgede birçok sahil bulunmaktadır. Çanakkale Gelibolu ilçesine bağlı Adilhan, Kocaçeşme, Koruköy, Bolayır, Ocaklı, Güneyli, Yeniköy, Edirne’nin Keşan ilçesine bağlı Gökçetepe, Mecidiye, Erikli, Danişment, Yayla, Enez ilçesine bağlı Karaincirli, Vakıf, Gülçavuş, Sultaniçe ve Enez plajlarıdır. İbrice limanı yakınlarındaki Kale koyu ve Uzunkum Saroz’un güzel plajlarından. Kıyı-deniz turizmi açısından özellikle yazın yoğunluk yaşanmaktadır. Bölgede yüzme, sportif olta balıkçılığı, rüzgar sörfü (Erikli, Gülçavuş plajları çevresinde), dalış turizmi (daha çok Sazlıdere -Üç Adalar, Gökçetepe, Mecidiye -İbrice, Erikli, Danişment’te) yapılmaktadır.

Bölgede atıl durumda bekleyen tesislerin yeniden işletilmesi (Danişment, Vakıf) ve plajlarla ilgili düzenlemelerin yapılması önemlidir. Özellikle günübirlikçiler için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekir. Şezlong, şemsiye, duş ve tuvalet yerleri, araç park alanları imkanları sağlanmalıdır.

Gala gölü Saroz Körfezi’ne yakın kuş gözlemciliği (ornitoloji), kamp karavan turizmi, sportif olta balıkçılığı, doğa fotoğrafçılığı, trekking gibi özel ilgi turizm türlerinin potansiyeli yüksek milli parktır. Gölde Meriç nehrinden kaynaklanan kirlenmelerin önüne geçilmesi, gölün sürdürülebilir kullanılması açısından önemlidir. Böylece bölgenin turizm potansiyelinin artırılması için planlamaların yapılması önemlidir. Erikli ve Vakıf sahilindeki Lagün göllerde farklı kuş türleri kuş gözlemciliğine imkan vermektedir. İbrice Limanı Türkiye’nin önemli dalış noktalarından biridir. Sualtı mağaraları, yapay resifleri ve gemi batığıyla birçok dalış okulunu çevresine çekmekte, eğitim amaçlı veya profesyonel dalışlar yapılmaktadır. Limanın yanında bulunan Uzunkum, önemli plajlardan biridir. Ancak yol ve diğer düzenlemeleri yapılmamıştır. Bölgede bulunan taş ocakları doğayı tehdit etmektedir. Ayrıca dalış eğitim

okullarının veya bölgeye dalış için gelenlerin ihtiyacını karşılayacak konaklama, yeme içme alanları kısıtlıdır Bölgenin İstanbul, Tekirdağ, Çanakkale gibi illere ve sınır kapılarına yakın olması turizm potansiyelini arttırmaktadır.

Bölgenin reklam ve tanıtımı eksikliği giderilmeli internet kaynakları doğru ve tarafsız bilgilerle turistlerin turizm işletmelerine ulaşmalarını ve bölge turizmi hakkında bilgi almalarını kolaylaştırmalıdır. Erikli sahilinde 2016 yılında ilk kez düzenlenen festival geleneksel hale getirmeli böylelikle daha fazla katılım ve reklam yapılmalıdır. Tüm bu tanıtımlarda ziyaretçilerin aklında kalacak sembollerin kullanımını önemlidir. Örneğin, Çekmez (2009) tarafından belirtildiği üzere Keşan tarihinde var olduğu bilinen Keşan Belediyesinin ambleminde kullanılan yel değirmenleri sembolü reklam ve tanıtımlarda kullanılmalıdır.

Türksoy ve Kubaş (2016) belirtildiği gibi Saroz Körfezinde bisiklet turları ve doğa yürüyüşleri düzenleyen dernekler (Doçek-Keşan doğa, çevre ve kültür derneği) bulunmaktadır. 2012 Edirne İl Çevre Durum Raporuna göre 62'si endemik olmak üzere 2573 tür bitki bulunmaktadır. Saros Körfezinde 144 çeşit balık, 170 çeşit sualtı canlısı toplam 378 deniz canlısı vardır. Bölgenin flora ve fauna bakımından zengin olması bazı özel ilgi turlarının potansiyelini arttırmaktadır (botanik turizmi, doğada yön bulma (orienteering), doğa fotoğrafçılığı vb.).

Bölgede birçok kültür ve sanat festivalleri düzenlenmektedir (Çamlıca beldesinde Bocuk gecesi, Mecidiye dallık şenlikleri, Kurtbey dallık şenlikleri, Uzunköprü belediyesi tarım ve kültür festivali, İpsala Çeltik (Pirinç) Kültür ve Sanat Festivali, Enez Av ve Balık Festivali, Edirne Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri ve Kültür Etkinlikleri vb.) Kültürel amaçlı yapılan gezilerde kırsal turizm olanaklarından da yararlanılması sağlanabilir. Keşan merkezinde ve Mecidiye mahallesinde yaklaşık 300 adet taş ev bulunmakta ancak henüz turizm açısından değerlendirilememiştir. taş yapılar ekopansiyon olarak değerlendirilebilir. Ayrıca meyve sebze üretimi yapılan köylerde turistlerin tarım ürünü ve el yapımı öğelerin üretimine katılımı turistik faaliyet olarak değerlendirilebilir. Keşan'da bulunan Hersekzade Ahmet paşa cami, Enez'deki kale ve kilise kalıntıları tur programlarında değerlendirilmelidir.

8. KAYNAKLAR

- Abu-Al-Haija A (2011). Jordan: Tourism and conflict with local communities. *Habitat International*, 35:93-100.
- Acar M (2008). Kalkınma Ekonomisi içinde “Tarım ve Kalkınma”, ed. S. Taban ve M. Kar, Ekin Yayınları, s.161, Bursa.
- Agah H (2013). Dünya Bankası’nın Kırsal Kalkınma Yaklaşımı ve Türkiye’ye Bakışı Konusundaki Deneyimler, 7. Bölgesel Kalkınma Ve Yönetişim Sempozyumu, Kırsal Kalkınma Politikasının Yönetişimi, Tepav s.95, Ankara.
- Ahipaşaoğlu S, Çeltek E (2006). Kırsal Turizm, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Akat Ö (2000). Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği, Ekin Kitapevi, s.1-2,146-147,170, Bursa.
- Akgül A, Çevik O (2003). İstatistiksel Analiz Teknikleri. Emek Ofset, 456s, Ankara.
- Aktaş A (2002). Turizm İşletmeciliği ve Yönetimi, Azim matbaa Fatih ofset, s:7-11, Antalya.
- Altınığne N, Baysal T (2005). Türk Turizmde Geleneksel Beslenme Kültürümüzün Tanıtılmasının Önemi, Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Meslek Yüksekokulu III Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, S:189-190-191, Altındağ Ofset, Burdur.
- Anonim (2003). Edirne İli Çevre Durum Raporu (Cd), Edirne Valiliği.
- Anonim (2007). Edirne İl Çevre Durum Raporu (ÇDR), Edirne Valiliği, s.129.
- Anonim (2009). Turizm Yönetimi ve Pazarlama Stratejileri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Çalışma Raporu, <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/1278,suzan-raporpdf.pdf?0> erişim tarihi: 10.11.2017
- Anonim (2011). T.C. Tarım Ve Köy işleri Bakanlığı, Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013), Ankara. [http://kkp.tarim.gov.tr/sp/Kirsal_Kalkinma_Plani%20\(2010-2013\).pdf](http://kkp.tarim.gov.tr/sp/Kirsal_Kalkinma_Plani%20(2010-2013).pdf) erişim tarihi: 07.05.2017
- Anonim (2012). Çevre İl Durum Raporu http://www.csb.gov.tr/db/ced/editor dosya/Edirne_icdr2012.pdf, s:61 erişim tarihi: 06.03.2017.
- Anonim (2013). Edirne Valiliği Çevre Ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Edirne İli 2012 Yılı Çevre Durum Raporu, Edirne.
- Anonim (2015). Edirne İli Turizm İşletmelerinin Analizi, Trakya Kalkınma Ajansı, Edirne İl Yatırım Komitesi, Turizm Sektörü Eylem Planı Çalışma Grubu, s: 7.
- Anonim (2017a). Türkiye Turizm Stratejisi 2023, <http://www.kultur.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0> erişim tarihi 05.05.2017
- Anonim (2017b). Edirne İli Doğa Turizm Master Planı, Orman Su İşleri Bakanlığı III. Bölge Müdürlüğü, Edirne Şube Müdürlüğü.
- Anonim (2017c). <http://www2.unwto.org/content/why-tourism> erişim tarihi 10.03.2017
- Anonim (2017d). <http://www.saglikturizmi.gov.tr/TR,175/saglik-turizmi-hakkinda.html> erişim tarihi: 05.05.2017

- Anonim (2017e). TURSAB Türkiye Kongre Turizmi Raporu 2013, https://www.google.com.tr/?gws_rd=cr&ei=Hd7XUtuIJIm2yAOV0ICABQ#q=related:https://www.tursab.org.tr/dosya/10567/tursab-kongre-turizmi-raporu_10567_3600521.doc+KONGRE+TUR%C4%B0ZM%C4%B0+VER%C4%B0LER%C4%B0erişim tarihi: 28.04.2017.
- Anonim (2017f). <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10173/inanc-turizmi.html> erişim tarihi:05.05.2017
- Anonim (2017g). <http://istanbulobm.ogm.gov.tr/Sayfalar/Orman%20%C4%B0%C5%9Fletme%20M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BCkleri/Ke%C5%9Fan%20Orman%20%C4%B0%C5%9Fletme%20M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BC%C4%9F%C3%BC.aspx> erişim tarihi 09.05.2017
- Anonim (2017h). http://www.nufusu.com/ilce/kesan_edirne-nufusu erişim tarihi 09.05.2017
- Anonim (2017i). http://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/1449152226-5.Tepav_Hamzadere_Bolgesi_Kalkinma_Gundemi_Strateji_ve_Yol_Haritasi_Cilt2.pdf erişim tarihi:21.08.2017
- Anonim (2017j). <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,72942/turizm-gelir-gider-ve-ortalama-harcama.html> erişim tarihi: 14.06.2017
- Anonim (2017k). <http://www.gelibolu.bel.tr/bpi.asp?caid=99&cid=292> erişim tarihi: 21.06.2017.
- Anonim (2017l). <http://docek.org/> erişim tarihi 07.05.2017
- Anonim (2017m). Dokuzuncu Kırsal Kalkınma Planı, (2007–2013) Kırsal Kalkınma Politikaları Özel İhtisas Alt Komisyonu Raporu, Ankara.
- Anonim (2017n). <http://www.trakyaka.org.tr/uploads/docs/2014%20-%202023%20B%C3%96LGE%20PLANI%20TASLA%C4%9EI%20BASKI.pdf> erişim tarihi 01.02.2017.
- Ashley C (2000). The Impacts of Tourism on Rural Livelihoods: Namibia's Experience, Overseas Development Institute, Portland House, Stag Place, Working Paper 128, Results of research presented in preliminary form for discussion and critical comment.
- Atakişi A (2007). Avrupa Birliği Bölgesel Ve Kırsal Kalkınma Politikası'nın Finansmanı Çerçevesinde Trakya Bölgesi'nin Analizi: Edirne İli Örneği, Namık Kemal Üniversitesi Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Aydın O (2012). Türkiye'de Alternatif Bir Turizm; Sağlık Turizmi, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 14 (23): 91-96, Aydın.
- Aygün A. (2006). Konaklama İşletmelerinde Pazar Bölümlendirme Ve Hedef Pazar Seçimi, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ve Otelcilik Ana Bilim Dalı, Balıkesir.
- Aymankuy Y(2003). Kongre turizmi ve fuar organizasyonları, detay yayıncılık, S:27-28.
- Aytaç M, Bayram N (2001). Öğretim elemanlarının kariyer tutumlarının gruplandırılması. V. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, 19-22 Eylül 2001, Adana.

- Bahar O (2007). Bölgesel Kalkınmada Turizm Sektörünün Ekonomik Açından Yeri ve Önemi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.19.
- Bahrami R, Noori K (2013). Analysis Of The Role Of Tourism And Its Impact On Rural Development (Case Study Of The Central Part Of Marivan), Tech J Engin & App Sci., 3 (12): 1074-1080.
- Baidal J A I (2004). Tourism Planning in Spain: Evolution and Perspectives, Annals of Tourism Research, Vol. 31, No. 2, pp. 313–333.
- Balcı A (2005). Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler, Ankara: Pegem Yayınları, s:79- 91.
- Barutçugil İ S (1989). Turizm İşletmeciliği, 3. Baskı, Beta basım yayım dağıtım A.Ş. Yayın no: 187, S.15,118, İstanbul.
- Başak E (2004). “Eko-Turizm; Tüketmeden Keşfetmek”. http://www.bugday.org/portal/haber_detay.php?hid=43 (erişim tarihi: 27. 04. 2017).
- Başer F, Başçı A (2012). İnanç Turizmi Kapsamında Aziz Pavlus Evinin Önemi Ve Tanıtım Faaliyetlerine İlişkin Ziyaretçi Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, cil9, sayı19, s. 423-443.
- Batman O (1999). Otel İşletmelerinin Yönetimi, Değişim Yayınları, s:59-60.
- Briedenhann J, Wickens E (2003). Tourism routes as a tool for the economic development of rural areas—vibrant hope or impossible dream?, Tourism Management, Elsevier, Volume 25, Issue 1, p.71-79.
- Byfield A, Özhatay N (1996). Türkiye'nin Karadeniz, Marmara ve Kuzey Ege Sahillerinde Sürdürülen Bir Botanik Çalışma ve Doğa Koruma Önerileri. (Tercüme eden: S. Atay, N. Özhatay), 34 S, Doğal Hayatı Koruma Derneği ve Fauna and Flora International, İstanbul.
- Cengiz Ö, İşmen A, Özekinci U, Öztekin A (2011). Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, Saroz Körfezi (Kuzey Ege Denizi) Balık Faunası Üzerine Bir Araştırma, s:32.
- Ceylan S (2009). Enez (Edirne) İlçesi'nin Turistik Çekicilikleri ve Sürdürülebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi, Türkiye Coğrafyası Araş ve Uyg. Mer (TÜCAUM), V. Ulusal Coğrafya Semp.(16–17 Ekim 2008), Bildiriler Kitabı, Ankara, 403-419.
- Cohen E (1972). Toward a Sociology of International Tourism, Social Research, Vol.39, No 1, pp. 164-182.
- Çakılcıoğlu M (1996). Sürdürülebilir Turizme Yönelik Bir Yöntem Önerisi, Doğu Karadeniz/Trabzon İli Özelinde Bir İrdeleme, Doktora Tezi, MSÜ,s.27, İstanbul.
- Çakır G (2011). İğneada Ve Çevresinde Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi Ve Kırsal Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi ABD, Yüksek Lisans Tezi, s.95, Tekirdağ.
- Çakır A, Çakır G, Dursun S, Dursun B (2011). Kırsal Turizmde Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanılması: Poyralı Köyü'nde Uygulanabilirliği, Uluslararası II. Trakya Bölgesi Kalkınma - Girişimcilik Sempozyumu Bildiri Kitapçığı, Kırklareli Üniversitesi, s.249.

- Çekmez N (2009). Kuzey Saroz Bölgesi'nin Ekonomik Kalkınmasında Ekoturizmden Yararlanma Olanakları, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi ABD, Yüksek Lisans Tezi, s.15, Tekirdağ.
- Çelik S, Coşkun E, Öztürk E (2013). Şehri Nuh'un (Şırnak) Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi, Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 3 (2): 21-28 2013.
- Çokluk Ö, Şekercioğlu G, Büyüköztürk Ş (2010). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik. Pagem Akademi, 424s, Ankara.
- Deery M, Jago L, Fredline L (2012). Rethinking social impacts of tourism research agenda. *Tourism Management* 33: 64-73.
- Demir C, Çevirgen A (2006). Ekoturizm Yönetimi, Nobel Yayın, s.18, Ankara.
- Dersan N (2013). Kırsal Kadının Mevcut Durumu ve Kalkınma Deneyimlerinden Edinilen Dersler, 7. Bölgesel Kalkınma Ve Yönetişim Sempozyumu, Kırsal Kalkınma Politikasının Yönetişimi, Tepav, s.157-165, Ankara.
- Devesa M, Laguna M, Palacios A (2010). The role of motivation in visitor satisfaction: Empirical evidence in rural tourism, *Tourism Management* 31, 547–552.
- Diñçer H (2005). Gelibolu Yarımadasından Enez'e Saroz, Cem Matbaası, İstanbul.
- Doğan İ (2003). Kuzularda büyümenin çok boyutlu ölçekleme yöntemi ile değerlendirilmesi, *Uludağ Üniversitesi Dergisi*, 22.
- Doğan S (2011). Türkiye ve AB'de Kırsal Kalkınma: Bir Mevzuat Derlemesi, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, S.17, Ankara.
- Dong E, Wang Y, Morais D, Brooks D (2013). Segmenting the rural tourism market: The case of Potter County, Pennsylvania, USA, *Journal of Vacation Marketing* 19(2) 181–193.
- Dönmez Y (1990). Trakya'nın Bitki Coğrafyası. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, s.104, No: 3601.
- Ellis F, Biggs S (2001). Evolving Themes in Rural Development, *Development Policy Review*, 2001, 19 (4): 437-448.
- Erçetin Y (1993). Diskriminant Analizi ve Bankalar Üzerine Bir Uygulama, Türkiye kalkınma Bankası A.Ş., APM/28 (KİG-26), 1-2.
- Eren T (1992). Kırsal Kalkınmada Bir Model: Köylere Hizmet Götürme Birliği Malkara Uygulaması, DPT Yayınları No: 2312,77s,Ankara.
- Erzen A, Başaran S (1993). "1992 Yılı Enez(Ainos) Kazısı." Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü XV. Kazı Sonuçları Toplantısı, Ayrı Basım, Ankara.
- Everitt B, Dunn G (1992). *Applied Multivariate Data Analysis*, Oxford Uni. Press, New York,:101.
- Filiz Z, Çemrek F (2005). Avrupa Birliği'ne üye ülkeler ile Türkiye'nin karşılaştırılması, 7. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, İstanbul.
- Fotiadis A (2009). The role of tourism in rural development through a comparative analysis of a Greek and a Hungarian rural tourism area, PhD Thesis, University Of Pécsfaculty Of

Business And Economics, p: 7-8.

- Gannon A (1994). 'Rural Tourism as a Factor in Rural Community Economic Development for Economies in Transition' *Journal of Sustainable Tourism* 2(1+2), pp 51-60.
- Geray C (1999). Kırsal Kalkınma Yöneltileri, İlçe Yerel Yönetimi ve İlçe Köy Birlikleri Önerisi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 8/2: 11-42.
- Giray F H, Akın A, Gün S (2004). Kırsal Kalkınmada Yeni Perspektifler. *Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi*, 161-168.
- Gökalp D D, Yazgan M E (2013). Kırsal Peyzaj Planlamada Agroturizm ve Agriturizm, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 15 (24): 25-29.
- Gülçubuk B (2013). Kırsal Kalkınma Politikaları ve Yönetişim, 7. Bölgesel Kalkınma Ve Yönetişim Sempozyumu, *Kırsal Kalkınma Politikasının Yönetişimi*, Tepav, s.45, Ankara.
- Gülçubuk B, Yıldırak N, Kızılaslan N, Özer D, Kan M, Kepoğlu N (2006). Kırsal Kalkınma Yaklaşımları Ve Politika Değişimleri, http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/e443d6819ae22b2_ek.pdf erişim tarihi: 28.04.2017.
- Gümüş M (2015). Yerel Halkın Bakış Açısıyla Kırsal Kalkınmada Tarım Turizmi: Tekirdağ İli Örneği yüksek lisans tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Tekirdağ.
- Günden C, Miran B (2007). Bulanık Eşli Karşılaştırma Yöntemiyle Çiftçilerin Amaç Hiyerarşisinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 20/2: 183-191.
- Gürlük S (2001). Dünyada Ve Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikaları Ve Sürdürülebilir Kalkınma, *Uludağ Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, Cilt:19, Sayı: 4.
- Harris J (1992). *Rural Development*, Routledge, London, 15-37.
- Hassanzadeh B (2014). *Second-Home Tourism and Its Role in Rural Development-Views of the Host Communities: the Case of Noshahr, Nur, Mohamoudabad Villages in Iran*, Submitted to the Institute of Graduate Studies and Research in Partial Fulfillment of the Requirement for the Degree of Master of Science in Tourism Management, Eastern Mediterranean University, Gazimagusa, North Cyprus.
- Hinch T, Higham J (2001). Sporttourism: A framework For Research, *The International Journal of Tourism Research*, 3/1,p50-51.
- Holland J, Burian M, Dixey L (2003). *Tourism in Poor Rural Areas: Diversifying the Product and Expanding the Benefits in Rural Uganda and The Czech Republic*, <http://195.130.87.21:8080/dspace/handle/123456789/438> erişim tarihi: 06.05.2017
- Hoşcan N (2011). Kırsal Alanlarda Ekoturizmin Geliştirilmesinde Kooperatifler ve Bir Model Önerisi: Mudurnu Örneği, 1. Uluslararası Turizm ve Otelcilik Sempozyumu, S.107-119.
- Hovardaoğlu S (2000). *Davranış Bilimleri için Araştırma Teknikleri*. Ve-Ga Yayınları, 234 s, Ankara.
- Hurma H (2007). Çevre Kalitesinin Tarımsal Arazi Değeri Üzerine Etkilerinin Analizi: Trakya Örneği, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Işık N, Baysal D (2011). Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikaları: Genel Bir Değerlendirme, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, s. 168-184, Karaman.
- İnan Ç, İnan İ H, Kubaş A (2010). Ekoturizmin Kırsal Kalkınmaya Etkisi: Trakya Bölgesi Örneği, Türkiye 9.. Tarım Ekonomisi Kongresi, Şanlıurfa.
- İnan İ H (1980). Ekonomik Kalkınmada Tarım, Milli Prodüktivite Merkezi, Verimlilik dergisi özel sayı, Ankara.
- Johnson R, Wichern D (1999). Applied Multivariate Statistical Analysis. 3th ed.
- Kalaycı Ş, Albayrak AS, Eroğlu A, Küçüksille E, Ak B, Karaltı M, Keskin HÜ, Çiçek E, Kayış A, Öztürk E, Antalya ÖL, Uçar N, Demirgil H, İşler DB, Sungur O (2005). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti Yayınları, 1. Baskı, Ankara. Prentice Hall, USA.
- Kalaycı Ş (2009). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, 4. Baskı, Asil Yayın Dağıtım.
- Karaaslan Ş İ, Özelçi T (1996). Turizm Planlaması, Politikalar, Türkiye, Alanya Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu, Mimar Sinan Üniversitesi Matbaası, S.361-371, İstanbul.
- Kastenholz E, Davis D, Paul G (1999). Segmenting tourism in rural areas: the case of North and Central Portugal. Journal of Travel research, 37(4), 353-363.
- Kieselbach S, Long P (1990). 'Tourism and the rural revitalization movement.' Parks and Recreation, 25(3), pp62-66.
- Kim K, Uysal M, Sirgy M J (2012). How does tourism in a community impact the quality of life of community residents? Tourism Management 1:1-14.
- Klecka W (1980). Discriminant Analysis, Sage Publications, London.
- Kozak M (2001). Genel turizm İlkeleri-Kavramlar, Detay yayıncılık 5. Baskı s.8, Ankara.
- Kozak N, Kozak M A (2000). Genel Turizm Bilgisi, Anadolu Üniversitesi Yayını, sf.27, Eskişehir.
- Kozan G Y, Özdemir S S, Günlü E (2014). Turizm Yazınında "Deniz Turizmi"nin Olgusal Gelişimi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Denizcilik Fakültesi Dergisi, Cilt: 6 Sayı: 2 Yıl: 2014 Sayfa:115-129.
- Kut E (2013). Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Kırsal Alan Planlaması Genel Modeli ve Kop Bölgesi Kırsal Kalkınma Önerileri, <http://unikop.org/makale/ks13-3-06.pdf> erişim tarihi: 14.06.2017.
- Kuter N ve Ünal H E (2013). Kırsal Kalkınmada Kırsal Turizmin Önemi, Kastamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi, 13 (2): 192-201.
- Küçükaltan D, Ultanır G (2012). Trakya'da Kırsal Turizmin Uygulanabilirliği: Şarköy Örneği, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 14 (22): 125-130.
- Küçükaltan D (2002a). "Bir Ekolojik Kriz Alternatifi Olarak Kırsal Turizm ve Kırsal Turizmin Akdeniz Ülkeleriyle Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Çalışma", 3.Ulusal Türkiye Turizmi Sempozyumu, DEÜ, S:312, İzmir.
- Küçükaltan D (2002b). Tarım turizmi ve Türkiye'de tarım turizmi işletmeciliği. II. Turizm Şurası Bildirileri Turizm Bakanlığı, 1; 143-157, Ankara.

- Lepp A (2007). Residents' attitudes towards tourism in Bigodi village, Uganda. *Tourism Management*, 28;876-885.
- Lindberg K, Johnson R L (1997). The economic values of tourism's social impacts. *Annals of tourism research* 24(1)90-116.
- Lorr M (1983). *Cluster Analysis for Social Scientists*, Jossey-Bass Publishers, London.
- MacDonald R, Jolliffe L(2003). Cultural Rural Tourism Evidence from Canada, *Annals of Tourism Research*, Vol. 30, No. 2, pp. 307-322.
- Malhotra N K (1999). *Marketing Research*, Prentice-Hall International, New Jersey.
- Maravelias C D, Papaconstantinou C (2006). Geographic, Seasonal and Bathymetric Distribution of Demersal Fish Species in the eastern Mediterranean, *Journal of Applied Ichthyology*, 22, 35-42.
- Mead A (1997). Review of the Development of Multidimensional Scaling Methods. *The Statistician*; 41: 27-39.
- Moslah H T, Bonjar M K, Miri G R (2015). The role of tourism in rural development (Case Study: Rural Tamin), *International Journal of Scientific Engineering and Applied Science (IJSEAS) - Volume-1, Issue-7*.
- Naghiu A, Vázquez J L, Georgiev I, (2005). Rural Development Strategies Through Rural Tourism Activities in Romania: Chance for an Internal Demand?, *International Review on Public and Non Profit Marketing*, vol. 2, no 1, pp. 85-95.
- Nakip M (2003). *Pazarlama Araştırmaları, Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar*. Seçkin Yayıncılık, 592s, Ankara.
- Nicholas L N, Thapa B, Ko Y J (2009). Residents' perspectives of a world heritage site: The Pitons Management Area of St. Lucia. *Annals of tourism research*, 36(3) 390-412.
- Norušis MJ (1994). *SPSS Inc SPSS for Windows Professional Statistics*. Release 6.1. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Obonyo G O, Fwaya E V O (2012). Integrating Tourism with Rural Development Strategies in Western Kenya, *American Journal of Tourism Research* Vol. 1, No. 1, 2012, 1-8.
- Oğuzlar A (2001). Çok boyutlu ölçekleme ve kümeleme analizi arasındaki ilişkiler. V.Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu 19-22 Eylül 2001, Adana.
- Okuyucu A (2011). Osmaneli İlçe Merkezinde kültürel mirasın korunması ve turizm amaçlı kullanımına yönelik bir araştırma. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya (Beşeri Ve İktisadi Coğrafya)Anabilim Dalı, yüksek lisans tezi, S:19-35. Ankara.
- Olhan E (2011). Türkiye'de Kırsal İstihdamın Yapısı, Birleşmiş Milletler Ortak Programı, Herkes İçin İnsana Yakışır İş: Ulusal Gençlik İstihdam Programı Ve Antalya Pilot Bölge Uygulaması, http://www.undp.org/content/dam/turkey/docs/projectdocuments/PovRed/MDG_F_19_28/UNDP-TR-YEM_Kirsal%20Istihdam.pdf erişim tarihi:12.11.2017
- Orams M (1999). *Marine Tourism: Development, Impacts and Management*, Routledge, London.
- Özaslan Ö (2013). Turizm ve Bölgesel Kalkınma İlişkisi, I. KOP Bölgesel Kalkınma

Sempozyumu, Konya.

- Özdamar K (2003). SPSS ile Biyoistatistik, Kaan Kitapevi, s. 289, Eskişehir.
- Özdamar K (1999). Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi, Kaan Kitapevi, s. 649, Eskişehir.
- Özgen N (2010). Doğu Anadolu Bölgesi'nin doğal turizm potansiyelinin belirlenmesi ve planlamaya yönelik öneriler, Uluslararası İnsan bilimleri dergisi, Cilt:7, Sayı 2, S:1410.
- Özkan E (2007). Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikaları Ve Kırsal Turizm, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ve Siyaset Bilimi (Kent Ve Çevre Bilimleri) Anabilim Dalı, yüksek lisans tezi, Ankara.
- Özüdoğru T, Miran B, Top B T, Uçum İ (2015). Pamuk, Ayçiçeği, Soya Üretiminde Fark Ödemesi Desteklerinin Etkisi, TEPGE Yayın no: 262, s.16.
- Özüdoğru T, Tatlıdil F (2012). Amasya Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğinin Yöre Çiftçilerine Ekonomik Etkilerinin Analizi. Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (TEPGE) Tepge Yayın No: 208 ISBN: 978-605-4672-09-7.
- Rukn Al-Din Eftekhari A, Ghaderi. (2003). The role of rural tourism in rural development, Journal of Modarres of Human Science, Volume VI, Issue II.
- Sangün L (2007). Temel Bileşenler Analizi, Ayırma Analizi, Kümeleme Analizleri Ve Ekolojik Verilere Uygulanması Üzerine Bir Araştırma, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sargın S (2006). Yalvaç'ta İnanç Turizmi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt:16, Sayı: 2, Sayfa: 1-18, Elazığ.
- Soykan F (1999). Doğal çevre ve kırsal kültürle bütünleşen bir turizm türü: kırsal turizm, Anatolia turizm araştırmaları dergisi,10, ss.67-75.
- Soykan F (2002). Kırsal turizmin sosyo-ekonomik etkileri ve Türkiye. Türkiye Dağları I. Ulusal Sempozyumu, 25-27 Haziran 2002, Orman Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Orman Bakanlığı Yayınları: 183, Ankara.
- Spenceley A, Ashley C, de Kock M (2009). Tourism-led poverty reduction programme: Core training modüle (Geneva, International Trade Centre, 2009), p. 20.
- Şahin A, Abay C, Miran B (2006). Tarımsal ve sosyo ekonomik özellikler açısından Türkiye'nin AB'ne uyum olanaklarının değerlendirilmesi: bir MDS uygulaması. Türkiye VII. Tarım Ekonomisi Kongresi, 13-15 Eylül 2006, Antalya.
- Şahiner (2012). İnanç Turizmi Potansiyeli Ve Halkın İnanç Turizmine Bakışı Açısından Karaman, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Karaman.
- Şener B (2001). Modern Otel İşletmelerinde Yönetim ve Organizasyon, 3. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Şenol F (2008). Turizm Coğrafyası, Detay Yayıncılık, s.62, Ankara.
- Tabachnick BG, Fideli LS (2001). Using Multivariate Statistics (Fourth Edition), Boston: Ally and Bacon.
- Tatlıdil H (2002). Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz. Akademi Matbaası, 167s,

Ankara.

- Tatlıdil H (1996). Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz. Akademi Matbaası, Ankara, 424s.
- Tavşancıl E (2002). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Nobel Yayıncılık, 230s, Ankara.
- Tosun K (1990). İşletme Yönetimi, 5.b., İstanbul İ. Ü., İşletme İktisadı Ens. Yayını.
- Türksoy N Altınel Ö (2017). Saroz Körfezi'nde Su Sporları Turizminin Bölge Turizmine Etkisi, S. 305-314, IV. IBANESS Kongreler Serisi, Russe.
- Türksoy N, Kubaş A (2016). Kuzey Saroz Körfezi'nin Kırsal Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi, s.316-322., IBANESS International Balkan and Near Eastern Social Sciences Conference Series, Plovdiv.
- Udovč A, Perpar A. (2007). Role of Rural Tourism for Development of Rural Areas, Journal of Central European Agriculture Vol 8, No 2.
- Uzunpınar A (2008). “Katılım Öncesi AB Kırsal Kalkınma Politikası ve Türkiye’de Uygulanacak IPARD Programı Kapsamında Proje Hazırlama, Değerlendirme ve Seçim Süreci”, Uzmanlık Tezi, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı (Dış İlişkiler ve Avrupa Topluluğu Koordinasyon Dairesi Başkanlığı), s.11, Ankara.
- Ün E, Tutar F, Tutar E, Erkan Ç (2012). ‘Ekonomik kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü: Türkiye Örneği’ International Conference on Eurasian Economies, Session 4C: Turizm, S. 345-350.
- Van Leur A (2011). The tourism industry and poverty reduction – general overview, Toolkit on Poverty Reduction through Tourism, ILO, Geneva.
- Velander K (1998). Developing Ecotourism in Fiji. Consultancy report for just world partners, Edinburgh.
- Velander K (2011). Community Questionnaire survey, estonia. Consultany report for COMCOT, EU Central Battle Intereg IV A programme.
- Velander K (2017). The Role of Tourism in Rural Development. <http://www.scr.ac.uk/downloads/scr-rur-plen1-Kathy-Velander.pdf> erişim tarihi: 18.06.2017
- Wikelmaier F (2003). An Introduction to MDS, Sound Quality Research Unit.
- Yaşar O (2016). Çanakkale Boğazı Doğu Kıyılarında Su Sporlarından Rüzgar Ve Uçurtma Sörfünün Gelişimi Ve Yaşanan Sorunlar, Kesit Akademi Dergisi, ISSN: 2149 – 9225 Yıl: 2, Sayı: 4, Haziran 2016, s. 11.
- Yaşar O (2011). Saroz Körfezi Kıyılarında Sualtı Dalış Turizmi, ZfWT Vol. 3, No. 1., S. 33-55.
- Yıldız Z, Yılmaz V, Kaşıkır F, Baş M (2012). Çok Değişkenli İstatistiklerle Tüketicilerin Sıvı Yağ Ambalaj Tercihlerine Göre Bölümlendirilmesi, DPUJSS Number 32, Vol:1, April, 2012.
- Yılmaz R (2006). Saroz Körfezi'nin Turizm Ve Rekreasyonel Kullanım Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri: A, Sayı: 1, Sayfa: 124-135.

- Yılmaz R, Serbest D (2005). Saros Körfezi Kıyı Kumulları Üzerindeki Çevresel Etkilerin Araştırılması, TrakyaUniv J Sci, 6(2):72-79.
- Yükselen C (2003). Pazarlama İlkeler-Yönetim, 4. bs.,s:137, Detay Yayıncılık, Ankara.

EK 1. SAROZ KÖRFEZİ'NDE YASAYAN HALKIN TURİZME BAKIS AÇILARININ ANALİZİ ANKET SORULARI

1. Cinsiyetiniz : Kadın Erkek 2. Yaşınız : 3. Medeni durum:.....

4. Aylık Brüt Gelir Düzeyi:

5. Oturduğunuz mahalle-köy?.....

6. Mesleğiniz: Çiftçi Memur İşçi Ev Hanımı Emekli Esnaf Çalışmıyor Diğer (belirtiniz)...

7. Eğitim durumunuz : Okur-yazar İlkokul Ortaokul Lise Üniversite

8. Hangi üretim türünü yapıyorsunuz? Bitkisel Hayvansal Bitkisel - Hayvansal

Bitkisel Üretim (2015 yılı verileri)

Yetiştirilen Ürünler

Arazi Cinsi	Büyüklüğü (da)	Parsel Sayısı
Tarla (Kuru)(Kendi)		
Tarla (Kuru)(Kira)		
Tarla (Sulu) (Kendi)		
Tarla (Sulu) (Kira)		
Bahçe (meyve, zeytin)		
Bağ		
Diğer		
Toplam		

Yetiştirilen Ürünler	Ekili Alan (da)	Verim (kg/da)
Buğday		
Ayçiçeği		
Meyve		
Zeytin		
Üzüm		
Yem Bitkisi		

Hayvansal Üretim

Hayvanlar	Adet	Değer (TL)
Süt Sığırtı		
Besi Sığırtı		
Koyun		
Keçi		

9. Bölgenizde turizm amaçlı yaptığınız faaliyetler var mı? Evet Hayır Evet ise hangileri?

Ev kiralama pansiyonculuk yöresel el sanatları (takı, hediyelik eşya vb.) yöresel meyve-sebze satışı (hangi ürünler?.....) yöresel ev yapımı gıda (makarna salça vb.) satışı (hangi ürünler?.....) Diğer (belirtiniz).....

10. Bölgenizde gelecekte turizm amaçlı yapmak istediğiniz faaliyetler var mı?

Evet Hayır Evet ise hangileri? Ev kiralama pansiyonculuk yöresel el sanatları (takı, hediyelik eşya vb.) yöresel meyve-sebze satışı (hangi ürünler?.....) yöresel ev yapımı gıda (makarna salça vb.) satışı (hangi ürünler?.....) Bu faaliyetler için kimden ne tür yardım bekliyorsunuz?

Köyde taş eviniz var mı? Varsa pansiyon veya kiralama olarak düşünür müsünüz? Evet Hayır

11. Aşağıda verilen tarım turizmi faaliyetleri ile ilgili olarak köyünüzün durumunu düşünerek uygunluğu konusunda fikirlerinizi işaretleyiniz. (1: Uygun değil 2: Fikrim yok 3: Uygun)

1. Yol kenarı standları (ekmek, sebze, meyve satışı)	1	2	3
2. Restoran	1	2	3
3. Bahçe turları ve bahçe ürünü toplama	1	2	3
4. Süt sağımı	1	2	3
5. Geleneksel yemek pişirme	1	2	3
6. El yapımı gıda ürünlerine katılma	1	2	3
7. Avcılık ve balıkçılık	1	2	3

8.Düğün organizasyonları	1	2	3
9.Kültürel geleneksel faaliyetler (el işi, halı dokuma vb.)	1	2	3

12.Saroz Körfezi'nde turizm etkinliklerine halkın bakış açısı (size en yakın gelen kutucuğa X işareti koyunuz)

1: Kesinlikle katılmıyorum 2: Katılmıyorum 3: Kararsızım 4: Katılıyorum 5: Kesinlikle katılıyorum

1.Yöremizin turizm açısından cazip bir yer olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
2.Turistlerin bizim yöreye doğal güzellikleri görmek için gelmeleri beni mutlu eder.	1	2	3	4	5
3.Yöremize ait doğal ve çevresel güzelliklerin korunup gelecek nesillere bozulmadan aktarılacağını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
4.Yöremizdeki turizm faaliyetlerinin belirli zamanlarda değil de yılın dört mevsimine yayılması daha iyi olacaktır.	1	2	3	4	5
5.Yazlıkların kiralanması ve pansiyonculuğu bölgenin kırsal kalkınması için olumlu buluyorum.	1	2	3	4	5
6.Bölgenin kırsal kalkınması için turizm faaliyetlerinin önemli olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
7.Yöremizde turizme ve turistlere gereken değerin verildiğine inanıyorum.	1	2	3	4	5
8.Bölgede tarım turizmi faaliyetleri için(meyve-sebze toplama, elışı ürünleri veya tarhana, erişte gibi gıda ürünleri yapma) yeterli potansiyel vardır.	1	2	3	4	5
9.Turizmin gelişmesi ile yatırımlar arttı	1	2	3	4	5
10.Yaşam kalitemiz daha iyi oldu	1	2	3	4	5
11.Gelirlerimizde turizm kaynaklı artış var	1	2	3	4	5
12.İstihdam olanakları arttı	1	2	3	4	5
13.Turizmin gelişmesi ile sağlık hizmetleri iyileşti	1	2	3	4	5
14.Bölgemizdeki ürün fiyatları yükseldi	1	2	3	4	5
15.Turizm sayesinde genç nüfus göçü azaldı	1	2	3	4	5
16.Kültürel açıdan gelişme yaşadık (gelen turistler sayesinde)	1	2	3	4	5
17.Kırsal kesimde kadınların önemi arttı (işgücü, ürün pazarlaması vb)	1	2	3	4	5
18.Turizm sayesinde çocuklarımızın eğitim imkanları gelişti (okul kreş vb)	1	2	3	4	5
19.Yerel yapıda herhangi bir bozulma olmadı (aile yapısı gelenek vb)	1	2	3	4	5
20.Bölgedeki gürültü düzeyi arttı	1	2	3	4	5
21.Turizmin gelişmesi el emeği ürünlerin üretimin artırdı	1	2	3	4	5
22.Yerel ürünler üretimimiz arttı (kesme, salça, yaprak)	1	2	3	4	5
23.Tarım ürünleri üretim desenimiz değişti (sebze ve meyvecilik arttı)	1	2	3	4	5
24.Turizm yatırımları nedeniyle çevre kirliliği arttı	1	2	3	4	5
25.Turizm sayesinde kimyasal ilaç ve gübre kullanımı daha bilinçli oldu	1	2	3	4	5
26.Turizm sayesinde doğa koruma alanları arttı	1	2	3	4	5
27.Bitki ve hayvan varlığı olumsuz etkilendi	1	2	3	4	5
28.Turizm sayesinde ulaşım ve haberleşme olanaklarımız iyileşti	1	2	3	4	5
29.Bölgedeki su rezervlerinde azalma oldu	1	2	3	4	5
30.Turizm sayesinde tarihi ve geleneksel yapılar daha iyi korunuyor	1	2	3	4	5

13.Turizm faaliyetlerinin bölgeye etkisinin ölçülmesi

	Olumlu Yönde										Olumsuz Yönde									
1.Ekonomik	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.Çevresel	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.Sosyal	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4.Kültürel	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5.Tarımsal	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

14.Bölgeyle ilgili sorun ve önerileri sıralayınız.

SORUN- 1- 2- 3-

ÖNERİLER 1- 2- 3-

15.Bulduğunuz bölgenin hangi turizm türleri için uygun olduğunu düşünüyorsunuz? Bu turizm türlerini kırsal kalkınmaya olan katkısı yönünden nasıl değerlendiriyorsunuz?

Uygunluk Durumu (x işareti konulacak)	Turizm Türleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Nötr	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	1.Deniz turizm					
	2.Sağlık turizmi					
	3.Dağ turizmi					
	4.Av turizmi					
	5.Karavan turizmi					
	6.Kültür turizmi					
	7.Kuş gözlemciliği					
	8.Su altı dalış					
	9.Tarım turizmi					
	10.Tarih turizmi					
	11.Mağara turizmi					
	12.Botanik turizmi					

16.Bulduğunuz bölgede turizm faaliyetleri için öneriler

Aşağıda bölgeyle ilgili verilen önerilerden hangisi size daha yakınsa önemine göre o kutucuğa **X** işareti koyunuz. Eşit öneme sahip özellikler için **X** işaretini orta bölmeğe koyunuz. **Öneri olarak; 1.alt yapı eksiklerinin giderilmesi** (köy yollarının yapılması, su elektrik kanalizasyon ve iletişimdeki eksiklerin giderilmesi), **2.üst yapı eksiklerinin giderilmesi** (yazlık kiralamanın kontrol altına alınması, otel- pansiyon eksiklerinin giderilmesi ve daha kaliteli hale getirilmesi), **3.bölgenin reklamının yapılması**, **4.turizmde girişimciliğin teşvik edilmesi**, **5.bölgenin kırsal kalkınmasının teşvik edilmesi** (kamu, özel sektör ve halk tarafından) verilmiştir.

	100	90	80	70	60	50	40	30	20	10	0	
1.Alt yapı eksiklerinin giderilmesi												2.Üst yapı eksikliklerinin giderilmesi
1.Alt yapı eksiklerinin giderilmesi												3.Bölgenin reklamının yapılması
1.Alt yapı eksiklerinin giderilmesi												4.Girişimciliğin teşvik edilmesi
1.Alt yapı eksiklerinin giderilmesi												5.Kırsal kalkınmanın teşvik edilmesi
2.Üst yapı eksikliklerinin giderilmesi												3.Bölgenin reklamının yapılması
2.Üst yapı eksikliklerinin giderilmesi												4.Girişimciliğin teşvik edilmesi
2.Üst yapı eksikliklerinin giderilmesi												5.Kırsal kalkınmanın teşvik edilmesi
3.Bölgenin reklamının yapılması												4.Girişimciliğin teşvik edilmesi

3.Bölgenin reklamının yapılması											5.Kırsal kalkınmanın teşvik edilmesi
4.Girişimciliğin teşvik edilmesi											5.Kırsal kalkınmanın teşvik edilmesi

EK 2. SAROZ KÖRFEZİ TURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ ANKET

SORULARI

- 1. Cinsiyetiniz:** Kadın Erkek
- 2. Mesleğiniz :** Çiftçi Memur İşçi Ev Hanımı Emekli Esnaf Diğer.....
- 3. Yaşınız :**
- 4. Eğitim durumunuz :** Okur-yazar İlkokul Ortaokul Lise Üniversite ve üstü
- 5. Ortalama aylık geliriniz :**TL...
- 6. Yaşadığınız yer:** Edirne Tekirdağ İstanbul Çanakkale Kırklareli Diğer.....
- 7. Saroz Körfezi'ne geliş sebeplerinizin önem düzeyi nedir?**
(1:Hiç önemsiz, 2:Önemsiz, 3:Nötr, 4:Önemli, 5:Çok önemli)

Denize Girmek	1	2	3	4	5
Piknik Yapmak	1	2	3	4	5
Doğa Yürüyüşü (Trekking)	1	2	3	4	5
Fotoğrafçılık	1	2	3	4	5
Kuş Gözlemleme	1	2	3	4	5
Kampçılık	1	2	3	4	5
Bisiklet gezisi	1	2	3	4	5
Eğlence	1	2	3	4	5
Balıkçılık	1	2	3	4	5
Geleneksel ve Doğal Köy Yaşamını Gözlemlemek	1	2	3	4	5
Avcılık	1	2	3	4	5
Sağlık Nedenleri (Temiz hava, su kaynakları vb. sebepler)	1	2	3	4	5
Yeme-içme	1	2	3	4	5
Antik bölgeler (tarihi yapılar, Enez)	1	2	3	4	5
Su altı etkinlikleri (dalış, su altı fotoğrafçılığı)	1	2	3	4	5

8. Saroz körfezi'nde turistlerin ilgisini çekebilecek özellik ve aktivitelerin önem dereceleri nedir?

(1:Hiç önemsiz, 2:Önemsiz, 3:Nötr, 4:Önemli, 5:Çok önemli)

Tarihi yapı (abide, kalıntı, su kemeri vs.)	1	2	3	4	5
Hayvansal ürünler(süt, peynir, yoğurt ve tatlıları, et, sucuk, kavurma)	1	2	3	4	5
Hazır yemekler (ekmek, börek, gözleme, yöresel yemekler)	1	2	3	4	5
El sanatları (dokuma, örme, dantel, işleme, çeyiz ürünleri)	1	2	3	4	5
Doğası, yeşil alanları	1	2	3	4	5
Deniz, kum kalitesi	1	2	3	4	5
Konaklama tesislerinin kalitesi	1	2	3	4	5
Dalış alanları	1	2	3	4	5
Sakinlik ve huzur	1	2	3	4	5
Doğa yürüyüşü	1	2	3	4	5

Avlanma, balık tutma	1	2	3	4	5
Vahşi yaşam gözlemciliği (Kuş gözlemi)	1	2	3	4	5
Festival, kutlama, şenlik, fuar	1	2	3	4	5
Diğerleri (belirtiniz).....	1	2	3	4	5

9. Saroz'da kalış süreniz nedir? () Günübirlik () Diğer

10. Saroz körfezindeki mavi bayraklı plajları biliyor musunuz? Evet Hayır Evetse hangisi.....

11. Nasıl bir çevre ve mekanda hizmet almak istersiniz? Geleneksel mekanlar Modern mekanlar

12. Saroz'da geceleme söz konusu olduğunda nerede kalmak istersiniz?

Pansiyonculuk yapan bir ailenin yanında Köy evinde Akraba / Arkadaş yanında

Kamp alanında, çadır-uyku tulumunda/karavanda Otelde Yazlıkta Diğer.....

13. Saroz'da kaldığınız süre boyunca ortalama ne kadar harcama yapıyorsunuz?

200 TL ve altı 201-400 TL 401-600 TL 601-800 TL 800 TL ve üzeri

14. Bu harcama içerisinde yöresel ürünler (gıda, geleneksel ürün) için yapılan harcamanın miktarı ve oranı nedir?TL,%.....

15. Saroz'u tekrar ziyaret etmeyi düşünüyor musunuz? Evet Hayır

16. Saroz bölgesinde size göre aşağıdaki turizm türlerinden hangisi ya da hangileri uygulanabilir?

Deniz turizmi Sağlık turizmi Dağ turizmi Av turizmi Karavan turizmi Kültür turizmi

Kuş gözlemciliği Su altı dalış Tarım turizmi Tarih turizmi Mağara turizmi Botanik turizmi

17. Aşağıda belirtilen sorunların en önemli ve en önemsizini beliriniz.

En Önemli	Sorunlar	En önemsiz
	1-Yol, Kanalizasyon, su gibi alt yapı yetersizlikleri 2-Konaklama tesislerinin yetersizliği 3-Yazlıkların denetimindeki yetersizlikler 4-Yeşil alanların tahribi 5-Kırsal yaşamın bozulması 6-Çöp sorunu	

18. Ziyaretiniz süresince bölgeden satın almayı tercih ettiğiniz yöresel gıda ürünleri ve geleneksel ürünler hangileridir?

	Gıda Ürünleri	miktar	TL	Geleneksel Ürünler	miktar	TL
1	Salça			Yöresel el sanatları (dantel, el işi vb.)		
3	Tursu			Bölgeyi simgeleyen hediyelik eşya, biblo vb.		
4	Tarhana			Yöreyi tanıtıcı kitap, broşür vb.		
5	Erişte			Köy ekmeği		
6	Pekmez			Yöresel yemekler		
8	Peynir			Sebze-meyve		

				(belirtiniz.....)		
9	Yoğurt					
10	Reçel					

19. Aşağıdaki ifadelerden size en doğru olan seçeneği işaretleyiniz.

(1:Kesinlikle Katılmıyorum, 2:Katılmıyorum, 3:Nötr, 4:Katılıyorum, 5:Kesinlikle Katılıyorum)

1.Saroz Körfezi turizm faaliyetleri için yeterli potansiyele sahiptir.	1	2	3	4	5
2.Bölgenin İstanbul ve diğer büyük illere yakın olması turizm açısından önemli bir avantajdır.	1	2	3	4	5
3.Bölgede yapılacak turizm faaliyetlerinin doğal yapıya zarar vermediğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
4.Bölgede yapılacak etkinlikler (şenlik, festival, panayır vb.) tanıtıma katkı sağlar.	1	2	3	4	5
5.Saroz körfezi denizi turizmin gelişmesi için yeterli olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
6.Bölgede tatil boyunca ihtiyacımı karşılayacak yeterli alışveriş imkanları bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
7.Bölgeyle ilgili yeterli tanıtım ve reklam yapılmaktadır.	1	2	3	4	5
8.Bölgede diğer turizm türlerinin de yaygınlaşması gerekmektedir.	1	2	3	4	5
9.Farklı turizm aktivitelerine(dalış, doğa gözlemleme, safariler) katılmak isterim.	1	2	3	4	5
10.Bölgede turizmin gelişmesi kırsal kalkınmaya katkı sağladığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
11.Bölge halkı turistlere olumlu yaklaşmaktadır.	1	2	3	4	5
12.Pansiyonda kalan kişilerle birlikte bağ-bahçe bakımı yapmak, çeşitli ürünleri yetiştirmek ve o ürünlerden reçel, tarhana, pekmez vb. yapmak beni mutlu eder.	1	2	3	4	5
13. Bölgedeki kırsal kültürü ve gelenekleri yansıtan yöresel ürünleri hediye olarak satın almaya dikkat ederim	1	2	3	4	5
14. Konakladığım yerlerde kırsal kültüre özgü gıda ürünlerinden (ekmek, erişte, pekmez, peynir vb) almaya çalışırım	1	2	3	4	5
15. Tatilim süresince yakın olan köyleri, kırsal alanları ziyaret etmeye çalışırım	1	2	3	4	5
16. İhtiyacım olan günlük meyve-sebzeyi genellikle yerel halkın (köy) ürünlerinden tercih ederim	1	2	3	4	5
17. Yaptığım turizm türünün kırsal halkın (köy) kalkınmasına katkı sağladığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5

20. Kırsal kesime hangi faaliyet ya da faaliyetlerle katkıda bulunuyorsunuz?

- Konaklama (köy evleri, kır pansiyonu) Yerel gıda ürünleri satın alma Geleneksel ürün satınalma
- Kırsal alanlarda (köy) vakit geçirme (kahve vb) Kırsal alan aktivitelerine katılma (düğün, festival, hasat vb)

21. Kırsal kalkınmaya katkı sağlayabilmeniz için neler yapılması gereklidir (tamamını önem sırasına göre sıralayınız)

.....Yerel ürün standları kurulması

.....Köylerdeki konaklama imkanlarının artırılması

.....Kırsal alan festivalleri düzenlenmesi

.....Kırsal yapıların restorasyonu

.....Kırsal kesimde park, mesire yeri vb yerlerin artırılması

.....Kırsal alan turları organizasyonu

.....Kırsal alanlarda yürüyüş, bisiklet vb parkurların düzenlenmesi

22. Bölgeyle ilgili sorun ve önerileri sıralayınız.

SORUN

1:

2:

3:

ÖNERİLER

1:

2:

3:

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında Keşan'da doğdu. İlk ve orta okulu Keşan'da, liseyi ise Kuşadası Anadolu Meslek ve Kız Meslek Lisesi, Seyahat Acentacılığı Bölümünde tamamladı. 2005 yılında Ankara Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. 2006 yılında Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı'nda başladığı yüksek lisans eğitimini 'Kuzey Saroz Bölgesi'nin Ekonomik Kalkınmasında Ekoturizmden Yararlanma Olanakları' başlıklı tezini 2009 yılında tamamladı. 2011 yılında başladığı doktora eğitimini 'Saroz Bölgesi'nin Kırsal Kalkınmasında Turizm Aktivitelerinin Rolü' başlıklı tezle sürdürdü. 2006 – 2010 yılları arasında Trakya Üniversitesi Keşan Meslek Yüksekokulu'nda Serbest Öğretim Elemanı olarak görev yaptı. 2010 yılında Trakya Üniversitesi Keşan Meslek Yüksekokulu'nda Öğretim Görevlisi olarak göreve başladı. Halen aynı yerde görevini sürdürmekte olup, evli ve Bade adında bir kız çocuk annesidir.